GOVERNMENT OF INDIA

ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA

ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 13138

CALL No. 915.4/Twi

D.G.A. 79.

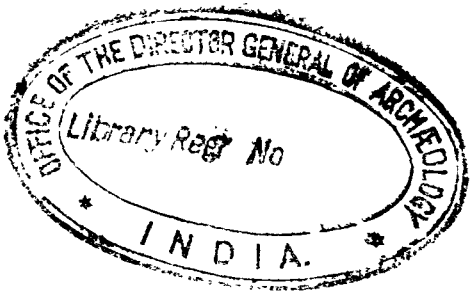
OFFICE OF THE DIRECTOR GENERAL OF ARCHAEOLOGY
Library Regd No
INDIA.

INDIA
OFFICE OF THE DIRECTOR GENERAL OF ARCHAEOLOGY
Library Regd No

Generale Beschrijvinge

Van

INDIEN.

Ende in 't besonder

Kort verhael van de Regering, Ceremonien, Handel, Vruchten en Geleghentheyt van 't Koninckrijck van Gusuratten, staende onder de beheersinghe van den Groot-Machtighen Koninck CAJAHAN: anders genaemt den grooten

MOGOR.

Uyt Verschepden Autheuren ende eyghen onder-vindinge vergadert ende by een ghestelt:

13139

Door

JOHAN van TWIST, Gewesen Overhooft van de Nederlantsche Comtooren, *Amadabat*, *Cambaya*, *Brodera*, ende *Brotchia*.

Hier achter is by-gevoeght de aenwijsinge van meest alle Kusten/ Stroomen ende Reeden/ om door gantsch Indien te zeylen.

CENTRAL ARCHIVES New Delhi LIBRARY
915.4 Twi
D6380
OFFICE OF THE DIRECTOR GENERAL OF ARCH. Library Regr. No. INDIA.

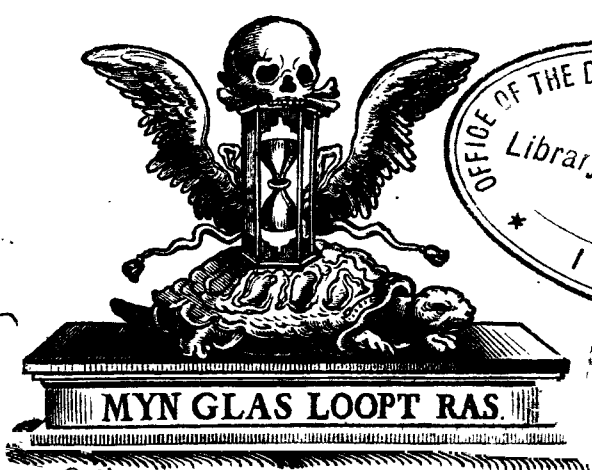

D6380

t'AMSTELREDAM,

Voor Joost Hartgerts, Boeck-verkooper in de Gasthuys-Steegh/ bezijden het Stadt-Huys / in de Boeck-winckel. 1648.

1648

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.
Acc. No. 13138
Date 22.3.1962
Call No. 913.4
Tav

Generale Beſchrijvinge Van INDIEN.

Vyt de Oude Schrijvers, ende de huydendaeghſche benaminge.

Het eerſte Capittel.

Ndien binnen ende buyten de Revière Ganges is oock hy den ouden bekent geweest/ insonderheydt in den tyden van Alexander de groote / gheljck ons de Hiſtorien verseecheren / die van treffelijcke mannen / aengaende dese materie geschreven zijn ; Plinius die het meeste gesien heeft dat nu vergaen is / schrijft in 't 6. Boeck in het 17. Capittel / dat het volck van Indien begint van den Vlugh van Emod, ende dat sy niet alleen leggben by de Zee die naer 't naeste siet/ maer oock naer de Zuydt/ welcke Zee hy de Indiſche noemt ; de welcke alle beyden noch hedendaeghs soo van ons ghenaemt werden: Den meesten hoop reekenen dat de lenghte van Indien in 40 daghen ende nachten met een bezeylt vaertuygh kan afghedaen werden ; maer onse voornemínghe is niet de beschrijvinghe van de Ouden hyder hant te nemen / dewijle de Oude namen van Lantschappen / Steden ende volckeren / behalven eenighe weynighe schier t' eenemael zijn vergaen / ende tegenwoordigh in een heel anderen staet : Maer alleen in 't kort te beschrijven het gebiet van den grooten Mogor ende de gelegenthept van 't Koninckrijck van Guſuratte gheljck het hedendaeghs is/ naer het schrijven/ 't welck die van Europa, als Portugeſen, Hollanders ende Engelſchen hebben naer-gelaten/ ende door eygen bevindinge ſelver aengeteeckent. Beſchrijvinge van Indien uyt de Ouden.

India dat noemen de Perſianen ende Arabiers tegenwoordigh Indoſtan; het neemt sijn beginſel naer het weſten / van de Revier Indus, aen wiens Oever het Koninckrijcke van Sindo leyt/ diens inwooners Abint genaemt werden ; ofte van de palen van het Koninckrijck van Maecon, 't welcke van anderen Getſche Macquerona geheeten wort/ wiens Inwooners zijn Baloches ofte Baluches, ober wien in 't jaer 1613 regeerden Meleck Myrſa, de welcke hoe-wel hy te vooren de Perſianen erkentenisse dede/ hadde nu het jock van den hals ghesmeten. Dit is het Lantschap dat de Ouden Carmania noemden/ haer haven hiet Guader, leggende op 25 graden benoorden de Linie ; Sindo wordt nu tegenwoordigh ghenaemt het Koninckrijck van Diul, soo wel van de Perſianen als Arabiers ; de Revieren van de Ouden Indus, wort van de Perſianen ende Magollen gheheeten Pang-ab, dat is vijf waters / om dat hem teffens met 5 Rivieren in de Zee loſt/ van de welcke een (gheljck Texira, wilt) Bagal is / die haren oorſprouck nemen ontrent Kabul ; de tweede is Chanab, de welcke van Quermier (dat andere Caſſamier noemen) afloopt / zijnde een Lantschap 15 daghen reysens van Lahor naer het Noorden ; de derde is Ravy anders genaemt Raveé, die neffens Laſor loopt / ende wordt verdelt ver boven de Stadt haren oorſprouck te hebben ; de andere Heydendaeghſche benaminge.

twee Via ende Ovid oſte Sind, komen upt de Lantſchappen bij wat verder gelegen/ welcke laetſte den anderen/ als in haer bloeyt / den naem beneemt; alle deſe Rebieren voegen haer te ſamen bij Bakar, ontrent ſoo verre van Lahor, als vande Indiſche zee. Ick bevinde dat van onſe Hollanders is waer-genomen/ dat Raveé, Begat ende Sind ſpruyten upt het geberghte van Caſſime, ende worden ontrent Multan t'ſamen gevoeght: Multan is een Stadt / die ontrent 40. Cos van Lahor leyt / welcke twee Cos ſoo veel als een Hollantſche mijl is: het is wonder dat de Lant-ſchrijvers altemael / die voor eenige jaren Kaerten hebben laten upt-gaen/ in het ſtellen vande Rebier Indus ſoo ghemiſt hebben / gelijck het nu ghenoegh blijckt dewijle die meeſt geſtelt woort op 24. graden benoorden Æquinoctiael, aen welcke mont de Stadt Diul (niet Divee, op dat niemant en miſt) gelegen is / ontrent 9. duytſche mijlen om hoogh van de Zee; maer wat aengaet de mont ende legenthevdt van de Rebiere / daer van ſullen wij achter / inde Beſchrijvinghe van Guſuratten meer ſeggen.

2 Cos doen een Hollantſen mijl.

Meſtagh van de Lant-ſchrijvers in 't ſtellen van de Rebier Indus.

Voorts het rijck van den grooten Mogor ſtreckt heen ſeer wijt / alſoo dat het (gelijck ſommige ſeggen) in geen 2 Jaren met een Cerravaen oſte Caffel van voor reyſt werden. Mr. Eduart Terrijns ſchrijft/ dat dit Lantſchap op deſer maniere bepaelt is; naer het Ooſten is het Koninckrijck Mavy, naer het Weſten heeft het eenſ-deels Perſien, eenſ-deels de Zuyd-Zee naer het Noorden heeft het den bergh Caucaſus, ende Tartarien; naer het Zuyden Decan, ende den hocht van Bengalen; hy verteit dat het ghedeelt wert in 17. groote provintien / de welcken in voortijden altemael Koninckrijcken zijn geweeſt; wiens namen / ſteden/ ende Rebieren deſe navolgende zijn / ons begin genomen hebbende van het Weſten.

1 Candahar. Candahar, wiens Hooft-ſtadt oock de ſelve naem voert / leyt tegens 't weſten ende deelt haer paelen met het Perſiaenſche Rijck; wiens deel het eertijts ende noch tegenwoordigh is; naer dat het Xa-bas den grooten Mogor wederomme ontnomen heeft.

2 Cabul. Cabul, ſo genaemt van ſijn Principaelſte Hooft-ſtad / is de beſte provintie van dit Rijck / naer het Noorden voeght het ſijn paelen aen Tartarien; hier komt de Rebier Nibab van daen/ de welcke naer het zuyden toe loopt / tot dat ſy haer vervoecht bij de Rebier Indus; ick twijffele of dit de eygenſte is / die ſlus Begat ghenoemt hebben / welcke naer het ſeggen van Texeira ontrent Kabiel van daen komt/ ende dat is een vande bijbe die inde Rebieren Indus loopt/ ende voorſeecker of Loa oſte Suaſtus, naer het ſeggen van Ptolomeus.

3 Multan. Multan heeft de naem van haer Hooft-ſtadt / leyt naer het Weſten van Perſien oſte Candahar; teghens 't Zuyden aen Buekar, ende ſtreckt hem langhens de Rebier Indus.

4 Haca-Chan. Haca-Chan oſte Hangi-Chan, ſtreckt ſich nae 't Ooſten / ende de Rebier Indus naer 't Weſten aen een Provintie van Perſien, heeft gheen ſteden van namen; het woont mede ghenoemt het Koninchrijck Balochy; van wiens inwoonders / ende Natien wy op een ander plaetſe ſullen ſpreken.

5 Buekor. Buekor oſte Buckar, wiens Hooft-ſtadt genaemt woort Bucker-Suckor, leggende aen de Rebier Indus, van welcke dit Lantſchap gedeelt wert / ende wonder vruchtbaer maeckt; het leyt van Tatta Noort-Noort-Ooſt/ naer 't Weſten paeltet aen de Bolaches, een wreet ende ſtrijdtbaer volck.

6 Tatta. Tatta van ſijn Principaelſte ſtadt ſoo gheheeten / woort door-loopen van de Rebiere Indus, begrijpende in ſich wel Eylandekens / die vermaeckelijcken ende ſeer vruchtbaer zijn / tot dat ſy wederom upt komt bij Sindo,

eer

een ſtadt ſeer vermaert dooꝛ de verſchepdenheydt van dꝛaye werck-luyden.

Soret, wiens Hooft-ſtadt is ghenaemt Janagaer, is wel een kleyne Pꝛovintie / maer rijck van volck; naer het Ooſten paelt het aen Guſuratte, ende naer't Weſten aen de Zee. 7 Soret.

Iſelmere, alſoo is de ſtadt gheheeten / paelt aen de Soret, Buckor ende Tatta, van de welcken het lept naer het Ooſten. 8 Iſelmere.

Attach, is ſoo ghenaemt van weghen haeren Hooft-ſtadt / lept aen de Revier Nibab, de welcke van't Weſten af-loopende / komt inde Revier Indus, die dit Lantſchap ſchept van Haca-Chan. 9 Attach.

Pang-ab wiens vooꝛnaemſte Stadt Lahor, is een treffelijcke ende vꝛuchtbare Pꝛovintie / dan het woꝛt van de vijf Revieren daer wy vooren af gheſepdt hebben / bevochticht; van welcken het Landt oock ſijnen naem voert; Ptolomeus beſchꝛijft ons oock den loop van de Reviere Coa-ofte Suaſtus, want deſe twee Revieren loopen een wepnigh dit Lantſchap in malkanderen / Indus, Bidaſpe, Ruadus ende Taradius. 10 Pang-ab.

Chilmeer, Quexmeer ofte (dat met onſe tael beſt ober een ſtemt / Caſſemeer, wiens Hooft-ſtad genaemt wert Syranakar, is een Pꝛovintie waer dooꝛ dat loopt de Revier Baſar ofte Padt, ende ſtreckt hem met wonderlijcke krollen om de Eplanden tot ſp inde Revier Indus komt / ofte ſoo anderen waer-ghenomen hebben inde Ganges, 't welck ick minſt waerſchijnlijckꝛ achte; het is een berghachtigh Landt / paelende aen Kabul, ende is ſeer koudt / hoe-wel ten aenſien van 't Koninckrijck Tlibet, dat naer 't Ooſten daer aen-paelt / het gemaeticht mach geſept werden; acht Cos vande vooꝛnaemſte ſtadt lept een Poel / vijf Cos groot / in wiens midden een Eplandt is / daer een Koninckꝛ paleys ofte Luſt-hof op ſtaet / bequaem om Ganſen (die daer in groote overbloedt zijn) te vangen; ontrent de Revier / die midden dooꝛ deſe poel loopt / naer het Weſten / woꝛden boomen gheſien / van uptnemende grootte / wiens lof ſchier is / gheljck vande Caſtanie Boomen / maer de materie is de ſelfde niet: want als de Boomen aen plancken geſaeght zijn / ſoo zijn met baerren gemarmelt / ende is treffelijck om Kaſteelen / Hupſen ende Kercken af te bouwen. 11 Chilmeer.

Bankiſch, wiens Hoofdt-ſtadt ghenoemt woꝛt Beihar ofte Beihur, lept van Caſſemeer naer het Ooſten. 12 Bankiſch.

Jengapar ofte Jemipar, ſoo genaemt van weghen ſijnen Hoofdt-ſtadt / lept langens de Revier Kaliul, tuſſchen Lahor ende Agra. 13 Jengapar.

Jenba ofte Janba, wiens vooꝛnaemſte Hooft-ſtadt de epgenſte naem heeft / lepdt van Pang-ab naer het Ooſten / ende is ſeer Berghachtigh. 14 Jenba

Delly, voerende de epghenſte naem met ſijnen Hooft-ſtadt / lept tuſſchen Jenba ende Agra: hier neemt de Revier Jemeni of gheljck anderen willen Semena haer vooꝛſpꝛonck / de welcke dooꝛ Agra af-loopende haer in den Ganges begeeft: Delly is een ſeer Oude ſtadt / eertijdts gheweeſt het hof vande Koningen van Indien, wiens gedenck-teerkenen daer noch veel gheſien woꝛden. 15 Delly.

Bando heeft de epgenſte naem van ſijn Hooft-ſtadt / lept van Agra naer het O. 16 Bando

Malway ofte Malva, is een ſeer vꝛuchtbare Pꝛovintie / wiens Hooft-ſtadt Ratipore genaemt wert / andere noemen haer pꝛincipaelſte ſtadt Ugen; de welcke Thomas Rous Engelſche Ridder / de Hooft-ſtadt van Malva hiet; een Cos vande Stadt loopt de Revierе Cepra, waer nevens dat lepdt Calleada, eertijdts het Hoff gheweeſt zijnde vande Koninghen van Mandoa; deſe Revier werdt gheſept in den Juham van Çambayen te loopen. 17 Malwap.

18 Chitor. Chitor, wiens Hooft-ſtat oock ſo hiet/ is een groot ende ſeer out Koninckrijck: maer haer Hooft-ſtadt/ diens weſten ontrent 20. engelſche Mijlen om-gryppen/ is t' eenemael verballen/ ſoo datter nu alleen de pupnen van treffelijcke kercken ende huyſen overich zijn: deſe Stadt heeft den Koninck Achabar de nakomelingen van Rana ontnomen ende verdeſtrueert/ haer pryns vluchtende naer het ſcherpſte gebergte/ heeft ſijnen ſit plaets in Odipore genomen; ende is eerſt in 't Jaer 1614. gedwongen geweeſt / het rijck van den grooten Mogol onderdanig te weſen; dit rijck is gelegen aen het lantſchap Chandus, naer het Weſten/ van Guſuratten naer het Noorden.

19 Guſuratte. Guſuratte, dat de Portugeſen van wegen haere Coop-ſtadt daer ſy dickmaels op handelen komen/ Cambaya heeten; is een ſchoon ende rijck machtig Koninckrijck / haer Hooft-ſtadt lept in 't midden van 't lant ende wert genaemt Hamed-Ewat; dat is de Stadt van den Koninck Hamed, dieſe gebout heeft; huydendaegs wort ſe geheeten Amadavar, ofte Amadabat, dit ſeer treffelijck Koninckrijck / heeft ſeer ſchoone Revieren ende den gantſchen Inham van Cambaya, in welcken de oude Lantſchrijvers te bergeefs gemeent hebben/ dat de Indus haren oorſprongh nam.

20 Candiſch. Candiſch, wiens Hooft-ſtadt is genaemt Brampour ofte Burſampour, pleegh eertijts het Hof te weſen vande Koningen van Decan, al eer het haer vanden Mogor was ontnomen/ het is een groot ende Volck-rijck Lantſchap; 't welcke geſchepden wort door de Reviere Tabet ofte Tapte, loopende naer den Inham van Cambayen, aen dit Koninckrijck paelt Partapha, een mateljicken Pryns/ ende onderdaen van den grooten Mogor; dit gebiet ſtreckt hem meeſt naer 't zuyden.

21 Berar. Berar, wiens Hooft-ſtadt Shapore ofte Shaſpour geheeten wort/ is oock een Provintie hem naer 't Zuyden ſtreckende / paelt aen 't Guſuratſche ende het gheberghte van Rana,

22 Narbar. Narvar, wiens Hooft-ſtadt is Gehud, het wort van een treffelijcke Revier bevochtigt/ die inde Ganges loopt.

23 Gualor. Gualor ofte Gualiar, wiens Hooft-ſtat met de eygenſte naem beteeckent wort/ heeft een ſeer ſterck Kaſteel waer op de gevangenen ende edelen van den Koninck bewaert werden / nebens de meeſten hoop van des Koninck ſchatten / ende een groot hoop Gout ende ſilver/ ſo gemaeckt als ongemaeckt.

24 Agra. Agra, is een Lantſchap ſo genaemt van haer pryncipaelſte Hooft-ſtadt/ die niet ſeer out is; ſy ſchijnt van anderen Purrop ofte Purbet genaemt te weſen / is ſeer groot ende lept in 't midden van dit lantſchap tuſſchen Agra ende Lahor, 't welcke de voornaemſte Steden zijn van het Mogolſche ghebiet/ dat men rekent te zijn 400. Engelſche Mijlen.

25 Sambel. Sambel ofte Sanbel, is oock de naem vande Hooft-ſtadt / het Lantſchap wort gedeelt by de Narvar vande Revier Jemeni, de welcke by de Stadt Halebaſſe inde Revier Ganges haer verbergt/ alwaer deſe t' ſamen-loopende/ deſe Provintie haer na 't Weſten ſtreckt/ dit Lantſchap ſchijnt van anderen Do-ab, (dat is tuſſchen Revieren) genaemt te worden.

26 Bakor. Bakor, wiens Hooft-ſtadt ghenaemt is Bikameer, lept aen de Weſt-zijde vanden oever/ vande Revier Ganges.

27 Nagrakut. Nagrakut ofte Nakarkut, is een Bergachtig Lant/ ende 't upterſte van dit ghebiet/ ſich ſtreckende naer het Noorden/ haer Hooft-ſtadt heeft de eygenſte naem/ alwaer een koſtelijcke kapel geſien wort/ wiens vloer ende ſolder met goude platen ingelept zijn; hier inne wort een beeſt geſien/ dat ſy Matta heeten/ om het welcke

he te eeren / veel duyſenden Indianen alle Jaren komen / ende Offeren aen dit beeſt ſtuckkens/ die van haer tonge geſneden hebben: In dit lant lept oock Kalamaka, naer welcke oock vele loopen/ van wegen eenig Gods-dienſt/ alwaer upt de houde Fonteynen ende harde Klippen/ alle daegs vlammen vyers ſchijnen te komen ; voor het welck dit Barbariſche volck haer neder-werpen om aen te bidden.

Siba, wiens Hooft-ſtadt is Hardwari, waer van daen dat gelooft wort / de Ganges haer oorſpronck te hebben upt een Rotſe / die dit Superſtitieus Volck haer in-beelden een koepen Hooft te hebben; welcke dier ſy boven alle groote Eere gen doen/ ende daerom waſſen ſy alle dagen hare lichamen inde baeren van deſe Revière het is Berghachtigh Landt / van Nakarkut legghende naer het Zuyden. 28 Siba.

Kakares , wiens Principaelſte Steden zijn Dankaler ende Binſola, is een groot ende Berghachtigh Lantſchap van Tartarien , met den Bergh Cucaſus af-ghe-ſcheyden/ het meeſtendeel van dit Rijck lept naer het Noorden / gelijck als oock doen Caſimeere. 29 Kakares.

Gor, van ſijn Hooft-ſtat ſoo genaemt / is oock een Berghachtigh lant/ in het welcke de Revier Perſeleijs groept/ ende inde Ganges loopt. 30 Gor.

Pitan ofte Partan, wiens Hooft-ſtadt de eygen naem heeft/ wert van de Revier Kanda bedout/ die in 't eynde hem met de Revier Ganges vermenght / het is een berghachtigh Lantſchap/ van Jamba hem ſtreckende naer 't Ooſten. 31 Pitan.

Kanduana, deſes Hooft-ſtats is Krach, Katene , het wert van Pitan verdeelt door de Reviere Iderclijs , dit Lantſchap ende Jor ſlupten de paelen van dit rijck naer het Noorden. 32 Kanduana.

Potena, ſoo genaemt van haer Hooft-ſtat/ is een ſeer vruchtbaer rijck/ tuſſchen 4. Revieren legghende / van de welcken de Ganges die ſlupt naer 't Weſten/ ende Percelijs naer het Ooſten/ de andere 2. zijn Jemenij ende Candach. 33 Potena.

Jewal, wiens Hooft-ſtadt is Rajapore ofte Reyapor. 34 Jewal.

Mevat, diens Hooft-ſtat Narnol genaemt wort/ is een ſcherp bergachtig Lant. vande Ganges keerende naer 't Ooſten. 35 Mevat.

Udeſſa ofte Udeza, wiens Hooft-ſtat geſept wort Jakanat te zijn/ is 't laetſte lant van dit gebiet naer 't Ooſten; palende aen het Koninckrijck Mavy, dies Inwoonders ſeer wreet ende Babaris zijn. 36 Udeſſa.

Bengale is een ſeer groot ende vruchtbaer rijck / van de bocht Bengale naer het Zuyden geſlooten/ in het welcken de Revier Ganges met 4. monden ofte ſpruyten haer loſt ; de Principaelſte Steden zijn Raymehel ende Kaka ofte Daeeck; Choramandel lept daer aen naer het Z. Weſten / hebbende habens die vande Portugeſen ende Nederlanders worden bevaren ; Philipatan ende Satigan, &c. Heeft veel Provintien / onder welcken upt-munten Puncx ende Patan, van wien de machtigſte Koningen haer Naem gevoert hebben. 37 Bengalen.

P. Texera in ſijn beſchrijvinge van 't Koninckrijck van Perſien, tellende eenige Provintien van Indien al hoe wel veel wepniger/ als wy nu genoemt hebben; verhaelt van een Provintie Utrat, wiens Hooft-ſtadt oock de eygenſte naem voert/ maer ſept niet waer 't lept; deſelve ſchrijft oock dat in 't Koninckrijck Chaeche de beſte Paerden vallen; die van wegens de plaetſe Chaechis genaemt zijn; dit landtſchap ſept hy gelegen te zijn ontrent Cambaja, naer het Noorden/ ofte moſt het ſelve zijn dat wy boven Candiſch gheheeten hebben ; gheljck ick ſulex hebbe onder-vonden.

Een andere bekent/ dat upt de Boecken van de Koninghen/ de naemen van de Landtſchappen ghenomen heeft/ telt oock ſoo veel Prouintien / ende geeft haer ſchier de eyghen naemen; behalven dat geen gewach en doet van Iſelmeere; maer op dat hy het ghetal van 37 ſoude vol-maken/ ſo doet hy de Prouintie Roch daer by/ leggende ontrent Bengale; de welcke niet een Stadt van naem heeft.

De lengte ende breete van des Mogors Rijck.

Wat aengaet de lenghte van deſe rijcken/ van het Ooſten tot het Weſten/is ten minſten 1000 Cos, welcker dry ſoo groot zijn / als 2. ofte 2½ Engelſche Mijlen; van onſe Natie wert twee Cos voor een Hollandtſche Mijl gherekent: tuſſchen 't Zuyden ende Noorden begrijpt het 400 Engelſche Mijlen; want dat deel dat meeſt Zuydelijcks is / lept op 20 graden; ende dat meeſt Noordelijcks is op 43 graden; de breete tuſſchen 't Noorden ende Zuyden 1500 mijlen.

De Jeſuytſche Patres ſegghen dat het Rijck van den Inham van Cambaya naer 't Noorden begrijpt 400 leucen; ende van 't Ooſten tot het Weſten/van Bengale tot Sindins (dat is Indus) 600 Mijlen ofte leucens.

Dit is ſo veel als aengaet de groote van Indien in 't gemeen; nu ſullen wy ons bereyden tot onſe voor-gheſtelde materie/ namentlijcke de beſchrijvinghe van Guſuratte in 't gemeen/ ons begin nemende met de Generale opmerckinghe van dit treffelijck Koninckrijck/ ende daer naer van peder plaetſe in 't byſonder.

Het II. Capittel.

Van't Koninckrijcke ende 't Landt Guſuratte in't ghemeen.

Strecking van Guſuratten.

GUſuratte, dat de Portugeſen verkeerdelijck noemen 't Koninckrijck van Cambayen, is een Prouintie van Indien leggende aen de Zee/ wiens deel ten naeſten by als een Eylandt in de Indiſche Zee uptſtreckt / hebbende aen beyde zijde eenen grooten Inham/ van de welcke d' eene / die naer 't Zuyden lept in de eerſte aen-komſte 18 mijlen breedt is/ ende voort allengſkens nauwer/ hem ſtreckende op de cours van N. O. en N. O. ten Noorden/de diſtantie van ontrent 40 Mijlen; het eynde van dit Land ſtreckt naer het Weſten aen de Indiſche Zee/ na 't Noorde heeft het een breede kant/ ende over die/ de Prouintien van Soret ende Iſelmeere ofte Bando; naer 't Ooſten Chitor, ende Candiſch, ende naer 't Zuyden 't Koninckrijcke van Decan: Eertijdts hebben haer de paelen van dit Rijck wat wijder uptgebreyt/ want ſy ſtreckten haer van de Indiſche Zee/ tot Gualer, acht dagen repſen van Amadabat, ende naer het Zuyden tot Daman.

Dit Rijck is ſeer groot/ nevens de Zeekant 120. Mijlen lanck; Vol ſteden/ Dorpen/ Vlecken/ ende Inwoonderen/ waer in 20 duyſent bewoonde plaetſen geteit werden; behalven beelen / door gheweſene calamiteyten t' eenemael vergaen/ ende tegenwoordigh in een anderen ſtaet.

De voornaemſte Steden.

De voornaemſte Zee-ſteden aen beyde Inhammen zijn Suratte, Brotchia, Gandeer, Goga, Cambaya, Diu, Patepatane, Mangalor, Gondore, Nauſary, Gandivi, ende Balſara ofte Belſaca; In 't midden van 't landt wordt gevonden Hamet-Ewat; dat is de Stadt van den Koninck Hamet dieſe gebouwt heeft; hyuden-daeghs wortſe geheeten Amadavar ofte Amadabat, zijnde de Hooft-ſtadt van deſe Prouintie.

Revieren ende Zee-havenen.

Dit ſeer treffelijck Koninghrijck heeft ſeer veel ſchoone Revieren/ gelijck Nardabat, die voor-by Brochia loopt Tapta, Waſſet ende andere; als mede twee voornaemſte Zee-havenen/ namentlijck de Com van Suhaly, ende den grooten Inham van Cambaya, van welcken in 't verbolgende particulierlijck ſal ghеſproocken worden.

Het

Het landt van Guſuratta is het vruchtbaerſte in geheel Indien, ende van daer plechtmen te prouideren ende verſien alle de omleggende plaetſen van alle noodtdruft ende lijftochten; waeromme daer een grooten handel ghedreven wort/ ſoo wel van de Inwoonderen als andere Indianen ende naebueren/ als oock van de Portugeſen, Engelſchen, Nederlanders, Perſianen, Arabieren, Arminers ende meeſt alle Natien van Aſien, uptghenomen Chineſen ende Japanen, die daer niet ghevonden worden; Ooch gelijck de ervarenthept van alle tijden heeft gheleert/ dat gheen Koningrijck ofte Monarchie ſoo vaſt gefondeert is geweeſt/ ofte ſy heeft ghehadt haere veranderinghe; nu van het eene gheſlachte op het andere de ſelve komende/ nu groote verwoeſtinghe/ Peſte/ Oorloghen/ dierentijdt/ &c. Daer inne ontſtaende/ ende eyndelijcke van allen weech-ghenomen wordende/ gantſch verballende ende ondergaende: Alſoo heeft men weynigh Jaren verleden gheſien/ hoe dat Godt de Heere ontſteken in ſijnen Rechtvaerdighen Toorn/ weghens de ſonden ende grouwelen van deſe verſchepdene Natien ende Volckeren/ heeft ghelieft ſijne plaghen ende ſtraffende-handt deſes Guſuattiſche landen merckelijcken te doen ghevoelen; d' ſelve inden eerſten/ Anno 1630. toe-ſendende een over-groote droogthe/ waer door het gezaepde verdorden/ ende de beeſten op de Velden verſmachten; daer naer/ Anno 1631. Soo een overmaten harden ende dupten gewoonte continuerende Reghen/ dat de Revieren van't opper-water over-liepen/ de landen bedeckten/ heele landen/ Steden/ende menighte van Dorpen ter neder-ſtorten; ende het gezaepde/ dat hem ſeer ſchoon vertoonde/ inde aerde bergingh; 't welcke cauſeerden een grooten dierentijdt ende Abominable ſterfte/ beyde onder menſchen ende Vee/ 't welck wy noodelijck achten/ hier kortelijcke te verhalen/ om dat het tot onſe Hiſtorie dient.

Vruchtbaerheyt.

Het III. Capittel.

Beſchrijvinge van den dieren tijdt in't Lant van Guſuratten.

OM dan tot de Particuliere beſchrijvinge/ ende den oorſprongh van deſen dieren tijdt in de Landen van Guſuratten te komen/ ſoo dient aengemerckt dat deſe Landen hebben haren ſeeckeren Regen-tijt/ te weten 4. maenden in't Jaer/ die beginnen met de Maent van Junius/ wanneer de Son naer de Tropinis Cancri gaet/ ende eyndende met de Maent September; ende ſoo't dupten dien tijt Regent/ is 't extraordinaris/ ende wort voor een aenſtaende vruchtbaer Jaer ghehouden; want in de andere 8. Maenden is het hier ſoo fraeyen ende helderen weder/ dat daer qualijcken een Wolck gheſien wordt; inden voorſchreven Regen-tijdt wort het lant bearbeyt ende't Koorn gezaept/ 't welcke door den Reghen bevorchtight worrende/ ſoodanighen overvloedt van graenen placht voort te brengen/ dat alle omleggende Landen daer van gheſpijſt wierden; deſen grooten ſeghen van Godt/ hebben vele van de Inwoonders misbruyckt/ ende zijn daer door in ſoodanighe vermeynde ſeeckerheydt ghevallen/ dat ſy des daeghs ſoo veel ghewonnen hebbende/ daer op konden leven/ niet meer ſouden ghearbeyt hebben/ om pedts over te winnen/ om in voorraedt te vergaderen teghens den Ouden dagh eenighe ſieckte/ ofte dieren tijdt haer overvallende/ ende ſchoon eenighe pedts overgegaert hadden/ ſoo verteerden ende verſlempten ſy dat op haer dupbelſche Feeſt-daghen oock veel des anderen dagh: Welcke overdaet ende alderhande ſoorten van grouwelen die konnen bedacht worden/ welcken onder die verſchepde Natien ende

Particuliere beſchrijvinge van de dieren tijt ende calamiteyte in Guſuratten ontſtaen.

volckeren van deſe landen in ſwangh gaet / Godt den Alderhooghſten Rechter in ſijnen rechtvaerdighen Toorn ontſteecken / deſe Landen ſeer jammerlijcke beſocht ende gheſtraft heeft ; ſendende in den Jare Chriſti 1630. Een alſulcken droogthe / dat inden tijdt van 12. Maenden niet en regenden / ofte immers ſoo weynigh dat het Hoorn't welcke alreede ghezaept was / tot perfectie ofte volcomen wasdom konde geraecken / ofte eenigh gras op-ghekomen is ; waer upt ſulcken grooten ende laſtighen dieren tijdt ſproot / dat niet alle de Beeſten als Oſſen / Koepen ende Buffels (die hier in groote menigte waren) zijn gheſtorven / maer oock de menſchen in Steden / Dorpen / velden ende wegen / in groot getal doot bleven leggen / 't welck ſulcke ſtanck verweckte / dat het ſchrickelijcken was de paſſagien te gebruycken.

Koepen ten doode Lichamen.

De Koepen ſach men doorgaens van Gras doode Lichamen eten / de menſchen namen gedroogde Huyden van Beeſten / ſommige gingen op de miſhoopen ſoeckende de beenderen die lange tijdt te voren vande Honden gekraeckt waeren / braadende de ſelve op Koolen ende hebben die ghegeten ; in ſomma de menighvuldighe kocagie die daer ghemaeckt wierde / ſoude te lanck zijn te verhalen.

De menſchen verlaten ſteden ende Dorpen.

Deſen Honger is dagelijcx ſoo vermeerdert / dat veel haer Steden ende Dorpen verlaeten hebben / haetende hun eygen Huyſen / als of den dieren tijdt alleenlijck by haer geregneert hadde ; over al ſach men de menſch machteloos loopen ende rennen / haer ghedaente was vreeſlijck om aenſien / de oogen ſtonden diep in't hooft het aengeſichte dick geſwollen / de lippen ende mondt bleeck / de tanden van ſlijm / loeterende / de hupt ſeer hardt / doorgaens welcken men de beenderen ſagh legghen / voorts den buyck niet anders als een ydelen ſack hangende / den grooten hongers-noot hadde de kneuckels ende ſchijven van de knyen doen bloot leggen / d'een kreet ende janckte van honger / ende den andre lagh ter aerde ghe-ſtreckt gebende deerlijcke ſijnen Geeſt ; werwaerts men ſich wenden ofte keerden ſagh men niet anders als doode lichamen legghen.

Schrickelijcke gedaenten van verhongerde menſchē.

Mannē en Vrouwen verlaten den anderen.

Hoe jammerlijck ſachmen de mannen haer Vrouwen ende Kinderen verlaten / de Vrouwen verkochten haer ſelven tot ſlavinnen ende lijf-eyghenen / de Moeders hare kinders / de kinderen (van haer Ouders verlaten zijnde) haer ſelven om den honghet te ontgaen : Sommige huyſgeſinnen hebben upt deſperaethept Kenijn inghenomen / ende zijn ſoo gheluckter-handt gheſtorven ; andere willende de doodt verraſſen hebben haer ſelve in de Revieren gheſtort ; Eenighe Moeders om de onlijdelijcke pijn van hongers-noot voor te komen / zijn met haer kinderen op de kant van de Revier gaen ſitten / ende malkanderen handt aen handt ghevat hebbende / gheluckten in't water ghevallen ende haer ſelven verdroncken / ſoo dat de Revieren vol doode lupden dreven. Sommighe hebben doode krenghen ende Beeſten gegheten ; andere de lichamen vande doode menſchen op ſnijdende / hebben't ingewant daer upt-ghehaelt / ende 't ſelvighe mede ghenomen om haer hongerige buyck te vullen ; jae veel op de ſtraten verſmacht legghende ende noch niet doodt zijnde / wierden van anderen de buyck op-ghe-ſneden ende de Lever daer upt ghehaelt / den eenen menſch heeft den anderen lebendigh gegheten ; ſoo dat men qualijck vermochte alleen langhs de ſtraten te gaen / veel min de weghen te berepſen / ſonder groot ghevaer vanden keel afgeſneden ende ghegheten te werden ; want het is gheſchiet dat in Brodera, dat een Jonghen van 7 ofte 8. Jaren op den Beſar ofte merckt / van een Bedelaer by den hals ghenomen / ende den ſtrot is af-gheſneden / meenende ſijn honger daer mede te ſtoppen.

Moeders met haer kinderen verdroncken haer ſelven ; Ette doode krenghē ende 't ingewant van verſtorvenē.

Dier

Dier gelijcke ſchrickelijcke Tragedien ſach men dagelijcks gheſchieden / ende een Heydens herte ontſettede en ontfarmde hem / wanneer men verſtont / dat een Moeder haer eenighe Soon gheſlacht ende ghebraden hadt; veel meer ſal een Chriſten ghemoet ſich ontſetten wanneer als men hoort dat verſchepde mannen haer vrouwen / de vrouwen haer mannen / de kinderen hunne Ouders ghegeten hebben; in ſomma de miſerien ende droevighe ſpectaculen in 't byſonder te beſchrijven ſoude te langh vallen / om alles naer de waerheydt uyt te drucken; menich hondert duyſent menſchen zijnder van honger vergaen / ſoo dat de aerde over al met doode lichamen was bedeckt / die alſo onbegraven bleven legghen / 't welck ſoodanighe ſtanck veroorſaeckten / dat de gantſche lucht daer van verbult ende gheinfecteert wiert: Eenighe van onſe Nederlanders / komende van Amadabat, hebben ſommighe luyden vinden ſitten met een weynigh vyer voor haer / daer menſchen handen ende voeten op lagen om te braden / een ſchrickelijck dinck om ſien; maer noch ſchrickelijcker / dat bevonden in een Dorp (Suſuntra genaemt) alwaer 't menſchen vleeſch openbaerlijcke op de merckt verkocht wiert.

Manneten de Vrouwe / de Vrouwen haer kinderen / en de kinders hun Ouders.

Menſchē vleeſch openbaerlijck verkocht.

Dese ſware ſtraffe ende playe Godes is meeſt over armen ende ghemeene luyden / die niet in voorraet hadden / gegaen / want voor de rijcken ende die gelt hadden waſſer noch Koorn te koop / doch ſeer dier; daer men te vooren placht 45 Cleer Cerwe / 't welck 33⅓ pont Hollants is / voor een Mamoedy (doende naer onſe munte / 10 ſtuyvers) te krijghen / konde men doen voor de ſelbighe prijs maer 2. a 3. Cleer ofte 2⅔ neerlantſche ponden bekomen / dat een groote verſchil van prijs ende ghewichte is; Edoch Godt de Heere / heeft de vermoghenen medewel weten te binden.

Berghelijckinghe van prijs in 't koorn by de goeden tijt.

Den Regen-tijdt in 't volghende Jaer Anno 1631. liet hem in 't beginſel aenſien of 't een goet Koorn jaer weſen ſoude / het gewas ſtont ſeer ſchoon / waer voor de graenen wat beter koop begonnen te werden / maer (eylaes) 't en duerde niet lange / ende 't ſcheen de ſtraffe noch niet ten eynde gekomen was; want Godt de Heere ſondt van den Hemel een groote menichte Spринckhanen / Katten / Muyſen ende andere ongedierten / die veel ſchaden in 't nieuwe ghewas deden; doen het nu begoſt te rijpen / ende inſonderheydt droogh weder van noode hadde / vielder ſulck een overbloedighen ende ghedurende Reghen / dat veel Koorn op 't velt bergingh; de Revieren met het opper-water overladen weſende / waſten ſoo hoogh / dat veel Steden / Dorpen ende landen overbloeyden / 't welck de meeſte ende grootſte ſchade aen-bracht; ende het Koorn wederom dierder als opt te vooren dede werden; doen ſach men die genen die men rijck ſchatte / ende 't heele Jaer den hongers-noot ontgaen hadden / ghebreck lijden / ende ſommighe van honger vergaen: Boven dit ſondt den Almogende ſulcke ſware ſieckten ende heete koortſen / dat qualijck een menſche was te vinden / die met de ſelve niet beladen ware / dat op nieuws Milioenen van Volck weck nam; doen ſach men de geſtorvenen wederom hier ende daer op de ſtraten legghen; ſommighe moſten haer dooden 3 a 4 daghen in huys houden / om datſe geen gelt hadden te geven den luyden / die ghewoon zijn de overledene weck te draghen; anderen welcker Wet is haer af-geſtorven tot aſſche te verbranden / konden gheen hout ghenoegh bekomen / maer waren ghenoodſaeckt de Lichamen onghebrandt in de Revier te werpen ofte in de aerde te begraven; Ende alſoo deſe Calamitepten de naervolgende Jaeren hebben beginnen op te houden / ende alſſer eetbare waren tot verledene prijs begonnen te waſſchen / ſoo en zijn de tegenwoordighe tijden ende overbloedighe lijftochten / by de voorledene

God ſent van den Hemel menichte van Spринckhaenen / Katten / ende ongedierte met groote regen.

Ende peſtelentiale Koortſen / die millioenē menſchen weck neemt.

niet

niet te gelijcken; Godt Almachtig bewaere alle Chriſtenen landen voor dierghelijcke plagen/ daer van de vaſte gewiſſe/ende ſeeckere oorſaken zijn de ſonden/ende wil door ſijn ghenade ende miltrijcke ſegen alles redreſſeren / en deſe Guſurattiſche Landen/ in voorigen fleur brengen: Ende dus veel als aengaet de particuliere beſchrijvinge vande geweſene calamiteyten ende gelegenthept in't Koninkrijck van Guſuratte in't gemeen; Nu ſullen wy ons bereyden / tot de beſchrijvinge van yeder plaetſe in 't beſonder / ons begin nemende met de ſteden aen de Zee gelegen.

Het IV. Capittel.

Van de Koop-Stadt Suratte.

Kaſteel it aen Revier rſten let joon ge- ut.

SUratte is een Koop-ſtadt die van de Nederlanders en Engelſchen wort bevaren/ gelegen op de Noorder breette van 21½. graden/gebout aen de Revier Tapte, (de welcken andere noemen Tijnde) nemende haer begin van Barampour ende loopt 4. mijlen beneden de Stat in Zee/ bequaem om met middelbare ſchepen te gebruycken; die de Revier op-komen/ ſien aen de rechter-hant het Kaſteel met mueren van harden ſteen omringt/ verſien met ſchoon Metalen Geſchut/ waer van eenigen vande Nederlantſche geſtrande Schepen Middelburg ende 't Jacht de Duyf gekomen zijn; aen de ſlincker-hant wat beneden de Stat/ leyt Remel een vermaerde plaetſe / wiens Inwoonders Naites genaemt worden/ zijnde de meeſten hoop varent-volck/verſcheyde manieren van ſpraeck vande Mooren gebruyckende, daer zijn naeuwe ſtraten / ende hooghe huyſen / van de welcken men de meeſten met trappen op-gaet.

emel n ver- allen tadt.

uratte en ſchoo- e Stat.

Suratte is een machtige Stat/in haer hebbende veel ſchoone huyſen/van koop-luyden gebout/naer de wijſe van Aſia, de Stadt leyt langens de water-kant open/ ende aen de Lant-ſyde omgraben met een aerde Wal; heeft 3. principale Poorten/van welcken een ſtreckt naer Briou (een kleyn Dorp / daer die naer Brotcha, Cambaya ende Amadabat repſen/ over-ſchepen); de andere ſtreckt naer Barampour; ende de derde naer Naſſary; 't Kaſteel van Suratte, heeft maer een Poort/ſtreckende op een groot pleyn/'t welck ſy Medan noemen; buyten 't Kaſteel leyt 't Huys van den Gouverneur/ende naeſt daer aen het Tol-huys/ daer alle uytgaende ende inkomende goederen/voor gerechtigheyt betalen 3½. ten hondert/behalven Goude ende Silver/ dat maer 2 percento geeft; dicht by het Tol-huys is de merckt van alle Koopmanſchappen/die van alle omleggende plaetſen te koop gebracht werden: Buyten de Stadt werden/ behalven veele vermaeckelijcke Luſt-hoven ende ſraeye Begraffeniſſen geſien/ een ſtaende Water ofte Tanck, van hart-ſteen ghemetſelt / hebbende over de 100. hoecken / yeder breet 28. ellen / met ſteenen trappen neder-gaende; in 't midden ſtaet een ſepulture van den ſtichter / het is een wonder-werck / ſoo wel voor ſijn grootte als koſtelijck ghebouw.

Gele- gentheyt ende ſtrec kingevan de Can- fuhaly.

Ontrent 1½. mijl benoorden de mont vande Revier van Suratte leyt een Haven bevrijt tuſſchen ſant-platen ende 't vaſte Landt / daer de groote Schepen haven/ ende hare goederen loſſen / die met Karren over Lant naer Suratte geboert werden/ zijnde de diſtantie ongebaer 4. Hollantſche mijlen; deſe Reede wert ſoo wel by de Nederlanders als Engelſe genaemt de Chom van Suhaly, leyt op de noorder breete van 21. graden 50. minuten/op de Cours van N.O. ten Ooſten/en Z.W. ten

ten Zuyden/het inkomen is niet wijt/ende op hooch water 7. ende met laeg water 5. vadem diep/den gront hart ſant/ vlack afgaende;op de Reede voor het dorp Suhaly, daer de Schepen leggen is 't ontrent een Muſquet-ſchoot wijt; de Zuydweſte winden maken de Reede onveylig/voor alle andere winden leght men daer beſchut/'t meeſten deel van deſe banchen vallen met laeg water droog / ende zijn gheheel ſteyl/ ſoo dat op 't loot niet dienſt aen te gaen; een N. N. Oſten/ ende Z. Z. Weſten Maen/ maeckt daer 't hoogſte water.

Naſſary ofte Naufary, Gaudui, ende Balſar, zijn dry Stedekens / ſtaende onder de juriſdictie van Suratte; te weten Naſſary 6; Gaudui 9; ende Balſara 14. mijlen naer 't zuyden; hier plegen groote quantiteyten van groove doecken gemaeckt te werden; oock valt hier veel hout/ bequaem om Schepen ende huyſen te bouwen; het welcke daeromme voor geheel Guſeratte verdoert wert; deſe plaetſen zijn gelegen langens de zeekant/ontrent twee mijlen in 't lant; Gaudui heeft een kleyn Rebierken/ daer men met Fuſten in Zee komt.

Het V. Capittel.

Beſchrijvinge van de Stadt Broichia.

BRoichia is een Stat 12. mijlen benoorden Suratte, ontrent 8. mijlen van de zee/ gelegen op de Noorder breette van 21. graden 56. minuten; dicht aen de kant van een ſchoone Rebiere/ die van boven Decan ende Mandou af komt/ ende ſich in de Zee loſt: de Stadt is van nature ſeer ſterck / gheboudt op een hooghen bergh/ omringht met mueren van hart-ſteen / ſoo dat van buyten de Stadt de gheſaente van een Foyt vertoont; de Stadt heeft dry Poorten/ met haer Poortael ende binnen-deuren/naer 's Lants wijſe redelijck ſterck gebouwt; behalven twee langhens de Rebier ofte water-kant; daer daghelijcks 't water / dat inde Stadt gheſuyckt wert met Buffels wert uytghehaelt: oock loſſen aen deſe Poorten (met verlof van den Tol-meeſter) veel Boots met houdt gheladen/ ſonder wiens kennifſe in groote boeten verballen ſouden; inde Landt-poort wort ghemeenlijcke wacht ghehouden / ſonder wiens conſent niemandt mach paſſeren; daer leggben eenighe loſſe Falcoenen / doch niet bequaem om te gebruycken; de Stadt is Redelijcke ghepeupleert / meeſt met Benjanen, die met linnen maecken groote neeringhe aenbrenghen; om de Stadt legghen 2. groote boorſteden die ſy Poera noemen; in haer hebbende diverſche natien ende boickeren/ welcken haer met weben ende Cattoen hoopen meeſt behelpen; alhier wort ghemaeckt de beſte en fijnſte lijnwaeten an geheel Guſuratte; de Koopmanſchappen die hier voor paſſeeren / ende naer andere plaetſen verdoert worden betaelen voor Tol twee ten hondert; het landt is ſeer vruchtbaer van Rijs/ Carwe/ Geerſte ende alderhande lijftocht; oock valt hier ontrent veel Katroen; dan niet in ſulcken Abondantie als in Nederbaer, ende om-legghende contreyen.

Broichia *Situatie ende breette.*

Gebout langens de Rebier op een bergh.

Is bol gepeupels.

Tollen van uyt ende inkomende goederen.

Broichia, heeft onder ſijn gebiet 84 Dorpen/ daer van de inkomſten geniet; eertijts heeft haer gebiet wyder uyt-gebreyt/want het ſtrecktен noch over dry andere ſteden/die nu haer beſondere overſten hebben; ontrent 4. mijlen vande Stat by het Dorp Hanſoot, naer het zuyden/deelt de Rebier haer in twee armen / maeckende alſo een Eylant / op ſommige plaetſen ½ eñ oock ½ van een mijl breet/ voorſteden met verſchepde waterkens/ ſo dat men aen beyde zyde in zee komen kan;

Heeft gebiet over 84 Dorpen.

Rebiere van Hanſoot.

Hare ſtreckinge is O. N. Ooſt ende W. Z. W. de gront is meeſt kley/met weynigh ſant vermengſt / behalven voor de Stadt / daer heeft het meeſt ſant-gront; de reede van Schepen voor de Revière op 7. Vadem / in een open Zee / ſonder beſchutſel vooreenighe winden ofte hoecken van't Lant.

Het Lant ontrent Broichia is ſeer laegh ſonder gheberghte/ behalven ontrent 5 ofte 6 mijlen/in't Z. Ooſten/ daer de bergen (Vindaetche genaemt) leggen/ ſtrecken de een groote ſtuck voor by Barampour, zijnde ſeer vruchtbaer van Rooren ende andere granen; de gront is kleyachtigh met ſwarte aerde vermengt / ſeer bequaem tot zaey-Landt (daer toe het meeſt gebruyck wort.)

Uyt de berghen worden ſteenen gedolven / genaemt Achates, van welcken in Cambaya ſware koppen / Signetten / hechten van meſſen / merck-ſteenen / ende andere ſrape werchen gemaeckt worden: het Landtſchap rontomme Broichia gelegen is ſeer vermaeckelijcke / vol Dorpen ende hoven / geplant met palmiten boomen / uyt welcken een ſap ghetapt wort geheeten Terry, dat veel hare ghemeene dranck is. In een plaetſe buyten Broichia naer Amadabat; leyt begraven ſeecker heyligh Mahometiſt/genaemt Pollemedonij, tot de welcke de moren uyt alle quartieren loopen; ſommighe om datſe Rijckdom; eenighe dat ſe kinderen ende andere watſe meeſt begeeren verkrijghen ſouden; men binter inde wegh / die waere ketenen aen haer beenen hebben / ende een ſlot aen haer mont / dat ſy nimmermeer los daen/dan wanneer ſy willen eten / andere gaen op verſchepde maniere gebonden; ende als eerbiedelijck deſen heyligh ghegroet hebben/ dan breecken de ketenen/ ende de ſlooten ſpringen op; 't welcke ſy alſoo valſ lieghen / als ſuperſtitieuſelijcke gelooven.

Ianbuyſar ofte Iambouſer is een groot Dorp / gelegen 8 mijlen van Broichia, op den wegh naer Cambaya, hier wort ooch Indigo gemaeckt/ maer niet ſeer goet.

Het VI. Capittel.

Vande Vermaerde Zee-ſtadt Cambaya.

Cambaya is ontrent 16. mijlen noortwaerts van Broichia, gelegen aen de Zee / in een grooten Inham / alwaer de Revier May (de Stadt langhens gebout is) haeren oorſpronck nemet. Teghens over de Revier ontrent 3. mijlen van Cambaya leydt het Dorp Sarode, wiens inwoonders dat zijn Kaſbouten (een heydens geſlacht / alſoo ghenaemt) die met rooven de Revieren ende weghen ſeer onveyligh maecken; de Revier loopt met laegh-water gheheel droog / uytgenomen 3. ofte 4 killen die altijdt water hebben / alwaer men tot aen de middel ende onder de armen door gaet / niet ſonder perijckel ende goede Lootſ-man / vermits de harde ſtroomen; de Revier vloeyt met een dagelijcks tye 7 vadem op ende neder/ op de maniere van de Revieren van Rowaen; met hoogh-water komen de Schepen / dicht voor de Stadt ten ancker / daer met laegh-water gheheel droogh vallen/de gront is ſandtachtigh/ met kley vermengt/ ſoo dat de Vaertuyghen (aen de gront vaſt ſittende) ſoo veel laſt niet lijden/ dan of de gront hart ſant waer.

De Stadt is eens ſoo groot als Suratte; met eenderley dubbele ſteenen muer omringt; heeft ſchoone hooge huyſen/en rechte Straten/die 's nachts met Poorten werden af-geſloten; in 't midden zijn drie merckten/ſeer groot ende treffelijcke ghebout; daer alderhande Koopmanſchappen te bekomen zijn; heeft 12. Poorten

daer

daer men in ende upt-gaet/ behalven haer binne Poorten/ die menighte in ghetale zijn; de Stadt heeft in ſijn ommegaen de diſtantie van 2. urens gaens; verſien met 4. ſchoone Tancken ofte water-backen; daer de Burgherye 't gheheele Jaer water upt bekomen: 15. cierlijcke groote ende wel gemaerckte Hoven/ waerinne hem een yeder magh gaen vermaecken beplant met menichte van ſchoone Mangs, die om haer groote ende overvloedighept/ naer alle omleggende plaetſen vervoerdt werden: Onder 't reſort van de Stadt legghen eenige Dorpen/ daer van inkomſten ghenieten; alles alleenlijcke vande goederen/ die te water in-komen 2½/ ende die landewaerts verdoert werden 3½ ten hondert; de Inwoonderen zijn meeſt Benjanen ende Heydenen/ ſeer erbaren ende behandicht in Koopmanſchap/ doende grooten handel op Atchin, Diu, Goa, Mecha, Perſia, &c. met allerley van Kleeden hyenghende in retour goude Ducaten/ Venetiaenſe Realen van achten/ Rupnas/ Sabels/ ende allerhande Koopmanſchappen/ inde voorhaelde quartieren vallende.

Het VII. Capittel.

Van de Steden *Goga*, *Pattepatane*, *Mangerol*, ende de Fortreſſen op't Eylant *Diu*.

GOga is een ſteedeken ofte groot Dorp/ gheleghen ontrent 30. mijlen van Cambaya, aen de kant vande Zee; alwaer den Inham van Cambaya nauwer werdt ende de ghedaente van een Revier vertoont; 't is een tamelijck Vleck/ wel gepeupuleert/ met Heydenen ende Benjanen, die met de zee-vaert/ ende linien reeden haer generen; heeft geen Poorten ofte wallen/ dan aen de Zee kant een muer van harde ſteen op getrocken; hier is de reede ende Rendevoes-plaets van de Portugeſen Fregatten/ komende tot gelepde vande Caffilas, ofte Koopvaerdy-Schepen/ (vermidts de periculeuſe ſanden ende drooghte) alhier habenen ende vertrouwen/ tot dat de Vaertuygen geladen zijn/ ende in haer Compagnie naer Goa ende andere Portugeeſſche plaetſen weder vertrecken. De groote van Gogas.

Pattepatane ende Mangerol, zijn 2. Vlecken ontrent 9. mijl by Weſten Goga gheleghen daer valt veel Katoen ende lijnwaten. Pattapatane ende Mangerol.

Aen het upterſte van dit rijck/ ofte aen de uptſteechende hoeck naer het Zuyden leydt de Stadt Diu, alwaer de Portugeſen dry ſtercke Kaſteelen hebben; deſe Stadt wordt ſoo wel van de Portugeſen als Indianen Dive gheheeten (de laetſte E, een weynigh ſoet gepronuceert zijnde) welcke naem een Eylant beteickent; ende alſoo ſeggen ſy Agredive vijf Eylanden; Naledive vier Eylanden/ het welcke de Portugeſen Maldiva heeten/ wordt om haer overtreffelijckheydt alſoo ghenaemt/ om het onderſcheydt van Dive-Noulaka ofte eylandt van negentig duyſent; men verteit dat een Dochter van den Heer van deſe Eylanden/ van haer Vader een gave eyſchten/ 't welcke als hy haer toeliet/ ſoo begeerden ſy den Tol vande plaetſe voor eenen dagh; die negentigh duyſent ſtuyvers gelt (als dier tijdt daer gangbaer waeren) bedroegh. De Stadt Diu ende haer ſterckten.

Het

Het VIII. Capittel.

De vermaerde Koop-ſtadt Amadabat, *Hooft-ſtadt van* Guſuratte.

Amadabat gebouwt langhens een ſraye Reviertken.

AMadabat, is de Hooft-ſtadt van de Prouintie ende 't Koninckrijck van Guſuratten, gheleghen op 23 en een half graet Noorder breete; het is 18 Nederlantſche Mijlen van Cambaya, ende 45 van Suratta, gheboutop een Vlackte aen den oever van een kleyn Revierken; is een gewelddighe groote ende neeringhachtige Stadt/ wel 6. à 7. Mijlen in 't begrijp/ met haer voorſteden ende aengelegene Dorpen/ die veel in 't getal zijn/ ende aen de Stadt gereeknt worden; de Stadt is omringht met een ſtercken muer/ beſet met 12 ſchoone Poorten ende veel ronde Toorens tot ſterckt-weeringe; heeft breede ſtraten/ ende menichte van treffelijcke huyſen; ſchoone Edifitien van Moorſche ende Benjaenſche Tempels/ gebout naer de wijſe van deſe landen/ in 't midden van de Stadt is oock een tamelijck ſterck Kaſteel/ met hooge mueren verſien; daer den Gouverneur Generael ſijn Hof ende woon-plaetſe hout; de Poorten van de Stadt werden ſteedts met wachten beſet/ ſonder wiens oorloff niemant uytgaen mach; deſe wachten werden ghehouden omme die van Baduren, leggghende hier van daen 50 Cos naer het Ooſten/ het rooven van de Reyſende-man te verhinderen/ zijnde van natueren ſoo ſterck/ dat den grooten Mogor haer niet kan overwinnen.

De Stadt is ſeer volck-rijck/ ende met alderley natien gepuleert/ die machtige taeffique dryven/ hier vallen alderley ſorteeringhe van kleeden/ ſoo van Syde als van Catoen/ mede eenighe goude laken en/ Tulbanden/ ende Goudels van Goudt ende Syde/ ſeer konſtelijck ende koſtelijck ghewrocht/ veel Syde ſtoffen/ als ſatijnen/ contenijs/ attelap/ alegie/ penollen/ oprijs van Goudt ende Syde/ die de Vrouwen draghen/ Goude alacatijden/ abdulchanis/ ende diverſe ſorteeringhe van lijnwaten/ als roode ende ſwarte Chelas/ Beramis/ Chandekins/ ſwarte ende witte ſmalle Baſtas/ Chittes van tweederley ſorteeringe; voorders is alhier in grooten quantitept te bekomen/ Suycker van Candy/ Poper-Suycker/ Comijn/ Gommelack/ Ringh/ Amphion/ Borax/ ghedrooghde ende Geconſijte Gember/ alderley ſoorten van Confijten ende Mirabolanen: Item/ Salpeter/ Saller-moniacq ende goede quantitept Anil/ die naer de plaetſe (daerſe meeſt ghewonnen wordt) ghenaemt is Indigo Chirchees; mede wort wel in deſe Hooft-ſtadt/ eenighe Diamanten ghekoft/ die van Viſapour komen/ daer men wel giſſinge maecken kan beter koop te bekomen zijn; Alle deſe Koopmanſchappen werden vervoert/ naer Europa, Perſia en de omleggghende quartieren van Indien; waer voor deſe Stadt in neeringhe ſeer floreert. Van ghelijcken worden hier machtighe wiſſelen voor 't gheheele Landt ghedreven van de Benjanen, die haer alleenlijcke daer mede ernееren; dat een groot gerijf den Koopluyden aen-brenght/ om dat men 't gelt niet ſonder gevaer van d'eene plaetſe naer d'andere kan over-voeren/ vermits de meenighte van rooverg ende dieven/ die by troepen op de weghen onthouden/ ende de reyſende luyden menighmael af-ſetten.

De goederen voor upt ende in-gaen betalen geen Tol/ dan alleenlijcke aen de Coutewael ofte Schout/ voor peder Karre een Mamoedy, doende in onſe munte ongheveer 10 ½. ſtuyver; de Inwoonders ende vreemdelinghen woonen heel vry/ moghen koopen ende verkoopen wat haer ghelieft/

ſonder

ſonder eenighe ſchattinghe ofte chijnſen te betalen; behalven eenighe verboden waeren / als Boſcrupt / Loot / ende Salpeter / 't welck met conſent van de Gouverneur moet geſchieden / dat met eenighe ſchenckagien lichtelijcken verkreghen wort.

Heeft onder haer 25 Hooft dorpen/ ende 2998 mindere Dorpen.

Onder de Juriſdictie van Amadabat ſtaen 25 principale Hooft-Dorpen / ende onder deſen 2998 kleyne Dorpen ofte vlecken / die aen de groote Dorpen / reke-ninghe doen / ende hare inkomſten betalen / ende de anderen wederomme aen de Stadt; de geheele inkomſte van deſe Stadt ende onder-hebbende plaetſen/placht voor deſen te weſen 6. miliioenen Kroonen ende daer-en-boven/ dan zijn door ge-weſene calamitepten / verloop ende ſterfte van ontallijcke ghetal der ghemeene peupel ſeer vermindert/ deſe inkomſten ghenieten de Gouverneurs van de Koninck/ om haer Soldaten te betalen/ ende de landen daer dieven ende onghehoor-ſamen te ſupperen; al-hoe-wel menighmael aen de bupt ſelfs participeren / ofte van de roovers ende rebellen van hare Majeſtept contrebutie ghenieten.

De Regeeringe van de Stadt ende omleggende Dorpen/ beſtaet by den Gouverneur Coutewael, ende rechter (die ſy Caſgy noemen) hoe-wel nochtans veel meer oberſten wegens den Koninck zijn / als Monſter-heeren, ende de Opſienders oft ontfangers van hare Majeſtepts in-komen ende Dominien.

Sirkeſa, ofte Sirchees is een groot Dorp/ leggende van Amadabat 3 Cos, ofte 1½ duptſche Mijl / hier wort gheſien een ſchoone treffelijcke ſepulture/ in den welcken ſeecheren Caſis begraben lept / zijnde gheweeſt de Pedagog ofte Leer-meeſter van een Koninck van Guſuratte, die dit heele werck heeft laten maken; hy ſelfs/ met noch dry andere Koninghen/ met hare ghemalen ende kinderen/ leggben in een andere Kapelle; het geheele gebouw is van marmel-ſteen (inſgelijck de vloer) daer zijn dry plaetſen van welcken een heeft 440 Calommen van marmel-ſteen/ 30 Palmen hoogh/ ſeer fraey ghemaeckt ende waerdigh om ſien; aen d' een zijde ſtaet een groot ende wel-gheboude Tancq ofte Dpver/ daer men met veel Benſters kan upt ſien.

Zijnde een Mahomet-kaenſche bede-baert.

Den meeſte hoop van de Mahumetiſten / upt alle quartieren / komen jaerlijcks/ op deſe begraffeniſſe hare gebeden doen/ waer mede (verkeerdelijcke) ge-looven/ af-laet van haer ſonden bekomen.

Hier van daen een Cos, ofte halve Nederlantſche mijl lept een fraeyen thuyn/ met een hups/ 't welcke Chou-Chimauw, een van de treffelijckſte Magollen, heeft laten maken; die op deſe plaets den laetſten Koninck van Guſuratte in eenen ſtrijdt heeft overwonnen; ende alſoo 't Koninckrijck van Guſuratte, den grooten Mogol onderdanigh ghemaeckt.

In 't Dorp Circhees, wort veel Indigo ghemaeckt/ die naer de plaetſe alſoo geheeten is; mede woonen daer om de goede gelegenthept van de plaetſe veel arbepders die haer met verwen van lijnwaten generen.

Begraffeniſſe Vetpelhunt/ende waerom alſo genaemt.

Ontrent een leuca van Amadabat, wert geſien een andere begraffentſſe/ van een machtigh Moors Koopman genaemt Hajom Mojom, die een Dochter hadde van uptnemende ſchoonhept/ ſoo dat tegen de ſelve met onbehoorlijcke liefde ontſteecken wort; ende om ſijn hortribel voornemen met eenigh ſchijn te bedecken/ ginck hy den Caſie, die alle trouw / ende koop-brieven van hupſen ende landen &c. onderteecbent/ als van den Koninck door ſijne geleerthept daer toe volmachtight/ vragende by gelijckeniſſe; daer was een acker die ſchoone vruchten voort-bracht ſoude den eygenaer de vruchten niet vermoogen vrpelijcke te nuttigen/ ende voor hem ſelven houden? den Caſie antwoorden ja; waer op den gemelde Koopman re-

repliceerden/ick hebbe een ſchoonen Acker/geeft mijn een ſchrift/dat ick de vrucht alleenlijck gebruycken mach/ 't welck hem den Caſie ſonder achterdencken toeſtont; hy daer mede ten vollen menende verſeekert te weſen/ heeft ſijnen Dochter genoechſaem tegen haren danck (als wel komende bevroeden/dat ſulcke abominable ſonden van Godt ende de menſchen verbloeckt was) beſlapen ende vleeſchelijcke bekent/ die 't ſelve haer moeder en andere vrouwen heeft geopenbaert ſulcx dat het eyndelijck ter ooren van den Koninck Soltan Mahomet Begeram (die in die tijt Guſuratte beheerſten) gekomen is/ die hem/ niet tegen-ſtaende met des prooſts Rechters ſchrift te beweeren/ openbaerlijcke dede onthalſen/ ende lept in Sepulture met ſijn vrouw ende dochter (die naer hem zijn overleden) begraven; waer van de begraeffeniſſe tot gedachteniſſe van een ſoo ſchickelijcken daet/ wort gheheeten Bety-Chuit; dat is (onder eerbiedinge geſprooocken) in onſe tale te ſeggen/ U Dochters ſchaemelheyt.

Bergen van Marva.

Niet verre van Amadabat beginnen de Bergen Marva, welcken een hoop wijt lant begrijpen/want ſy ſtrecken haer wel 150. Cos langens den wegh van Agra, ende naer Ouyen ontrent 200. Cos, die men niet kan paſſeeren van 't hooge gheberchte; op wiens tot een onwinbaer Kaſteel gebout is Gurchitto genaemt/ zijnde de ſit-plaets van Rana, een van de treffelijckſte Radiaes ofte Koninckens/ die eertijts de Koningen van Pettan, nochte den grooten Mogel, niet en heeft konnen dwingen; dewijle de Indianen 't welcke al te ſamen heydenen zijn/ eertijts (ende noch tegenwoordigh) deſe Princen ſo veel eere bewijſen/ als die van Romen haren Paus/ ſijn heerſchappye is over al geſlooten door het geberghte/ daer men qualijck op-komen kan/ofte ſo daer noch eenigen toe-gangh was/dat is voor de konſt-ſterck/ ende genoechſaem onwinbaer gemaeckt; deſen Radia ſeght men in korten tijt 120 duyſent paerden te velde brengen kan.

Radia van Trappe.

Tuſſchen de Stad Amadabat ende Trappen woont ock een Radia in 't gebergte/ wiens onderſaten/ Coelijs gegeten worden/ woonen inde wilderniſſen/welcke haer bevrijden van het gebiet van den grooten Mogor; aen de rechte ſijde van dit lant is gelegen 't Lantſchap van Ider, ſtaende onder Guſuratte; ende al hoe veel dat deſen Radia ofte Koninckken is een vaſſael van den grooten Mogor, ſoo wegert hy hem dickmael ſchattinge te geven.

Het IX. Capittel.

Van de ſteden *Byſantagra*, *Pettan*, *Cheytepour* ende *Meſſana*,

Byſantagers groote en herlijckheyt.

BYſantagan is een groote Stadt/ gelegen in 't midden van Guſuratte, bewoont van Heydenſche Secte/Bamans; de welcken wy ende de Portugeſen Bramenes noemen/ de ſtadt is wel 20000. huyſen groot/ ſeer cierlijcke met frape Toorens ende Kercken gebout; in 't midden ſtaet een grooten Tancq ofte Ciſterne/ daer de Inwoonders/ſo wel mannen als vrouwen/ haer dagelijckx baden; het was eertijts een arm Dorp/ maer is door Lantbouwinghe ende veel vee aen te voeden ſoo rijck ende machtigh geworden; de waren die daer vallen/ zijn Cattoene garenen ende lijnwaten ock alderhande lijftochten / als Tarw / Boter / Rijs/ &c.

Pettans gelegenheyt/ Kaſteel ende Kerck.

Pettan is een groote ſtat/wel 12. Cos, ofte 6. duytſche mijlen in 't ronde gebout/ met huyſen van harde ſteen/ leggende rontomme in ſijn muren; die tot 3 verſchepde

de tijden zijn ingebroocken / wanneer de ſtadt door Calamitepten in neeringhe ende populatie heeft beginnen te declineeren; aen de Oost-Zijde van de Stadt / leydt een groot Kaſteel / omringht met hooghe mueren / ende ſtercke ghemetſelde Toorens; daer den Gouverneur ſijn reſidentie houdt; de Inwoonders zijn meeſt Benjaenen, haer gheneerende met het maecken van alderley ſpde ſtoffen / in deſe Landen ghebruyckelijcke; mede vallen hier ſchoone Pettolen ofte ſpde Chindes / mitſgaders eenighe groobe lijnwaten / als Deſſemaels ofte neuſdoecken van dieverſe ſorteeringhen / Tulbanden / S'gaderberael / Longis / Allegiens / &c. In't midden van de Stadt leydt een Machumetaenſche Kercke / eer-tijdts van de Heydenen gemaeckt / zijnde een ſchoon ende koſtelijck werck geſticht op 1050. pylaren van marber ende andere ſteenen heeft noch diverſche andere gebouwen ende edifitien; als meer buyten de Stadt veel ſchoone ende vermaeckelijcke Hoven; waer van 't meerendeel zijn vervallen / ende de puynen daer noch alleen over eynde ſtaende; deſe ſtadt wert ſeer gequelt van de Coulles) zijnde ſeeckere Roovers / uyt een Lantſchap daer ontrent gheleeghen) die de inwoonders menichmael beroouben ende ſwaren Tol af-nemen; waer door de ſtadt in neeringe ende proſperitept dagelicks ſeer af-neemt.

Chetepour, is een ſtedeken ofte blecke ghelegen 12. Cos van Pettan ende 45. van Amadabat, ghebout aen de kant van een loopende Revière; hier valt veel Katoene gaeren / ende eetbaere waren / waer by de ſtadt voornamelijck beſtaet; de Inwoonders zijn meeſt Benjanen ende Heydenen; daer is een Gouverneur met ontrent 150. Soldaten / om de wegen en de Caffillas, die hier door na Agra ofte Amadabat repſen / voor de roovers te beſchermen.

Meſſana, is een open Blecke / ofte groot Dorp / 15 Cos van Chytepour, verſien met een out vervallen Kaſteel / daer de Gouverneur met 200. Ruyters haer woninge hebben; deſe plaetſe beſtaet meeſt in Lantbouwerye / mede valt hier veel Katoen / ende eenige ſorteringe van Lijnwaten.

Het X. Capittel.

Wegh van *Amadabat* naer *Suratte*.

KEerende wederom van Amadabat naer Suratte ſullen in 't volgende de voornaemſte Steden ende Dorpen aenroeren.

Van Amadabat tot Iſſempour, een ſchoon Dorp / met een groote Sarij of huyſinge voor de repſende luyden 1½ Cos: Batova een groot Dorp / met een ſchoone Tancq 3. Cos, Canis gelegen ontrent een Revierken / mede alſoo genaemt / 2½. Cos; ende van daer tot Mamadabat 3. Cos.

Mamadabat, is een fraey ende ſeer vermaeckelijck Stedeken / ghebout langens den Oever van een tamelijcke groote ende ſeer Vis-rijcke Revière / ghesticht door 2 Gebroeders / die aen 't Noort eynde van de Stadt een troſſelijck ende kuinckelijck Valleys gebout hebben; de Inwoonders zijn meeſt Benjanen; daer vallen eenige Lijnwaten ende veel gaeren / daer by de plaetſe meeſtendeel beſtaet.

Nariaedt ofte ſo anderen ſchrijven Niriaud; is een tamelijck Stedeken / met fraye Hupſen en Heydenſche Tempelen gebout / leggende van Amadabat 28. en van Brodra 18 Cos, ofte 14 ende 18. Hollantſche mijlen; hier valt veel Lijnwaet / als mede eenige Indigo / doch niet in quantitept.

Van Nariet tot Waffet, zijn 15. Cos, onderwegen paſſeert men de Dorpen

Seiuntra ende Amennoygij, leggende 7 ende 5 Cos van den anderen verſchepden.

Waſſet is een out ende verballen Kaſteel/ gebout op een hoogen Bergh; aen de hoeck van de Revier die in de Inham van Cambaya lupt komt; de plaetſe is ordinari beſet met ontrent 100. Kupters die wacht houden; ende de Caſſillas die hier door paſſeren voor Tol van den Koninck beſtelt 1½ Ropia de Karre afvorderen.

Het XI. Capittel.

Vande Stadt Brodera en de omleggende Dorpen.

Brodera/ ende door wien geſticht.

BRodera is gelegen tuſſchen Amadabat ende Brotcha, te weten 42 Cos aen de Oost zijde van Amadabat, ende 30. Cos beweſten Brotcha, deſe ſtadt is ghebout van een Heyden / ghenaemt Rafia c'ghie, Sone van Sultan Mamoed Begeran, den laetſten Koninck van Guſuratte. Is geleghen ontrent 1½ mijl van out Brodera, doen der tijt genaemt Radiapora, wiens ſtadt door haer ſtichtinge heeſchte niet gemaeckt / ende de Inwoonders allengſkens aen hem getrocken.

Brodera is een Lant-ſtadt/gelegen op een blacke ende ſandige plaetſe/ dicht by een kleyn Revierken Waſſet genaemt; behalven dit Revierken heeft het aen de Oost-Zijde / recht voor de poort / die naer Brotchia leyt / noch een grooten Tancq, ofte ſtaende waeter / redelijck diep/ ende ontrent een Piſtool-ſchoot wijt / aen d' eene Zijde met een muer van ſteen op ghemeſſelt / daer d' Inwoonders water uyt haelen: De Stadt leyt rontom in ſijn mueren/ende Bolwercken/ ofte rondeelen/ van kalck ende ſteen op-gemaeckt: heeft 5. Poorten waer van een is toe-gemeſſelt / alſoo daer geen wegh aen leyt / heeft een groote Voor-ſtadt aen de Weſt-Zijde/ meeſt bewoont van Verwers/ ende arbeyts-lupden/ die het Linnen verepden/ daer mede de Inwoonders (zijnde meeſt Banianen, Ketterijs, ende weynigh Mooren) haer meeſt geneeren; 't Lant rontom de ſtadt/en de omleggende Dorpen is ſeer vruchtbaer van Koorn/ Geerſt / Rijs/ &c. mede waſt hier veel Catoen; dat voor de beſte van deſe quartieren ghehouden wordt. Onder 't gebiet vande Stadt ſtaen 210. Dorpen / waer van den Gouverneur de incomſten van 75. geniet / tot onderhout van ſijne Kupteren / ende Soldaten; de andere 145. Dorpen/ worden van den Koninck aen verſchepde Capitepnen voor eenige gedane dienſten/ende tot onder-hout van haer volck in vergeldinge gegeven.

Heeft 210 Dorpen onder haer gebiedt.

Ook ſraye Hoven ende begraeffeniſſen.

In 't Circuyt/ofte ronde van deſe ſtadt/ legghen 10 ſchoone Kupfen/ Tupnen/ ende begraffeniſſen waerdigh om ſien; waer van een ſeer ſray ende koſtelijcke ghemaeckt / gelegen is in't midden van een Boomgaert / daer een machtigh Heer met ſijn Familie begraven leyt; behalven deſe begraffeniſſen zijnder noch 5 ſchoone luſt-hoven / beplant met diverſche krupt-boomen ende moeſkrupden / daer een yeder in mach gaen ſijn vermaeck nemen.

In ende bupten de ſtadt Brodera, en de omleggende Dorpen woonen (gelijck vooren gheſept is) veel Wevers / die jaerlijcks groote quantiteyt van alderley Lijwaten maecken / 't welcke om ſijn deught ende ſijnte naer alle quatieren van Indien verhoert wort; dit Lijnwaet valt veel dichter / ende vaſter / dan dat van Brotchia, doch korter / ende een weynigh ſmalder/ waer aen het wel te kennen is: de ſorteeringe die hier gemaeckt worden / zijn ſmallen/ende breeden Baſtas/ Nicquamas/ Madaſoens/ Kannekijns/ ſwarte Chelas / blauwe Aſſamanis / Berams/ Tircandia &c.

Aen de Oost-Zijde ontrent 16. Cos, van Brodera leyt een Hooft Dorp/ genaemt Sin-

Sindickera, al waer upt het gheberghte jaerlijcks 20. à 25. Duyſent ponden Gommelacqua te haelen is.

Weſtwaerts van Brodera, ontrent 10. à 15. Cos, leggen 8. ofte 10. Dorpen/die onder des ſelfs ghebiet ſtaen hier woyt jaerlijcks een partij Indigo gezaept/ die gebruyckt woyt tot verwen van lijnwaeten.

Van Brodera, tot Brotchia, zijn 30. Cos, onderweeghen paſſeertmen Carawaen, Cabol, ende andere Dorpen/ daer de Waeſters tol van de repſende Luyden/ende haere goederen af boyderen.

Van Brotchia tot Suratten, zijn 24. Cos, ofte 12. Nederlantſche mijlen; over de Revier geſcheept zijnde/ repſt men door Eckliſſer, een tamelijck Dorp 4. Cos vande Revier: Cattodera, een verhallen plaets/ leggende aen een Revier/ die de ſelve naem voert/ 10. Cos, tot Briauw, 8. Cos, van daer tot Suratte 2. Cos, ofte een Hollantſche mijl. Ende dus veel hooghlijcke vande ſituatie ende ghelegentheden/ vande voornaemſte ſteden ende plaetſen van Guſuratta. Brotchia van Suratten 24 Cos.

Het XI. Capittel.

Afcomſte vande groote Mogoren, *ende haere waerdigheden.*

DE groote Mogollen, ofte de tegenwoordighe monarchen van Indien, beroemen haer afkomſtigh te weſen van den vermaerden Tartariſchen Keyſer Tamirlaen, (dewelcke wy gewoonlijck Tamberlaen noemen) ſommige heeten hem Tamirlancque, 't welck beter is/ om dat Tamir ſijn eygen naem geweeſt is/ ende Lanque beteeckent kreupel (gelijck hy ook was) die geboortigh was upt het gheſlachte van Chinguyſkan, Koninck van Tartarien, niet van een ghertinghe afkomſte (gelijck ſommige onwaerachtigh beſchrijven; ſijn daden/ die hy ghedaen heeft/ zijn ghenoeghſaem bekent; en wat graet Tamirlaen van Chuguiſkan, ende den grooten Mogol van hem afcomſtigh zijn/ dat beſchrijft Petrus Texera, in ſijn beſchrijvinge van Perſia, daer toe wy den curieuſen leſer wijſen. Afkomſte ende ghelaght-reekeninghe van den grooten Mogol.

Den Koninck is een abſolupt Heer/ niemant onderworpen ofte ſubject; hier zijn geen geſchreven wetten/als alleenlijcke den wil van den Vyand/die onwederſprceckelijcke wert aenghenomen/ eens inde weerck ſit den Koninck inde Vierſchael/ hoorende met lanckmoedighheyt alle burgerlijcke verſchillen/ende halsſaecken/ ſpreeckende daer over ſijn Oordeel/ op welcke geen Apel/ ofte reviſie en valt; de ſtraffe die den hals verdient hebben/ geſchiet veeltijdts in ſijn teghenwoordighheyt/ met groote wreethept. Sijn abſolute macht.

Den Koninck laet hem dickmael van 't Volck ſien/ eens naer het op-gaen vande Son in een Venſter/ 't welcke ſy Jarneo heeten/ ſtreckende naer het Ooſten/ boven de principale Poorten alwaer hy van het volck met deſe woorden Pathia ſalammet (dat is lang lebet den Koninck) gegroet wert; ten tweeden des middaghs/ dan komt hy aen het ſelve venſter/ om het ghevecht van de Olyphanten ende andere wilde Beeſten te ſien; ten derden/ een wepnigh voor Somen onder-gangh/ aen een venſter dat naer het Weſten ſtreckt/ 't welck ſy Durbar heeten/ als de Son onder is/ gaet hy 'wech met groot geraes van Trommelen ende andere Inſtrumenten/ nebens een Generale acclamatie van het volck; op alle deſe tijden ſoo pemant een Requeſt over-levert/ die krijght ghehoor; ſavonts van ſeven tot negen uren/ raetſlaeght hy heymelijcke met ſijn grooten in een ſael/ die ſy Gaſelean heeten; de voornaemſte dienaers van het Hof en- Vertoont hem veel voor den volcke.

de Rijck/ſien den Treſorier ende oberſte bande Beſnedenen (die oock Hof-meeſter is) den opperſte ſchrijver; den Oberſten van de Olyphanten; ende de bewaerders bande Tenten/kleederen ende Juweelen; hy heeft oock een oberſte ober de wacht/ de welcke Coetewael genaemt is; ſodanigen zijn in alle ſteden/ die het ampt van Schout upt voeren; Cadee, zijn wachters en opſienders van het gevangen-huys/ welcke alle ſchuldigen/die niet komen betalen vaſt-ſlupten/ende verkoopen haer goederen/wijf ende kinderen/ofte maken die tot Slaven van den ſchult-eyſcher.

Andere Princen handelen alle ſaecken van het rijck in 't ſecreet/ maer hier worden alle Konings geheymenijſſen in 't openbaer gebracht/ende blijft niet verborgen/voor de geen die Curieus is in't onderſoecken/ gevende maer een ſchenckagie aen de ſchrijvers.

Niemant wort tot den Koninck toe-ghelaeten/ om wat van hem te begeeren/ ſonder gheſchencken die dickmaels (wanneer de gifte hem miſhaegt) te rugghe ſouden ſenden/ om haer pets grooter ofte beters upt te perſſen.

Tyrannije in 't Rijck. Voorts is ſijn Rijck vol Tyrannije/ want dewijle den Koninck alleen Heer is/ ſo neemt ende geeft hy naer ſijn believen 't Lant aen ſijn Onderdanen; hy dwingt oock de grooten dickmaels van plaetſen ende Landen/ die haer tot inkomſten ghegeven heeft te veranderen/ want of de Koning neemtſe naer hem/ ende ſtelt haer ſtimmer in haer plaets/ ofte dat hy den eenen ontnomen heeft/geeft hy den anderen; waer door komt dat het Lant naer ſijn eyſch niet bebout wort.

Alle den Adel van dit Rijck waft ende groept door gonſte van den Koninck: haer macht ende inkomſte wort door de Paerden onderſchreven; zijnde de grootſte Heere ober 12. dupſent Paerden/ ſommige zijnder 4. behalven des Koninck Sonen en ſijn Hupſvrouw/die ober 12. ofte 15. dupſent gebiet hebben; niet datſe ſo veel Paerden geſtadig behoeven te onderhouden/ maer de Koninck geeftſe ſo veel Lants tot haer inkomſten/ om ſoo den noot verepſchte/ ſoo veel paerden ende Rupteren/ daer op konnen te velde brengen/ rekenende voor yeder paert ende Rupter jaerlijcks twee hondert Ropias, 't welcke ober de 7378. Hertogen/ ende 1967. Dupſent paer/ die de geweſene Coninghen ordinaris in haeren dienſt onderhouden hebben/ een ongeloofljcke ſomme bedraegt: Maer wanneer deſe Edelen ſterben/ſoo komt alle het geene/ ſo wel dat van den Koninck gehat/als dat ſy ſelfs gewonnen hebben/ wederomme aen ſijn Majeſteyt/ eben gheljck de Ridders haer inde Zee loſſen/meeſten tijt laet den Koninck aen de naergelaten weduwen de Paerden ende Hupſraet/ ende geeft de kinderen eenige waerdigheydt/ want ſoo de Vader een Heer geweeſt is/ ober 5. dupſent Paerden/ ſoo ſal hy den Soon 1000. ofte 1500. geben/ doende naerderhandt daer meer ofte minder by/ naer ſy het verdienen: ſy en winnen met geen dinck meerder gunſte van den Koninck/ als met koſtelijcke geſchencken/ 't welck yeder op het meeſte geeft/om in ſijnen behagen te komen.

Groot geral van Krijghs-Oberſten en Rupteren.

Het XIII. Capittel.

Krijghs-macht van den tegenwoordigen Koninck.

DE Krijghs-macht van deſen Koninck was inden jare 1630. Wanneer hy met 't leger in perſoon ſelver te velde was/om den gevluchten hartoch Chaan-ghaan te vervolgen/ beſtont in 144500. Paerden/ behalven noch groote menichte van Olyphanten/ Kameelen/ Mupl-Eſels ende laſt dragende beeſten; gheljck by de naervolgende verclaringhe van yeder regement/ de namen van de hoofden/ ende getal van de Paerden te ſien is.

Het

Het eerſte regement/ onder de vlagge van Schaaft-chan, zijnde de Soon van Aſſaph-chan. Paerd. 5000
Sijn Vaders Raſpoeten 5000
Sadoch-Chan 3000
Mierſayedt Madaffer 3000
Giaſer Chan 2500
Godia Saber 2000
Saydt Jaffer 2100
Jaffer-chan 1000
Matemet-chan 1000
Alabirdie-chan 2000
Saldel-chan Badary 700
Mirſaſeer Zayedt 500
Baecker-chan 500
Noch 4600 Ruyters, waer onder veele van 400. 300. 200. ende 100. Paerden, Manſebdaren genaemt 4600
Somma bedragen Paerden 32000

't Tweede Regement / onder de vlagge van Eradet-Chan.
Sijn Troupe was Paerden 4000
Rau-douda 1000
Dorcadas 1200
Kerous 1200
Ramtcheud Harrau 1200
Moſtaffa chan 1000
Jakout chan 2000
Somma Paerden 11600

Tranſport Paerden 11600
Killoſy 3000
Sidi Fackier 1000
Ecka Berckendas 2000
Jogi Rage, Soon van Lalaberting 7000
Teluck t' Chaud 400
Jakoet Beeck 400
Noch dry Heeren yeder 200 600
Aganour, Chabonechan, Baboucchan, Zaydtcameel, Sidiali ende Sadaed-chan, yeder van 500 Paerd. 3000
Komt t' ſamen Paerden 28000

Het derde Regiment / onder
Raja-gedſing, ſijne troepe was 3000
Raja Bidel-das 3000
Oderam 3000
Raja Biemſoor 2000
Madoſing ſoon van Ram Rattung 1000
Raja roos aſs-ſou 1000
Badouria, Raja Bhoozo 1000
Raja Kriſtenſingh 1000
Raja Sour 1000
Raja t'Chetterſingh 500
Wauroup 500
Raja Odaſing 500
Diverſche andere kleyne Rajas] 4500
Somma Paerden 22000

Noch bleven in Barampour tot verſeecheringh van den Koninck/ de naervolgende Heeren ende Rupteren/ namentlijck:

Haddis en Bercken-Daſſe Paerd. 15000
Aſap Chan 5000
Rauratti 4000
Waſier Chan 3000
Mabot Chans Soon 3000
Godia Abdul Heſſen 3000
Aftel Chan 2000
Seerdaer Chan 2000
Raja Jeſſingh 2000
Feddey Chan 2000
Jeffer 1000
Mocklies Chans Soon 1000
Somma Paerden 4300

Serieff Chan Paerd. 1000
Sayedt Allem 1000
Amirae 1000
Raja Ramdas 1000
Torck taes Chan 1000
Mier Jemla 1000
Mirſa Abdulhack 500
Mootmet Chan 500
Mirſa Maant cheer 500
Ghawaes Chan 1000
Moried Chan 1000
Diverſche kleyne Ommerauwen 10000
Somma Paerden 19500

Wedraeght 't getal van de voorſz troupen Paerden 144500.

Het XIV. Capittel.

Van het Konings hof, ende 't Kaſteel Agra.

Beſchrijvinge van het Kaſteel Agra.

HEt Kaſteel van Agra, daer de Koninck ſijn hof/ ofte Paleys hout/ is een voortreffelijck werck/ ende onder alle gebouwen van Oſten wel het Principaelſte/ het leyt aen den oever van de Revier Jemeni 3. ofte 4. mijlen in 't rondt gheboût/ met ſtercke mueren / van roode ghehouden ſteen/ ende wijde Grachten/ met ſtercke bal-brugghen; heeft 4. Poorten daer men in-gaet/ van de welcken den eene ſiet naer 't Noorden / die met groote wercken is ſterck ghemaeckt: de andere ſiet naer 't Weſten / alwaer de Marckt is/ die ſy Bazaer noemen; deſe Poort wort genaemt Citſery., ende ſtaet hier binnen des Koninck vierſchaer / alwaer hy alle verſchillen plecht te hooren; hier achter is een Koninckx Sael / alwaer de Principaeſte Viſier ſit / die alle ſchattinge / ende Placcaten uyt geeft/ ende de exemplaren bewaert; alſmen deſe Poort in-gaet/ ſo komt men op een ſtraet/ rontomme met huyſen / ende ſterchten beſet/ ontrent een quartier van een mijl lanck; ende hier van daen komt men aen de derde Poort / dewelcke naer des Koninck Dierbaer hof/ ofte Paleys toe-loopt; deſe is altijt met heteuen geſlooten/ ende hier mach niemant te paerde in komen / behalven de Koninck/ ende ſijne kinderen; die poort ſtreckt naer het Zuyden/ ende wort genaemt Achabaerke-deriwagie; dat is de poorte van den Koninck Achabaer; hier binnen is het huys van de hoeren; daer van eenige honderden / die van den Koninck onderhouden werden/ woonen; deſe zijn met ſeeckere beurten baerdigh (ofte ſoo dickwils ſy van den Koninck/ ofte ſijnen vrouwen gheroepen werden) op dat ſy met danſſen / ende ſinghen des Koninck huyſgheſin vermaecken ſouden: de vierde poort ſtreckt na de Revier/ ende wort Eraſme genaemt/ die leyt u op een treffelijcke plaetſe langens een oever van de Revier; hier ſiet den Koninck alle dagen upt/ om de Son te groeten als ſy eerſt op-gaet: hier komen de voornaemſten van dit Rijck/ op dat ſy den Koninck groeten / ende ſtaen op een plaets eenichſints verheven; de andere Hadijs (dat zijn de overſten van de Kupteren) met den gemeenen man/ blijft op de plaets/ ſonder verder te mogen komen/ ten ware ſy gheroepen wierden; hier ſiet hy oock des middaegs upt/ naer het gevecht vande Olyphanten / Leeuwen / Buffels / ende andere wilde beeſten; dit gheſchiedt alle daghen / behalven op den Sondagh: de derde poort ſtreckt naer een groote plaetſe van alle kanten met openе Saelen verciert; in welcken de Capitepnen ende andere overſten van de Soldaten met beurten weeckelijcke wacht houden/ deſe ſalen heeten ſy Atteſanna, ende de beurten om te waecken Siockes; een wepnigh voorder gaetmen naer een ſilver herck / op een binne plaetſe / alwaer niemandt mach binnen komen/ dan den Adel van de Prins/ ende eenige mannen van ſtaet; het ghemeene volck woorden van de poortier met ſtocken van daer gedreven; binnen dit herck zijnde/ ſoo komt men daetelijcke aen des Koninck Derbare; ofte Koninckliycke Thzoon / voor de welcke een kleyne plaetſe is / rontomme met Goude tralien omringet/ ende boven met Capijten overdeckt/ op dat het de straten van de Sonne ſoude weeren; boven dit iſſer een Galerye / alwaer des Koninck Jacht, ofte ſit-plaetſe is/ al te ſamen verciert met Gout/ Diamanten/ Peerlen/ en alderley Geſteenten; koſtelijcken / eñ boven maten rijckelijcken gewrocht; tot deſe plaetſe wort niemant toegelaten / dan geroepen zijnde/ behalven 's Koninck Soonen/ die hem met wapen verſtriffen (dat ſy Panck hama noemen) ende de vliegen

vliegen weth jagen / ende den opperſten Vifier-binnen deſe tralien komen alleenlijcken Ommarauden, ende groote Heeren ; tegen over deſe plaets hangen Goude Klocksjens / de welcke geenen luyden / die eenigh ongelijck geleden hebben / ende woorden ſo toegelaten den Koninck te ſpreken / ende haer klachten upt te ſtorten / doch en geſchiedt niet ſonder groot pyjckel / by aldien haer ſaecken niet rechtvaerdig zijn : Tot deſe plaets komt den Koninck alle daegs 's achtermiddaegs / tuſſchen 3. ende 4. uren / ende veel duyſenden komen op deſe plaets / ende nemen haer ſteede naer haere bedieninge ofte waerdigheyt ; hier blijft hy tot ſavonts toe ende hoort alle verſchillen / ende hrieven van andere pyrovinten gekomen / die ſijn Vifier ofte opperſte Secretaris leſet ; de Paerden ende Olyphanten worden hier voor hem gheyzacht / ende van ſeeckere dienaers bepzoeft ; in 't binneſte van 't Kaſteel / ſijn twee hooge Toorens / die men van verre ſien kan / met louter Gout bedeckt / een ſtaet op het hzouwen Huys / ende de andere op de plaets daer ſijn ſchatten bewaert worden.

In de binnen Salen van het Koninckliycke hof / en komen geen menſchen / dan de beſtedene Kamerlingen / die ſy Godia noemen / hier heb ben ſijn hzouwen haer Kamers / ende alderley vermaerckelijckheyt ; deſen doen onder malkanderen ooch recht wanneer ſy verbeuren.

Het XV. Capittel.

Van de voornaemſte Feeſten van 't Hof.

TWee hooztreffelijcke Feeſten worden er alle Jaren met groote pompe in 't Hof gehouden ; het Nieuwe Jaer / en den Geboorts-dag van den Prins : het eerſte Feeſt gheſchiedt op de eerſte Nieuwe Maen / die in het nieuwe Jaer komt / de welcke in Meert begint ; ſy noemen het Nourous, ofte Noroſe, op de manier van de Perſianen / welck hoozt neghen dagſen verbeurt / hoe wel het tegenwoordig wel 18. duret ; in 't middel van de plaets / voor des Koninckx Eer-baer ofte Thzoon / wert een ſtellagie gemaeckt 14. voeten hoog boven de aerde / die van alle kanten met hoofelijcke Tapyten woor toegheſlooten / ſoo dat het begrijpt 56. voeten inde langte / ende dry-en-veertigh voeten inde breette / ende daer-en-boven met Kanaeſſen ofte ſchutſels omringelt / de vloer is ooch met gelijcke Perſiaenſe Tapyten bedeckt / hier binnen komen 7. van de groote Mannen van Staet / de andere voornaemſte Dienaers van 't Hof in eenen anderen Thzoon beſlooten zijnde ; deſe Thzoonen zijn vierkant / wel gemaeckt van hout / ende met fraey Parlemoen-werck in-gelepdt / haer behangſels zijn ſeer rijckelijcken / aen de epnden met ſchoone franjen verziert / alwaer hoofelijcke Peerlen zijn in-gewzocht / ende Appelen en Peeren van gout aenhangen ; den Koninck ſit op kuſſens met Peerlen ende hoofelijcke Geſteenten gheborduert / rontom de plaets ſtaen de Tenten vande grooten / de welcken onder haer als om ſtrijt ſchijnen te verchten met rijckdom en magnificentie, want hzengen in deſen Feeſt alles voor den dag / dat ſy hoofelijcks ende treffelijcks hebben ; den Koninck ziecht een peder van deſe Tenten te komen / ende te nemen wat hem best aen ſtaet / nu blijft hy ſitten verwachtende van peder ſijne gifte / dat een groote ſchat beloopt.

Daer zijn ooch gemaeckte ſtellagien voor de Koningimme / hen de welcken ſy ſien waster ommegaet / ſonder dat pemant komen behoeft te worden : Op deſen dag komt den Koninck ooch voor het gemeene volck upt ſijnen Thzoon / ende neemt

neemt van yeder geſchencken; ten laetſten op't eynde vande Feeſt/ſoo deelt hy ſtadelijcke gheſchencken uyt / aen ſijn Hovelingen die haer wel gedraghen hebben; ende vermeerdert oock ſommighen haer inkomſten ende waerdigheden.

Vieringe des Gheboort-daeghs van den Prince.

Sijn Gheboort-dagh viert de Prince op deſe maniere; Naer dat in 't Paleys een groot ſtuck van den dagh met ſpeelen en alderhande vermaecklijckheyt is door gebracht; ſoo gaet hy naer ſijn Moeders Peleys (ſoo die noch leeft) ende de grooten brenghen yeder geſchencken aen de Moeder / naer haer qualiteyt; daer naer weder-keerende ende de maeltijdt ghedaen zijnde / ſoo gaet den Prins ſitten in een koſtelijcke Kamer / en daer weeghet ſy hem in een goude Schael / teghen Goudt/Silver/Gheſteenten/ en alderley Kooren ende diergelijcke dinghen meer/ ende het ghewicht wort naerſtelijck op-gheteeckent / om te ſien hoe veel met de voorgaende Jaren verſcheelen / daerſe groote ſuperſtitien hebben; 's anderen daeghs ſoo wort alle dit goet den Armen ghegeven/maer hy krijght veel grooter gheſchencken van de ſijnen.

Thomas Rous Ridder van den Koninck van Groot Britannien, Ambaſſadeur aen deſen Prins/beſchrijft de maniere van dat wegen op deſe wijſe. Ick ben (ſeyt hy) gelept in een frayen ende grooten Hof / in wiens midden een Tente ſtont/ in de welcken goude Schalen hingen / ende groote goude Ketenen / waer mede ſy vaſt gemaeckt waren/ aen de kant beſet met koſtelijcke Diamanten; in't ront ſaten de Edellupden op koſtelijcke Tapijten den Koninck verwachtende; Hy komt met veel Geſteenten en Juweelen(meer overlaeden dan verciert) ende ſedt hem in een vande Schalen / ſittende met de voeten van malkanderen / ende hier waren eerſt in een anderen Schael eenighe ſacken met geldt gheſedt / ſijn ghewichte was 9000. Ropien, 't welck ſchier 1000. ponden ſteerlincx bedragen; daer naer met eenighe ſacken Gout ende Gheſteenten (ſoo ſy ſeyden;) ende ten derden met verſcheyde goude Laeckenen / Syden/ Catoenen / Linnen /Speceryen ende andere Koopmanſchappen in packen ghedaen; daer naer met Kooren/Botter en alderley groente; ende alle dit voetſel/ gelijck oock het Linnen wordt de Benjanen gegeven/ al-hoe-wel ick (ſeyt den Schrijver) ſulcx niet geſien hebbe;het gelt wort altemael bewaert/tot behoef vande Armen/'twelcke van den Prins / inſonderheydt 's avonds wort uytghedeelt; den Koninck dus behangen zijnde/gaet op ſijn Throon/ ende ſtroyt onder ſijn grooten/ Nooten/ Amandels/ ende andere vruchten van Goudt / ſoo ſubtijl en konſtigh gewrocht / datter 1000 van deſen geen 60 Ropias en koſten; ſeecker het gewichte van 20 Ropias ('t welck ick ſelver waer genomen hebbe) volde een heele ſchotel van deſe goude Fruytagien/ ſoo dat ick vaſtelijcke geloove/ dat hy geen 100. pont ſteerlinghs onder ſijne grooten ghewrpen heeft/ daer naer brenght hy den heelen nacht met ſijn Adel met ſuppen door; dus verre Thomas Rous.

Mooren Feeſt Janze.en Jauwzee.n waer-om alſoo genaemt.

Behalven deſe twee Triumphen van 't Hof/ worden noch eenighe andere Feeſten by de Mooren jaerlijcx gecelebreert als het Feeſt van Janze ende Jauwzee, ter gedachteniſſe van twee Ghebroeders alſoo ghenaemt / Dienaers van Mahomet Haly; die naer de Kuſt van Choromandel, om bevaert te doen / ende aſlaeten te verdienen gherepſt zijnde/ van meenichte Heydenen/ Gentiven ende Bramenes zijn om-ringelt/ ende in een ſterckte (daer ſy op geblucht waren) belegert / ende hun water door een Aggediſſe (dat de Mooren door een ſeer onrepn Dier achten) beſmet wierdt / hebben ſy haer met een mannelijcke courage onder de Heydenen vermengt/ ombrenghende veel met de ſcherpte des ſwaerts/ tot dat ſe eyndelijcke van de meenichte zijn overvallen / ende doodt-geſlagen / wiens

doodt

doot deſen dagh (beginnende 10. dagen naer de Nieuwen/die inde Maent Julio komt) beſchrepen/ draghende langens de ſtraten doot-baeren/ in ghedachte van Lijcken/met Pijlen/Boogen/Swaerden/Tullebanden/ende veel koſtelijcke ſpade Kleederen cierelijcken behangen/ die van veel Mooren te voet gaende/worden vergeſelſchapt/ met Klaeg-liederen te ſinghen/ danſſen ende ſchermen met bloote Degens groote rumoer maeckende/ ſommighe doorſnijden met meſſen ofte Swaerden haer lichamen op diverſche plaetſen / datter het bloedt upt bloept/ welck bloet ſy over haer Kleederen ſtrijcken/ dat een vreemt ſpectakel is om aen te ſien: 's avonts werden op de Medan ofte Merckt op een verheven plaetſe/ gepreſenteert ſommighe mannen van ſtrop ghemaeckt/ daer mede noterende doorſz moordenaren/ die ſy naer veel ceremonien ende batament-ſpeelen/ met meenichte van Pijlen doorſchieten/ ende ten laetſten tot aſſche verbranden/ willende daer mede betoonen/de ſtraffe die de Heydenen/met het ombrengen van deſe twee Heylige Mannen ende Gebroeders Ianze ende Iauwzee verdient hebben; jae dat meer is/ werden op deſen Feeſt ſodanigh tot medogenthept/ofte wraeckgierighepdt opgheweckt/ dat de Jentiven, Benjanen ende andere Heydenen/ niet voor een quaert op den dag/ derven op ſtraet komen / maer met opgheſlooten deuren in haer hupſen ſitten/ ofte loopen groot perijckel/ van de Mooren / tot een weder-wraecke vande overledenen/ al t'ſamen gemaſſakreert ofte doot ghe-ſlagen te werden.

Noch een Feeſt onderhouden de Mooren/ter ghedachteniſſe van de willige offerhande van Abraham aen ſijnen Soon Iſaac/ ſlachtende ten deſer tijt (die ordenaerelijcke komt inde maent Junij / naer de conjuncture vande Maen) veel Bocken/die ſy (naer dat ſy haer gebeden in de Tempels upt-geſtort hebben) met malkanderen op eten/ de reſte van den dagh met ſpeelen ende banquetteren door-brengende.

Het XVI. Capittel.
Rijckdommen vande *Indoſtaenſe* Koningen.

DE Rijckdommen van deſe Indoſtaenſe Koningen/ komen geſchat werden upt de heerlijckheden ende ſchatten die ſy beſitten / de welcken ſoo men daer op wil acht ſlaen/ ſoo ſal men bevinden/ dat ſy grooter zijn/ dan van de Perſianen, ende door den Turck, ofte Chinees niet behoeft te wijcken.

Ten tweeden / oock daer upt / dat niemant in 't Rijck (beſtaende in 37. Provintien/ ende Koninckrijcken) pets beſit/ dan door haere mildighept / ende dat ſoo lange als het haer gelieft: mede dat ſy niet alleen vande grooten/ maer oock vande laegſte van ſtaet erfgenaem zijn/ ende nemen vande overgeblevene / ofte naerghelaten goederen ſoo veel als 't haer ſelfs goet dunckt.

Ten derden/ upt de groote geſchencken/ die hem niet alleen van ſijn onderſaten gegeven worden/ maer oock van upt-heemſche Princen; waer van Thomas Rous, den voor-noemde Engelſchen Ridder/ een Frap exempel vertelt; want doen hy in Ambaſſaetſchap was / aen deſen Prins / van weghen den Koninck van Groot Brittannien ſoo wiert deſen Mogor van den Koninck van Biſſampour ofte Viſſampour door ſijnen Ambaſſadeur toegeſonden 30. Olyphanten/ van de welcken twee met Goude ketenen / ſwaer weſende 400. pont: twee met Silvere ketenen/ ende de reſte met Koperen behanghen waren; 50 Paerden ſchoon verciert; ten laetſten groote partye van Diamanten / Peerlen ende Robijnen/ in

Geſchencken van den Koninck van Biſſampour aen den Mogor.

Somma

Somma daer en mach niemandt ſonder ſchenckagie by hem komen.

De ſchatten/ naer gelaeten by den Koninck Achabaer, Groot-vader van den tegenwoordigen regeerende Koninck Chia Ziahan, ſoo aen contante gelden / als Goude Feraſten ofte mooren/ Silvere Ropien, ende Koper munt; als mede gewerckt Gout/ Silver/ ende Koper/ geſteenten / Porceleynen / Boecken/ Centen ende ſijn toebehooren/ Ammonitie van Oorlogen/ met 't ghevolgh van dien; Goude/ ende Silvere Laeckens/ Linnen van alle Landen / Sabels van Gout/ Silver/ ende andere ſoorten / beloopen / als in des Koninckx Boecken ſeer diſtinctelijcke was geſpecificeert / de Somma van 34. Carroras, 82 Lacq. 26. dupſent ende 386 Ropias ofte 348226386 Ropias, te weten.

Gemunt Gout.	Voor eerſt aen Goud hadden Koninck laten ſlaen eenige munt van 100 Tolen, of 1150 Maſſa, eenige van 50 en 25 Tolen, t'ſamē in Maſſa gerekent/ bedragē 6970000 Maſſa; doende peder Maſſa 14 Ropias, bedragen in alles	Ropias	97580000
Ropias ofte Silver gelt.	Aen Ropias Achabar genaemt		100000000
	Het ghetal van Peyſen was 230000000. gherekent 30 Peys voor een Ropia, ſoo komt het effen te bedragen/ de Somme van		766666⅔
	Aen Diamanten/ Robijnen/ Eſmeralden/ Saffieren/ Peerlen / ende andere geſteenten		60520521
Ghemaeckt Goutwerck.	Aen ghemaeckt Goudt/ te weten alderhande Beelden/ van Olyphanten/ Kameelen/ Paerden/ ende andere raritepten / ſeer konſtigh / ende van vermaerde werck-meeſters ghewrocht		19006785
	Aen Gouden Kupſraedt / ſoo van Schootels / Baten/ Lampetten / Coppen/ &c.		11733790½
	Aen Koper-werck/ ſoo aen baten als Kupſraet		51225
	Aen Porceleyn ende aerde-werck		2507747
	Aen Goude Laecken/ ſoo uyt Perſien, Turckyen, Europa, als Guſuratta, oock van ſyde ende Catoenen		15509979
	Aen wolle Laekenen ſo van Europa, Perſia als Tartarien		503252
	Aen Centen/ Tapijten/ Caraetſaen/ ende al wat meer van nooden is tot curagie ende behoeftigheydt van het Huys ende de Keuſe		9925545
	Aen Boecken van treffelijcke mannen geſchreven/ ende in koſtelijcke ommeſlagen ghebonden / waren in getal 24000 waerdigh		6463731
	Aen geſchut/ Amonitie van oorloge/ Koegels en Krupt		8575971
	Aen Schilden/ Swaerden/ Boogen/ Pijlen/ Piecken ende alderley handt-gheweer		7555525
	Aen Tabelen / Gouden ende Silveren Toomen/ ende wat tot Paerden verciersel behoort		2525648
	Aen Paerden kleeden/ met Goudt / ende Silver gheborduert/ als oock alderley Siagels		5000000
Gereduceert in Hollants gelt.	Bedraeght te ſamen deſe ſchat	Ropias.	348226386

INdien men alle deſe Rijckdom ſouden willen reecknen naer onſe wijſe/ reduceerende de Ropie tot vier-en-twintigh ſtuyvers Hollants; ſoude bedragen 417. Mil-

417. Millioenen 871. dupſent ende 663. Carolus Guldens ofte 417871663 :-:-

Het moet niemandt wonder geben / dat deſe Koninghen ſulcke ſchatten beſitten / om dat alle de Rijckdommen van de Princen / die over langhen tijdt in Indien gheregeert hebben / van haere voor-ouderen zijn gheкomen / ende hebben die haere naekomelingen naergelaeten / welcke ſchatten / noch dagelijcx ſeer vermeerderen; want al-hoe-wel hier noch Gout / nochte Silber mijnen te vinden zijn / ſoo wort het met groote menichte / vande upt-landers haer toegeboert / die het niet weder mogen upt-voeren.

Generael beſchrijvinghe van des Koninex Landen en Rijcken.

Wy bevinden by des Koninchs boecken / dat de Landen / ende de Rijcken van k'Handary, k'Habove, Caſſamier, Ghaſame ende Bannazaed, Gouſerat, 't Sinde ofte 't Hatta, Ganday ende Barampour, Bengale, Orixi-no, Odillo, Maloveagra, met ſijn omleggende plaetſen / Dilley ende ſijn omſtreckinge / jaerlijcx plegen op te brengen / 6. Areb ende 98. Carroras ; de welcke naer deſe Lants Calculatie bedraegt 174. Caroor 45. Lacq, Ropias, ofte 174. millioenen ende 500. dupſent Ropias: komt de Ropias gereeckent tot 24. ſtuyvers Hollants / 209. negen millioenen / ende 400. dupſent Guldens / ofte 209400000 :- :-

Ende dus veel hooftelijcken / wat aengaet de regeeringe / macht / ende rijckdommen deſer Koningen ; nu ſullen weder keeren / tot de beſchrijvinge van 't Koninckrijck Guſuratte, in 't beſonder.

Het XVII. Capittel.

Verhael hoe 't Koninckrijck van Guſuratten aen den grooten Mogor *gekomen is.*

HEt Koninckrijck van Guſuratte, heeft noch over 62. Jaeren verleden / ghehadt haer eyghen Koningen ; waer van de laeſte was geheeten Sultan Mamoet, deſe ſterbende liet achter een Soon genaemt Madofher, maer 11. ofte 12. Jaren out / ſtellende over hem als Momber / eenen Ehamet Chan ; de welcke als hy ſach dat de grooten hem wepnich onderdanich waren ; vreeſde voor ſijn vertrouden vriendt / (ſonder Vader) ende ſijn eyghen leven ; ſoo heeft hy hepmelijcke aen den Koninck van India (die doen binnen Agra was) gheſchreven / in wat perickel hy / ende den jonghen Koninck ſtont / biddende dat hem wilde te hulpe komen / beloovende Amadabat die Hooft-ſtadt is van het Koninckrijcke / hem tot een teecken van getrouwigheyt over te leveren: Achabaer ſo een onverwachte gelegentheyt ghekregen hebbende / quam haeſtelijcke met een groot leger in Guſuratte. ende de Hooft-ſtat / met andere Steden bekomen / ende met ſijn volck beſet hebbende; lepde de jonghen Koninck Madofher, met ſijnen Hoogt gevangelijcken naer Agra: Madoſchar nu 30. jaeren oudt geworden zijnde kreegh tegenheydt inde gevangeniſſe / ende bleedende van de gheeenen die hem bewaerden / quam tot eenen Razia, die meeſt paelden aen ſijn Vaderlijck Rijcke / voor ſijn hulp / verkrijghende veel Steden ende Vorpen die achter aen laghen; maer eer hy hem in 't Rijck konde vaſt ſtellen / was des Koninex Achabars veltoverſten Chan Channa, met ſijn legher op ſijn hielen; die met wepnich moeyten / in korten tijdt wederom upt het Rijck (waer in hy-naulijcx een jaer geweeſt hadde) gejaeght heeft; ende belettende ſijn vlucht / heeft hem weder gevangen geſtelt: Madofher overſiende den Toorn des Koninex / over ſijnen miſdaet / oock ten laetſten niet langer konnende lijden de ſchande / die hem aengedaen wiert / heeft hem gelaeten op 't ſecreet te gaen / daer hy hem ſelven met een ſchaer-meſ de keel afgeſneden heeft / ende heeft alſo het Rijck van Guſuratte gheruſteliycke den grooten Mogor gelaten.

Het

Het XVIII. Capittel.

Door wien't Koninckrijck van Guſuratte *beſtiert wert.*

't Koninckrijck Guſuratte wort beheerſt van eenen Gouverneur Generael/ onder wien alle andere Gouverneurs ſtaen/ ende de ſelbige moeten reeckeninghe gheven/ houdende ſijne reſidentie binnen Amadabat', welcke de Hooft-ſtadt is van dit Rijck; de Gouverneuren worden dickmaels verandert/ ende en dueren niet langer/ dan 't den Koninck ghelieft / ofte naer dat hy de perſoonen ghesint heeft; ſulcks dat deſe Gouverneurs geen ſeeckere blijf-plaetſe en hebben/ meer ſoeckende haere ſacken te vullen/ als het gemeene Landts welvaeren te bevorderen; want ſoo wanneer ſy verſtaen/ dat een ander op de komſte is/ ſoo ſullen veel van de voornaemſte Kooplupden / met valſche beſchuldinghe/ in groote Somme van gelden condemneeren / naer dat ſy weten die van macht/ ende vermogen te zijn/ waer tegens de aengeklaegdens niet hebben te ſeggen/ dan de opgelepde Somme op te brenghen/ ofte worden in de gevangeniſſe gworpen/ ende ſoo lange geſlagen/ ende gepijnicht / tot dat ſy de ge-epſte Somme voldoen.

's Gouverneurs heerlijcke ſtaet ende Hof-houdinge.

In deſe ſtaet hout hem den Gouverneur Generael ſeer magnifijck; wanneer hy upt-rijdt wert vergheſelſchapt/ met alle den Adel/ ende groote meenichte van Ruyteren/ voor hem gaen ſijn Olyphanten/ met koſtelijcke kleeden/ blaggen/ ende de alderley Trompetten/ Schalmayen /. ende Trommels verſien: binnen ſijn Paleys wort Koninclijcken ghedient/ ende wordt niemandt toeghelaeten met hem te ſpreecken ſonder conſent; eens ter weecke ſit hy ter openbaere Audientie/ op des Koninchs ſit-plaetſe/ om recht te doen / daer een yeder toeghelaten wort/ ſijn klachten upt te ſtorten; heeft geen Raetſlupden ofte Rechteren van den Koninck gheordonneert; dan in ſware ſaecken roept eenighe van de grooten by hem/ nochtans ſoo/ dat hy alles naer ſijn ſin beſtiert / ſonder datter pemant Appel verleent wordt; waer door de anderen/ die als Raetſlupden ghebruyckt/ ofte gheroepen werden/ weynigh hebben te ſeggen : alle boeten / ſchattinghen/ ende thijnſen komen ten profijte van de Gouverneurs / dat jaerlijcks een ongheloofljcke Somme gelts op-brenght: deſe Gouverneurs Generaels / ofte Vice-Koninghen zijn ghemeenlijcken Hartoghen ofte Omme-rauwen / ende Heeren van 3 tot 5 duyſent Paerden / daer van 't inkomen van den Koninck treken; al-hoe-wel ſy ordenaerlijcken maer 1. a 2. duyſent onderhouden / de reſte ghenieten tot hare ſtaet/ ende Moorſchen oberdadighen pracht; deſe inkomſten komen meeſt van de Landen/ want van het ghezaepde ghentet den Koninck een derde/ ende het reſteerende blijft voor den Bezaepder.

Jaerlijkſe inkomſten van Guſuratten.

De inkomſten van Guſuratten plachten voor deſen te weſen 150 tonnen Goudts/ dan zijn door de ghewеſene ſterften/ ende meſerien alhandts by wat vermindert; de Tollen van Brochia bedroeghen te dier tijden 126 duyſent Mamoedy, dat is naer onſe wijſe te reckenen 10½ ſtuyver voor een Mamoedy, 67200 Carolus Guldens; ende de Tollen van Brodera, brachten op 400000 Mamoedy, makende 2133333:6:10½ Carolus Guldens.

Het XIX. Capittel.

Wat Vyanden Guſuratten *heeft.*

't Landt van Guſuratta heeft geene openbaeren / ofte wettighe Vyanden / daer voor hem behoeft te Wapenen; alleenelijcken woonen in 't gebergte eenige Raydas ofte Koninckrkens / die op den roof leben / ende de Voorpen / velden / ende repſende Caffilas dickmaels berooven / ſonder dat die van den grooten Mogor konnen overheert worden / alſoo door den banck beter Soldaten zijn / dan de Mogollen; daer zijn ſommighe van deſe Raydas ofte Koninckrkens / die 3. a. 4. duyſent Mannen ſoo te Paert / als te voet / onder haer ghebiedt hebben; ende wanneer met ghewelt van de eene plaetſe worden verdreven / vluchten naer een andere ſchupl-plaetſe / daer van de weghen de partyen onbekent zijn: behalven deſe vyanden / ſo zijnder menighte van ſlupp-dieven ofte haeſaert loopers / die de repſende luyden in de weghen menighmael af-ſetten / ende doodt-ſlaen / 't en ware dat ſy hoop hadden eenigh rantſoen te krijghen / wanneer ſy de Perſoonen gevangen met haer voeren; ſy houden met troupen op de voornaemſte paſſagien / ſomtijdts 20. 40. 50. 100. jae ock wel 4. ofte 500. ſoo te Paert als te voet ſterck; ſulcks dat men niet / dan wel gewapent / ende met Soldaten wel verſien / deſe Landen bereyſen mach.

Het XX. Capittel.

Hoe, ende by wien de Juſtitie in Civile, en Criminele ſaecken wort bedient.

Alle klepne / ende civile ſaecken worden by den Coutewael ofte Schout afgedaen / ende gebeurt ghemeenlijcke / dat die eerſt komt klaghen boven lept / ſchoon in ſijn ſaecken ongelijck bevonden wert; want by haer is een ſpreeck-woort / Eerſt ſlaen, daer naer reden verſtaen; ſoo dat een Perſoon die met pemandt in verſchil gekomen is / ende ſijn klachten eerſt doet / het meeſte gelijck heeft / al waert hy ſijn weder-partye grooteljcks te voor gedaen hadde / dat ſoo by haer wert geobſerveert; ſonder naer eenige politie / oft gheſchreven rechten haer te ſchicken.

Den Schout doet alle klepne ſaken af.

De Criminele delicten / ofte half-ſaecken / werden by de Gouverneurs vande Steden / ende eenighe van de aenſienlijckſten onder haer (die den voorſz Gouverneur daer toe begeert te roepen) afghedaen / ende by de Coutewaels, ofte Schouten ter executie geſtelt: Dan ſo de deliquanten van vermeugen zijn / worden met geldt-boeten bry ghelaten; welcke boeten (als mede alle confiſcatien van goederen / komen ten profijte van de gemelde Gouverneurs / waer door ſelden gebeurt / dat pemant van vermogen (hoe groot hare misdaden mochten weſen) aen de lijve / ofte metter doodt geſtraft werden; de armen / ende klepne dieven / worden met een grooten ſweep (Siamback genaemt) etteljcke daghen naer den anderen gheſlaghen; huys-braecke / ende groote Dief-ſtal / wordt met handen / ende voeten af te kappen / ghehanghen / ofte onthalſt te worden / gheſtraft / ten ware met gelt haer konde bry maecken: Soo eenighe Roovers gekreghen worden (die gheen rantſoen konden op-brengen / worden het Hooft af-gheſlaghen / ende met het lijff op ſtaecken langes de weghen gheſtelt; Doot-ſlagh houden wel voor de ſwarſte dilect / daer de ſtrenghſte ſtraffe over doen; daer naer overſpel (inſonderheydt ſoo by pemandts Vrouw van ſtaet ghebeurt waer) om

De Gouverneurs alle Criminele half-ſaken.

welck.

welck te vermijden / in alle ſteden openbare hoeren geleden worden; de welcken aen de Schout hare contributie op-brengen; deſe machtmen wetelijcken ontbieden/ofte in haer wooningen gaen; 't welcke eer voor Eer/dan ſchande onder haer gerekent wort; Wanneer eenige Feeſten houden/meenen niet wetelijck geweeſt te zijn/ by aldien ſoodanige Hoeren (om te danſen/ende ſingen) by haer niet gehadt hebben.

Het XX. Capittel.

Hare voornaemſte Wapenen ten Oorloge.

Hare Wapenen.

HAere voornaemſte Wapenen ten Oorloghe zijn veelderhande ſoorten van Lont-roers/(van vyer-ſlooten/ofte Snaphanen weten niet) die hier te lande ghemaeckt / ende uyt Perſia ghebracht worden; voorts pijlen/ ende Boghen / daer mede ſy meeſterlijck omgaen / ende vaerdich ſchieten: de Ruyters voeren gemeenlijck een Boogh/ ende een Koocker met 40. ofte 50. Pijlen/ voorder een Schilt om de hals/ ende een Pieckjen in de hant/ die ſy naer haer partye werpen/ voor hebben op haer ſpde een Sabel ende op haer ander ſpde / een Ponjaert/ die ſy Ginder ofte Cattary noemen: de Ruyters die van vermogen zijn/ voeren ring-colders/ofte malie-rocken/ tot haer knieden ſtreckende ; ſeer wepnich hebben ſtorm-hoeden / alſo vermits de hette van de landen/ te ſwaer om dragen vallen: De Soldaten te voet/ die geen roers hebben; voeren een Boog ende Pijlen/ met een Spies van 10. ofte 12. voeten in haer hant/ die ſy alvooren na haer Vyanden werpen / alſoo de Wooghen ghebruycken ; want hebben de ervarenthept niet/ de piecken tegens den inval vande ruyterye te ſtellen / ghelijck in onſe landen in gewoonte is; oock houden ſy in 't velt geen vaſte geleederen/ maer hoopen met vollen toom overhoop/op/en voor malkanderen/hare troupen ofte regimenten verdeelende in 3. ofte 4. partyen ſonder de Voortocht/Battalie ofte Achter-wacht te weten; in 't gevecht gebruycken veel Olyphanten/ op haer ruggen hebbende viercante huyſkens / daer inne leggen 2. ofte 3. Haecken/ ofte Baſſen/ met pennen (gelijck de Steen-ſtucken op de Boots ende Chaloupen) in de voornoemde huyſkens vaſt gemaeckt/ met 3. ofte 4. Mannen daer by/ om de ſelve te loſſen/ laden/ende gouverneren: met deſe Olyphanten gaen ſy gemeenelijcke in de Battalie/ om haer te dienen tot Voorſtweeringen; dan gebeurt dickmaels dat de voorſchreven Olyphanten / door Vyer-wercken (dieſe gelijck in Nederlandt/ van veelderhanden ſlach ghebruycken) van partyen/ ſoodanigh werden beſchadicht/ datſe op de loop komen / ende groote ſchade onder haer eygen volck verorſaecken ; door dien haer opſitters die niet mogelijcken zijn te beſtieren: ſy ghebruycken veel Gheſchuts / ende eenighe van uytnemende grootte / welcken de Olyphanten voort-trecken/ ende ſchijnen over langhen jaeren ghemaeckt te zijn; maecken oock goet Boſſe-krupdt / doch niet ſoo krachtigh / als van onſe landen ; ſy hebben oock koopere Trommels en Trompetten / waer mede ſy de Soldaten tot den ſtrijdt verwecken: wanneer de Koninck ofte eenige Krijgs-Overſten te Velde legghen / beſlaet het Leegher een groote plaetſe / ende dat wonder is / repſen niet meer als 4. ofte 5. van deſe landts mijlen op een dagh wanneer ſy het Legher op-ſlaen / ſoo ſtellen ſy haer Tenten / dat het de manier van een Stadt gheljckt / want 't wordt met Straten onderſcheyden / in de welcken alle dinghen / die tot des menſchen onderhoudt noodi

Houden geen ſlag-oyders in 't velt.

Gebruycken Olyphanten inden Oorloge.

woodig zijn / verhoſt worden; ende wiert dit Leger met ſodanige goede ordere opgeſlagen / dat peder weet hoe verde / ende naer hy / hy ſijn Tente van des Koninex / ofte opperſte Velt-oberſtens Tente ſetten mach / alſo niemant op een muſquet-ſchoot daer ontrent mach by komen.

Het XXII. Capittel.

Van de Inwonderen van Guſuratten.

DE Inwoonderen / ende ingeboornen van Guſuratta plegen eertijts Heydenen te weſen / met de ghemeene naem Hindoy genaemt; maer naer dat ſy van Tammerlaen overheert zijn geweeſt / ſoo zijnſe ten deelen Mahumetiſten geworden; daer en boven zijn hier voorts Perſianen, Tarters, Arabiers ende Armeniers, ende ſchier van alle Natien upt Aſia, ende Europa, behalven Chineſen, Japanders, ende Joden, die om verachtſaemheyt daer wepnich ghevonden worden; de rechte inwoonderen van 't Koninckrijck van Guſuratte, worden met de ghemeene naem van Benjanen genaemt; de welcke de Portugeſen (gheboorlicken) Bandan heeten van wiens gedaente / Seeden / Kleedingen / ende Manieren / wy hier onder een wepnich willen ſpreecken. — Inwoonderen eertijts Hindoys genoemt.

Het XXIII. Capittel.

Vande Gedaente ende Kleedinge der Benjanen *van* Guſuratte.

DE Benjanen ende Guſuratten, zijn van coleur geelachtig ende ſommige wat witter / men vint vrouwen onder haer / die in witheyt / ende ſchoonheyt de Portugeeſche vrouwen te boven gaen / en voor de Nederlantſche niet behoeven te wijcken; zijn gefatſioneert van aengeſichte / lijf / ende leeden in alles gelijck die van Europa / uptghenomen de Coleur; haere kleedinge is een witte enckelde rock op 't bloote lijf / van den hals af ſlecht / ende enckel om 't lijf / tot beneden toe ('t welcke ſy Cabaya heeten) ende inde ſijde / onder den ſlincker arm / met banden toe gheboncken; de Schoenen van root / ofte ſwart leer / voor ſcherp / ende ongheknoopt; de Baert afgheſchooren als de Turcken / behoudende alleen de knevels / draeghen op 't hooft / ghelijck de Mooren / ende alle Indiſche volckeren / Tulbanden van fijn Lijnwaet / ofte andere ſijde ſtoffen gemaeckt / die ſy veelmaels om 't hooft winde / recht onder 't haer / aen de ſterre van 't voor-hooft / ſtrijcken alle morgen een wepnich Sandelhout met water gemalen / ende daer 4. ofte 5. grepnens Rijs op gheklopt / het welcke de Bramens, ofte Papen doen / zijnde een ſeechere ſuperſtitie van haer wet / ende betreent / datſe dien dag haer gewaſſen hebben; want zijn van nature ſo reyn ende puntig / datſe / wanneer haer ghevoegh doen / ofte water maecken / aleer ſy eten / haer altijt waſſen; hebben ghemeenlicke het naeckte lijf beſmeert met Sandale ende ander wel-rieckende krupden / daerſe wondere goede vrienden van zijn / gelijck alle de Indianen; haer Vrouwen gaen met ongedeckte aenſichten langhens de ſtraten / ten waere dermooghen de luyden / die haer Vrouwen in Karren ofte Pallanciyns ghedraghen worden; ſy eten ghelijck de Mahometiſten / ende andere Indiaenſche Natien op der aerden neder; in haer Hupſen / ende bergaderinghen ſitten altoos op matten / ofte Cappijten op der aerden gheſpreydt / naer peders dermooghen / ende laeten altoos — Der Benjanen haer kleedinge

haer schoenen voor bedeur staen/ soo dese bij voorsz in haer huysen gaen/ want om gemeenelijcke te schoenen de plecken meer-hacken/ om de moer-[illegible] haerens/ van 't eirlants uyt/ende aen te doen. De Benjanen, ende gheseinen haer te vermeiden hebben maer een doeck om 't lijf als sy uyt-gaen/ die haer bedeckt van buyten 't hooft/ tot de lupe toe/ sommige draghen kleyne lijfkens/ die essen onder de armen/ ende borsten komen/ die sy met banden toe binden/ ende boogts vande borsten tot de nabel altijts bloot; hebben ringen door de neus/ om de beenen/ teenen ende den hals/ ooch den elck een arm ende beyde de handen 7 ofte 8 ringen ofte Manillas, sommige van silver ende gout/ofte ten minsten verguit die 't vermogen/ het gemeen volck van glas/ 't welcke sy de gemeene dracht van alle Indiaensche vrouwen; haer kinderen lopen ghemeer tot 3. 4. ende 5. Jaren naer int onder ons ghe schaemte/ soo wel de knechtkens als de knechtkens.

Het XXIV. Capittel.

Vander *Benjanen* handelinge, ende verscheyde gebruycken.

Benjanen zijn kloecke ende subtijle Hantwerckers.

DE Benjanen bijden sorchen handelinge ende trafficq in alle Coopmanschappen/ als Kooren/ Kleetwerck/ Yserwaer/ Amil/ ende diverse manieren/ principaelijcke in alle edele ghesteenten/ daerse wonder op gesiepen zijn. sy zijn uyttermaten subtijl/ende scherpsinnig in alle rekeninge/en schrijven/ so dat se hier in niet alleen alle andere Indianen, ende daeghende natien te boven gaen; maer ooch als de Portugesen/ Engelschen/ ende Nederlanders/ die schallen veel voordeel hebben; waervan sy de Mooren veel voorschrijvers gebruycken hebben. Onder de Benjanen zijn veel mackelaers/ die gheneghen zijn te koopen/ verkoopen/ende met de ruylinge te pangen den helfte de spoe; sijn oock seer ervaren te bedrieghen/die met den handel niet bekent zijn; ghemeerendeel haer niet willen te houden van alderley konstmanschappen/ ende eerbare waren/ uytgheslaeckt bleesch/ ofte pens dat leven ontfanghen heeft; hebben voor een ghewoonte/ dat niemant sijn meninghe mach veranderen; dan boigen altijts het hooft voorts ten platte Guders/ ende trouwen onder haer met Wechters/ dan de ghene voorts ten meninghe ofte ambachten; dan 't gebeurt somtijts wel/ dat een Benjaen ende Wechter/ die beyde haer Guderen overleden zijn/ een huwelijck treden/ die dan uyt haer geslachte gestooten word/ende/ met haer beyde ofte geslachte op haer selven moeten; om dese reden geschiet het dickwijlen (doch weynig) dat Jongluyden zijn/ die onder haer geslacht goen Wechter meer ten huwelijcke konnen binden/ ongetrout blijven.

Benjanen zijn kloecke ende subtijle Hantwerckers.

27 Geslachten der onderMalkanderen niet mogen hun mengen schappen.

Onder de Benjanen zijn, behalven dese onderscheydene soorten van neeringhe ende hantwercke/ noch 27 geslachten/ die haer onder malkanderen niet mogen hun mengen; dewelcke sy komen by Guders van de Boon/ van de Wechters Guder/ ende belachen een seekere somme gelts voor de Wechter / tot dese niet malkanderen verhaerschen zijn / want men niet de Wechters selden [illegible] ghey-goet besit/ dan alleenelijcke sommige Juwelen als trouwe Bruyloften/ Gouden ende Arm-ringen/ ende weynig ghereet/ als een bedthant ofte kastel/ met haer bedde/ ende wolcksoren/ Potten/ Pannen ende Ketels/ meer pedens niet; sy geven de kinderen seer weynigh aen malkanderen/ dan 4. 5. 6. 7. ende acht Jaeren/ soo dat een Wechter ghehouden zijnde tot 10. ofte 12. Jaren/ dat den rechten tijt is/ om bequaem te zijn/ tot het werck des houlijcx/ ende kinders-teelinge (al-hoe-wel dan

beuſelingen/ ende grillen dierſ van haer Religie ende ſuperſtitien / ende de ghemeene man ghelooft haer als Propheten ; het geene haer des morgens eerſt in 't geſichte komt/ dat aen-bidden ſy den ghedeelen dagh ; deſe Bramenes onderhouden oock ſeechere vaſtendaghen in 't jaer / ende dat met ſoo groote abſtinentie/ dat ſomtijts 3 ofte 4 dagen ſijn ſonder eten ; hebben oock Pagodes, ende Afgoden/ wiens dienaers ſy ſijn/ daer ſy wondere Hiſtorien / ende Miraculen van vertellen/ ende ſeggben dat deſe Pagodes, ende Afgoden menſchen by haer ſijn geweeſt/ ende voor haer heyligh leven / ende goede wercken in deſe Werelt gedaen/ ſijn voor haer verdienſten in 't ander leven heyligen gheworden / alſſe met miraculen voor den Duyvel geopenbaert hebben ; ende voor haer bebel hare Figuren afgemaeckt/ in de lelijckſte/ en grouwelijckſte forme/ die men ſoude mogen verſieren ; deſe bidden ſy aen/ en doen haer offerhanden met veel Duyvelſche ſuperſtitien/ en gelooven vaſtelijcken/ dat het haer Advocaten/ ende voor-ſpraken by God ſijn/ gelooven oock datter een God is/ die 't alles regeert / ende dat de zielen onſterfelijck datſe van het eene lijf/ in 't ander loopen/ ſoo wel van beeſten als van menſchen/ ſijn/ maer naer hare verdienſte / na de wet van Pytagoras, wiens Diſcipulen ſy ſeggen te weſen: Als een Bramenes ſterft/ ſo bergaderen alle de vrienden/ ende maken een Put in de aerde/ daer ſy veel hout/ en goet in ſmijte/ ende weſende penaut van macht/ wel-rieckende Sandalen-hout/ ende andere krupden/ Rijs/ Koorn/ ende andere ſpijſe/ Meel/ veel Olye/ om dat het vyer te beter vranden ſoude/ ende alſoo ſmijtenſe den dooden Bramenes daer in/ ende dan komt ſijn Vrouw/ ghelept met veel ſpeel-luyden/ ende haer naeſte vrienden/ al ſingende eenighe liedekens/ ofte lof-ſangen van hare Mans leven/ ende de vrienden geven haer eenen moet/ ende verſterckinghe/ datſe haren man getrouwelijcke wil gaen volghen in de andere Werelt ſoo neemt ſy dan hare Juweelen af/ ende deelt ſe haer maeghtſchap/ ende ſprinckt al blijdelijck/ ende lacchende in het vyer/ ende voort terſtont van de ommeſtanders met hout/ ende Olie verſtopt ende verſmoort/ ende alſoo met hare Man tot aſſche verbrandt ; ende ſoo 't ſaecke ware/ ghelijck nu dagelijcks veel meer als in voorleden tijden ghebeurt / datſe haer niet met haren man willen laten verbranden / ſoo ſnijt men haer haer tot de gront af/ ende mach haer leven-dagben geen kleynodien / ende Juweelen meer draghen ; daer veel Mooren zijn/ voordt het verbranden van de Vrouwen met hare Mannen niet toegelaten/ als ſtrijdende tegens hare Wet ; niet teghenſtaende hoopen dickmaels de Gouverneurs met gelt om / ghelijck ick gheſien hebbe in de Stadt Brodera van een Jonge Vrouw / die haer ſelven levendigh met haren dooden Man verbrande/ naer dat den Gouverneur met 200 Ropias tot conſent daer-toe bewilligbt hadde/ waer van de Hiſtorie aldus is.

Het XXVI. Capittel.

Hiſtorie van een Benjaenſe *Vrouwe , die haer met des ſelfs afgeſtorvene Man , levendigh verbrande.*

Benjaenſe vrouw verbrant haer levendigh met haer afgeſtorven man.

EEn Benjanen, ſchrijver van den Gouverneur Faſol Chan, van ſijn Heer uytgheſonden zijnde op de naeſt-ghelegene Dorpen/ om de pachtinge in te voorderen ; voort op den wegh van ſommige dieven/ ende ſtruyck-rooverſ overvallen ende vermoort ; waer over ſijn hups-vrouw ſodanige droefheydt maecktе / datſe eenbel met haren dooden Man begeerden te ſterven / niet teghenſtaen-

ſtaende hare Vrienden ſulcks ſochten te verhinderen / ofte haer van ghedachten te doen veranderen; dan ſiende dat onmogelijcke was / haer voornemen om-te ſetten/hebben conſent van den Gouverneur verſocht / ende met een ſchenckagie verkreghen; maeckende buyten de Stadt ontrent de kant van de Revier / een ront huyſken van drooghe tacken van boomen/ ende andere licht-brandende materie; in dit huyſken wiert den overledenen gelept op een groote hoop houts; alwaer de Vrou vergeſelſchapt wiert/ met een bly/ende vrolijck gelaet/ gaende aen de kant van de revière / om haer te waſſchen / daer een kleedt aen trock / met Safferaen / ende andere krupden beſmeert; hare halſbant / Arm ende goude Oor-ringhen/ hare Vrienden ondeelende / gaende naer het huyſken / alwaer ſy eenmael rontomme gingh/ met een onvertſaeght aenghesichte/van haer Vrienden oorlof nemende / is in't huyſken gaen ſitten / ſteeckende met haer eyghen handt den brandt op diverſche plaetſen aen/die van de vrienden / met gieten van eenighe potten Olye ſoodaningh wierdt verandert/ dat in weynigh tijdts tot aſſche verbrant was: Soo haeſt als de brandt verhief / namen de vrienden/ ende ommeſtanders / ſoo Mannen / als Vrouwen / malkanderen in den arm / ende maeckten ſoodanigh gheſchrey/ dat men geen hermen / ofte ſchreeuwen van de brandende Vrou hooren konden; het was een vrouw-perſoon/ van aenſien 22 ofte 23 jaren oudt/ ende liet een kindt dan ongevaer 3 maenden achter.

Het XXVII. Capittel.

Verſcheyde gheloof, ende Godts-dienſten der Benjanen, *ende van de eerſte Secte* Ceurawaeh.

Van de vier voornaemſte Secten der Benjanen.

DE Benjanen hebben onder haer 83 groote/ ende menighte van kleyne Secten/ ſoo dat ſchier peder gheſlacht/ ofte huyſgeſin een beſonderen Godts-dienſt heeft; niet te min voornder nochtans vier de voornaemſte gheſtelt/ als Ceurawaeh, Samaraet, d'Goegy ende Biſnou: Wy ſullen van peder haer Religie/ couſtume/ ende maniere/ ſoo veel kortelijcke beſchrijven/ als tot onſer kennisſe/ ende ervarenthept ghekomen is.

De eerſte Secte ghenaemt Ceurawaeh, ſullen geen dinck ter Werelt dooden/ dat leven ontfangen heeft; ende op dat niet onverſiens eenigh ghedierten / als Vliegen/ Voſmen/ Muggen/ &c. ſouden ombrenghen ofte overtreden/ ſoo draghen hare Leeraers/ ofte Papen een doeck voor haer mont / ende een beſempjen in haer hant/ waer mede over ſtraet gaende / de weghen beeghen / al eerſe daer over goen ſullen; mede wanneer ſy gaen ſitten / maken de plaets eerſt wel ſchoon/ op datter geen gedierte onder haer lijf ſoude verplettert ofte gedoot werden; deſe Papen hare kleedinge/ is een enckel kleetjen aen haer lijf gebonden/ ende het bovenſte lijf naeckt / daer ſy een ſtuck laecken/ van een Schapen bacht geweeven/ om-gheſlaghen hebben; haer eene arm is bloot daerſe een houten gedraeyden pot aen dragen/ want ſe hoocken voor haer ſelven niet/ nochte drincken geen kout water/ van vreeſe daer eenige kleyne gedierten in weſen mochten / die ſy (als vooren gemelt) om't leven brenghen ſouden; om welck voor te komen/ maecken haer drinck-water over't vyer eerſt warm/ dat in de andere Benjaenſche huyſen van hare Secten gedaen wort / alſoſe geen vyer / oft licht in hare huyſen moghen ghebruycken; ſy gaen ock by nachte niet uyt hare huyſen/ nochte mach niemandt van hare geloobe by nacht eten / en dit alles uyt vreeſe

daer eenige gedierte dooden mochten: De papen gaen bloots-hoofts/ende barre-voets / met een ſwart / ofte wit ſtockxken inde handt / 't welck haer teecken is / waer aen menſe kan kennen/ want daer is onderſchept tuſſchen de ſwart / en de witte-ſtocken/als mede inde Kleedinge/ende Ceremonien/ſulcks peder particulierlijcke te beſchrijven / te langh / ende verdrietigh vallen ſoude; in't ghemeen ghelooven niet / datter een Godt is / maer ſegghen / dat alle dinghen door gheluck/ ende ongevallen geregeert worden / ende dat die wel ontfanghen ſal; wanneer men haer vraeght/ wat wel-doen is/ ſoo ſegghen ſy/ veel vaſten / ende Aelmoeſſen te geven; ſy bidden aen een Sanct / ofte heyligh / die ſy Tiel Thencker noemen / die haer deſe Wet gheleert heeft; als men haer vraeght / wie de goede wercken als vaſten/ende Aelmoeſſen te gheven / wederom beloonen / ende de ondeughdige wercken ſtraffen ſal/ſoo antwoorden ſy / dat het geluck / ofte de Fortune / die weder vergelden / ofte naer verdienſten ſtraffen ſal / in teghendeel / dat die veel ramps op der Aerde ontmoet hebben/oock veel ongheluckx hier naer weder-varen ſal; wijders ghelooven dat de Lucht / Wolcken / Aerde / Sonne / Maen/ Sterren / Waeter / Vee / Boomen / Metalen / ende alles wat in Hemel ende op der Aerde van ſich ſelven is / ſonder pemants toe-doen/ ofte hulpe ghemaeckt is / mede datter twee Sonnen ende twee Maenen zijn / die dagh ende nacht malkanderen verbangen / ende verpoosen; dat de Windt van ſich ſelven waeyt/ ende dat de Reghen/ Donder/ ende Blixem / naer haer wel-gheballen / hart ende ſacht voort-komen; ſy ghelooven oock niet datter een Hemel / ofte Hel is / maer dat boven haer Hooft / Lucht / Sterre / Son ende Maen / op de maniere als een Hemel over een bedt-ſteede ghehanghen is / dat wanneer de Menſche komt te ſterven / de ziele dateljcke in een ander Menſch / ofte Beeſt overvaert / naer ſy met goede werckxken / ende devotighe ghebeden aen haer heyligen verdient hebben; wanneer nu deſe zielen van de overleedenen in een ander Menſch/ofte Beeſt (hoe verachtelijck het ſoude mogen weſen) verhuyſt/ſoo vaert de ſelvige altijdt in een Wijfken / ofte dat van femenine geſlachte zy / ende voort vande ſelve wederomme gebooren / ende ter Werelt gebracht/ wanneer ſich dan van nieus-op aen de Fortuyn/ ofte noot-ghebal moet onderwerpen; in Somma ghelooven dat alles door de Fortuyn / de ghenaemde Tiel Thencker, om haer te dienen geſtelt is.

Worden van de andere Secten veracht.

Deſe Secte wort van alle de andere Benjaenſen Caſten ſeer veracht / ende voor een verdoemde Secte gehouden/ hare gemeente dagelijcks vermanende/ door de ſelve haer te wachten; moghen in geener maniere met deſe Ceuraweſe eten/ drincken / nochte met haer voeten in huys treden / jae alwaer het om haer eyghen lijf te berghen / by aldien een wilt-gedierte haer verſlinden / ofte pemandt haer vermoorden wilde / ende dat met in haer huyſen te gaen / de doodt ontkomen mochten; wanneer eenighe vande dry anderen Secten by ongeluck aen haer lijf quamen / ſoude ſijn gantſche lichaem / ende alle kleederen moeten laten waſſchen/ende eenige daghen penitentie met vaſten/ende bidden moeten doen/al eer ſy wederomme inde menighte mochte werden aengenomen.

't Faſſoen haerer Tempelen.

Hare Kercken / en Tempels (die ſy de Rale heeten) zijn in't vierkant gebouwt/ zijn boven plat/ in het oost-eynde in het midden met een vierkant gat gemetſelt/ waer onder haer autaren/ende afgoden huyſtens ſtaen/ vertoonende de gedaente van een Piramide/ met trappen ontrent 5 elien hoogh opgaende; op welcke trappen veel beeldeniſſe van haerder verſtorven Voorſaten hoogh boven den anderen ſtaen; voor naer dat ſy goedt gheluck binnen ſijn leven gehadt heeft; deſe heyligen

zijn

zijn van hout/steen/papier/ &c. ghemaeckt/ende op sit-plaetsen met veel lampen om-hanghen/ die sp op den avont op-steken om te lichten; sp houden voor een vande voornaemste stucken haerder Wet/'s morghens voor datse haer ghewasschen hebben/ in dese Tempels te gaen; de maent Augusti is hare grootste/ ende besondere maent van heylighe Feesten/ ende vasten daghen/ waer voor blinde-lijcke ghelooven van alle haer sonden ghesuyvert te werden; daer zijnder onder haer die boven de nature 20. 30. ja 40. dagen naer den anderen komen vasten/ sonder eenighe spijse te nuttighen/ alleneliick dzincken wepnigh/ met eenigh gedzeven hout dat bitter is/ vermenght/'t welcke 't lichaem boetsel geeft/ ghelijck sommighe ghesien hebben/ die voor de waerheyt verklaerden in 15. 20. ende 30. daghen geen spijse dan 't voor-sepde water ghenutticht te hebben; in't midden van dese maent Augusti/ komen de gantsche menichte in haere Tempelen by den anderen/discoureren van hare afgestorven Heyligen/ ende hoe sp haer in't leven hebben aengestelt; de Papen/ ende Pziesters in't midden onder den hoop sittende/met doecken voor de mondt/ om dat (gelijck vooren gemelt is) geenige levendige gedieren dooden souden; sp en gebzupcken geen doecken/ om de ghemeente pedts voor lesen/ dan alleenelijcke de legende vande afghestorven Heyligben teghens malkanderen te verhaelen; wie in dese Kercken komt/ moet Alemoessen gheven/ in een groote Kopere-becken/ dat daer voor de Godt staet/ ghegheven hebbende/ worden met ghedzeven Sandelhout/ ende andere welriechende krupden over 't lijf/ ende kleederen bestreecken/ dat een groote eer aen haer is; ondertusschen by den anderen sittende (dat gemeenelijcke 3. ofte 4. uren aen loopt) dansen/ende singen eenige Speelders/ die daer toe zijn gehuert ende upt de bekomnen Aelmoessen betaelt worden: Hare dooden verbzanden sp/ behalven een kindt/ dat noch gheen dzp Jaren oudt is/ datse inde Aerde begraben; de Vzouwen naer't overlijden van de Mannen/ moghen niet wederom trouwen/ maer moeten inde weduwlijcken staet haer leven eyndigen; wat haer trouwen/ bzuyloften ende andere ceremonien aen-gaet/ komen met de andere geslachten meest over een; yeder een doende/ naer sijn staet/ ende vermogen van lijden.

Dese secte/ moghen alle die begeeren Papen ende Pziesters worden/ wanneer maer haere kleedinge aen trecken/ ende hun hepligh leven naer volgen; waer upt licht te bemercken staet/ dat de geleertheydt by haer niet seer groot moet wesen; de Vzouwen werden van het Pziesters-ampt niet geslooten/ maer moeten over de 20. jaren out wesen/ daer de Manns-persoonen van 7. 8. ende 9. jaren ingelaten worden; de Papen houden geen gemeenschap met Vzouwen/ alsoose repnighept aen de Goden van't geluck belooft hebben/ even ghelijck de Bagijnen aen't Klooster; Wanneer een ghetrout Man/ ofte Vzous-persoon ghescheijdt worden wil/ soo moghense hare ghesellschap verlaten/ sonder dat de verlatene een ander te trouwen geoorloft wort/ maer moeten haer leven alsoo in eensaemhept eyndighen; mede zijnder getrouden/ die binnen haer leven malkanderen repnighept loven/ende hun alsoo de plicht des Houwelijcx onthouden; maer dit siet men meer onder de Ouden/ dan jonghen/ ende nieuwe ghetrouden Lieden ghescheden/ en dat voornamentlijck van sodanighe Persoonen/ die voor hare hoogen ouderdom/de wereltsche lusten meer afgestorven zijn/dan dat sp upt haer selven/ daer van afkeer hebben souden: Ende dus veel aengaende de Religie/ Godts-dienst/ en gebzuyck van de eerste Benjaense setten/ ghenaemt Ceura-

Neder tot het Pziesters ampt toe-gelaten.

wach,

Het XXVIII. Capittel.

Van de tweede Benjaenſe *Secte, geheten* Samaraeth.

Samaraeth, en eten niet dat leven ontfangen heeft.

DEſe tweede Benjaenſche Secte is ghenaemt Samaraeth, deſen ſullen inſghelijck geen ghedierten dooden, dat leven op der Aerde, oft in de Zee ontfanghen heeft; behalven Smits, Timmer-luyden, Snijders, Schoenmaeckers, Swaert-begers, en dierghelijcke Ambachten, ſoo zijn mede onder haer, Soldaten, Schrijvers, en alle die onder dienſt zijn; want alderley Officien onder deſe Secte gevonden worden; hare Feest-daghen, Bruyloften, Trouwen, ende andere Ceremonien, komen meest met de voorgaende over een; uytgeſondert in de Religie, want ghelooven datter een is, die alle dinghen gemaeckt, ende dagelijcks naer sijn onveranderlijcke wille noch onderhout, regeert, ende gebiet, die sy in hare Tale Parmiſeer noemen; nevens deſen Permiſeer, hebben noch dry anderen Afgoden, die mede in groote aensien houden, ende een bedieninghe in den Hemel toe-schrijven: deſe eerste wordt gheheten Brama, heeft macht over alle de zielen, die hy in sijn hant heeft, en deeltse upt aen sulcken, als Permiſeer hem bevelt, 't sy aen menschen ofte beesten: de andere Buſſiuna, leert ende onderwijst de werelt naer Godes ofte Permiſeers geboden (die in vier Boecken beschreven zijn) te leven; verſorght het volck dan dagheliickse spijse, en dranck, geest het Koorn en andere Vruchten haer ghewas, wanneer den eersten Brama, het leven daer in geschapen heeft, dat aen hem staet: de derde heeft macht over de dooden, en wort Mais genoemt; deſe gedoot hebbende, komen de Zielen by den Secretaris van Permiſeer, om reeckeninge te ontfangen, van alle goede, ende quade wercken, die sy op der Aerden gedaen hebben, welcke wercken overſien wesende, worden voor Permiſeer ghebracht, om ghevoordeelt te werden; die dan aen ſodanige Ziel gebiedt, in ſulcke Mensch, ofte Beest te baren, naer dat hy heeft verdient, om aldaer (gelijck in 't Paepſche Vagevyer) van haere ſonden gerepnight te worden; die in een Koe baren houden haer gelucksigh, ende een teecken van wepnigh schults; waeromme de Koe-beesten by naer als hare Goden in waerden houden; maer diens in Oliphanten, Camelen, Buffels, Bocken, Lupaerden, Ezels, Varckens, Slangen, ofte andere onrepne gedierte ghedoemt worden, achten voor rampſaligh, ende gantsch ongheluckigh; de Ziele gherepnight zijnde, worden weder voor Permiſeer ghebracht, ende in sijn geselschap, als een dienaer aengenomen, 't en sy het beest, daer de Ziel in gebaren was, voor, ende alleer volkomelijcke dan alle misdaden geſuyvert ware, quame te sterven, wanneer ſodanige Zielen in een ander animael geſchickt worden, om tot de laetste quadrant penningh te betaelen: Deſen hebben oock voor een ghebruyck, haer dooden te verbranden, behalven (ghelijck vooren) de Jonghe kinderen, van 2. ofte 3. Jaeren; welck branden ghemeenelijck geſchiet aen de kant van een Revier, ofte loopent water, daer sy de Krancken binnen sijn leven brenghen, wanneerſe vernemen sijns levens draet verloopen is: Onder deſe Secte vint men veel Vrouwen, die haer selven, met haer dooden Man levendigh verbranden, ſpringhen met groote lust, ende couragie in 't vyer, 't welck haer voor groote eere, ende een teecken van ſonderlinge liefde tot haren verleden Man gherekent wort, want sy gelooven, dat Permiſeer in sijnen Wet, voor Biſſman gegeven, belooft heeft, ſoo een Vrouw ter liefde van haren Man, met den selven mede verbrant, dat ſodanige Vrouw met haren Man, in de sel-

„ de maniere/gelijck voor deſen gheleeft hebben/ hier naer ſevenmael langer met „ den ſelfden leven ende omme gaen ſal: 't welke een groote prickelinge/ende aenlockinge de Vrouwen aenbrengt/dat voor een korten doodt wederomme ſo lange leven te verwachten hebben; het is ſeker(al-hoe-wel 't ongheloofljck ſchijnt) dat de Mannen ſo wel als de Vrouwen hier inne baſtelijcke haer vertrouwen ſtellen.

Wanneer de Vrouwen in de kraem leggen / ſtellen ſy by het nieuw-ghebo ren kindt/ een Inct-pot/ Schrijf-pennen/ Papier/ Boogh/ ende Pijlen voor/ waer mede te kennen geven willen/dat met het ſchrijf gereetſchap/Biſſina, haer kint de wetten/ ende gebruycken in't hooft ſchrijven wil / op dat in de Werelt geluckigh weſen mach maken met de Boogh/ ende Oorloghs gereetſchap gheven te verſtaen/ dat het kint in den Oorlogh groot worden ſal. Ghebruyck aen haer eerſt-ghe boren kinders.

Onder deſe Secte is mede een Gheſlachte / die men Raſbouten noemt; welcke haer Vrouwen met de overledene Mannen gelijckelijcken verbranden; dit gheſchiet niet alleen aen de Vrouwen/ maer de groote Heeren overlijdende / ſo moeten alle haer Kinderen ende Huysgeſin van ſelber in 't vyer ſpringen/ ofte ſoo onwilligh waren/worden met gewelt daer in gedreven; Edoch gebeurt wel/dat een Vrouw voor 't Houwelijck beſpreeckt / datſe met haren dooden Man niet en begeert te ſterven/ 't welcke dan wert achter-blocht: ſy ghelooven dat die geene/ welcke met hare Mannen/ofte Heer verbranden/ naermaels ſeven-mael langer/ met den ſelven / aen een ander Oort van de Werelt / onkenbaer (want ghelooven van nieus ſullen geboren werden) leven ſullen; ende dat een Vrouw/ alſoo ſesmael naer den anderen herboren weſende / de ziel / als voor 't vyer geſuyvert/ by Permiſeer, om hem te dienen gaet: Wel-verſtaende/ dat om het gheſlachte niet t'eenemael van der Aerde te verdelligē/ huyden-daegs niet de Kinderen/en Vrienden (gelijck in voor-tijden) maer alleen de Vrouw/ en dienaren verbrant worden.

Deſe Raſbouten, worden gehouden voor de beſte Soldaten van Guſuratta, want ſijn ſoo moedig: datſe lieber ſterven/ dan datſe voor pemant wijcken/ofte onrecht lijden ſouden: Men vertelt voor waerachtigh / dat bijf van deſe Raſbouten, vermoept zijnde van rijden / in een Boeren huys gingen ſitten / om haer te ruſten; ende dat mid'ler-tijdt den brandt in 't Dack gekomen was/ ſulcx dat peder haer waerſchouden den brandt (die het dack van het ſtrop-huyſken alreede onſteecken hadt) te ontgaen; waer op een van haer allen antwoorde / wy hebben nopt voor pemandt gheweerken / die ons met ghewelt aenquam / ſullen wy dan voor den brant vluchten dat ſy verde/hy mach voor ons wijcken/met diergelijcke vermetele propoosten in ſubſtantie; de anderen van ſijne Compagions/ſiende dat het vyer vermeerderde / ende hart begoſt te naederen/ wilden uptgaen/ dan wierden met ſchoone woorden van den eene opgehouden/ tot dat den brandt haer lichaem raeckte/ wanneer een van deſe Raſbouten huyten ſprongh / nemende met ghewelt noch een van ſijne Maets / die naemaels hem noch beklaeghde / ende leetſchap toonde / dat hy met ſijn andere Maets niet mede verbrant was. Hiſtorie der Raſbouten onvertſaeghthept.

Van gelijcken verhaelt men dat dry Kupters / met den andere over 't Velt rijdende; den eene by ongeval gemoete een ouden verballen Put / daer ſijn Paert voor ſtaen bleef/waer over verſtoort worden/ſeyden tegens 't Paert/vreeſt ghy daer ick niet en vreeſe/oft ſult ghy voor pets inde Werelt wijcken/gebende nuttſdien ſijn Paert den ſweep/ dat naer langhe aenporinghe meynde over de Put te ſpringen/ſijn Meeſter/ende hem ſelven daer inne verſmoorde/'t welcke voor hem een groote eere was: deſe/ ende andere Hiſtorien vertelt men van de mannelijckheydt/ ende onvertſaeghtheyt van de Raſbouten gebeurt te zijn: doch ſoo veel iſſer van

van/ dat het een ſtrijtbaer / ende bequaem Volck is ten Oorloge gantſch ontwertſaegt/ ende voor geen partyen wijckende.

Hare mildadigheydt aen de Vogelen.

Op haer Feeſt-dagen geven veeltijts ſpijſe aen de Vogels/ die ſy op haer daken ſetten/ waer mede verkeerdelijcke ghelooven / wercken van barmhertigheydt te doen/ ende in vergeldinge van dien/ naermaels weder goede belooninge ghenieten ſullen; hebben mede 12. dagen/ naer 't over-lijden van haer Ouders / ende Vrienden/ ofte Bloet-verwanden / voor gebruyck het voorſz ghevogelte daghelijcx op haer huyſen eten / ende ſoete-melck te drincken geven/ welcke gewoonte/ alle die van vermogen zijn / jaerlijcx op de ſelve daghen ſeer onder-houden; waer mede gelooven/ de zielen vande afgeſtorven / by haeren Godt des genghenamer zijn/ende dat ſy hier voor op der Aerde te meer ſullen geſegent worden/ te meer ſy vaſtelijcke vertrouwen/ in dit gevogelte eenige haer der vrienden zielen te leven/ dieſe met ſpijſinge onderhouden/ ende voeden: onder haer zijnder veele / die niet ſullen eten/ voor/ een al-eer van haer ſpijſe dieſe begeeren te eten) een weynich aen 't gevogelte gegeven hebben; gheliick van dit ghevoelen noch verſchepde andere ſecten zijn.

Het XXIX. Capittel.

Vande derde Benjaenſe *Secte* Biſnouw.

Biſnous Secte vaſten inde Maent Auguſtij.

DE derde Hooft Secte voert Biſnouw genaemt deſen ſullen als de voorgaende/ geener dinex nuttigen/ ofte dooden/ dat leven ontfanghen heeft; vaſten mede in de maent Auguſtij veertig dagen naer den anderen in haer Tempelen ofte Agogen; hebben oock eenighe beſonderen daghen in 't Jaer/ die ſy vieren ende heptigen/ ſingende eenige liedekens ter eeren haere Afgodt / dieſe Ram-ram noemen; hem biddende dat hy haer wil geven/ 't geene ſy begeeren/ als Rijcdom/ kinderen / ſchoonheyt/ &c. ende gebruycken de Pſalmen in gelijcken graet/ als by ons/ de Pſalmen Davids; want ſeggen/ dat om haren voornoemde Afgodts eere te verheyden/ alleen gemaeckt zijn; op deſe Feeſt-dagen hebben in hare Tempels veel danſſers ende ſpeelers/ die voor haere ſteene Afgoden / met Trommelen / Fluyten / Kopere-bekens ſpeelen/ ende de ſelven met veel ruyckende bloemen vercieren / ſijn Vrouw mede van ſteen gehouden / is met Goude ketenen/ Paerlen/ ende Juweelen koſtelijcke omhanghen/ rontſom hun hangen ſy veel kaerſtens ende Lampjens; deſen Afgodt heeft voorder geen dienaers by hem/ gelijck de voorige ſecten/ want dat ſtrijt tegens de Wet ende geboden van deſen haren Ram-ram ofte Afgodt; wanneer deſe eten/ moeten alle die ſecte van Samaraet haer geheel lichaem waſſchen; de ſpijſe dieſe nuttigen/ voert van Vrouwen ofte Papen gekoocht / 't welcke ongekleet moet geſchieden / behalven de Vrouwen ende jonghe kinderen van 6. Jaeren / die de kleederen aen te houden is toe-gelaten; hare ſpijſe koocken ſy veel by Koe-miſſe/ 't welcke voor reynder ende beter achten als hout; alſoo in 't hout eenighe Wormen ofte gedierten mochten weſen / die ſy ſouden dooden ; ende daer voor ſchroomen ſy hout te gebruycken ſoo langhe ſy Koe-mis bekomen konnen; tot dien eynde bintmen het Koe-mis (dat een kleyne korrelkens ghekapt / met ſtroo vermenghet / ende van de Son hart gebacken) by haer te koop / gelijck by ons de Turf in Hollandt: haer ſpijſe is veel groente / ongheſoute Botter geſmolten ofte ongheſmolten (daer toe ſeer genegen zijn) ſoete ende geſtremde-melck/ geſouten aertſiaerts (gemaeckt van groene gember) Mangels/ Limoenen/ &c. voor haer dranck gebruyc-

gebruycken water/ende die van vermogen zijn/ gheharnde melck.

Deſe ſecté geneeré haer meeſt met Koopmanſchappen eñ Factorien/oock dienen de Mooren ende vreemdelinghen voor Maeckelaers ende Tolcken/ als zijnde inden handel wel ervaren/ ende ſeer ſubtijl in hare Politien/ ommeganck ende Ceremonien/ zijnde de andere Benjaenſche Caſten meeſt gelijck/ behalven dat de Vrouwen niet voort toe-gelaten/ met haer Mannen te verbranden/ ſchoon ſy ſulcx ernſtelijcke begeerden: So pemant op de wegh ofte op Zee komt te overlijden/daer geen gelegenthept en hebben/om de dooden te verbranden/vermogen de ſulcken in de aerde te begraven/ ofte in de Zee te werpen; naer dat den Man over-leden is/ moghen de Vrouwen binnen haer leven/ gheen anderen trouwen/ ſchoon dat van de eerſte nopt waren beſlaepen; dit geſlachte placht in vooztijden een gebruyck te hebben/ dat de Broeders/ wiens Vrouwen geen kinderen van haer man behouden hadden/ des ſelfs Huys-vrouwe/ naer ſijns Broeders doot/ ten houwelijcke nam/ om alſo haer Broeders zaet te verwecken/ ende Oir naer te laten/ dan is deſe gewoonte in haer Wet naer maels afgeſchaft/ende geboden dat de vrouwen naer der mannen af-ſterben/ in de weduwlijcken ſtaet hunne dagen eyndigen moeten.

Hebben (gelijck andere Benjaenſe ſetten) voor een ghebruyck/ des morgens vroeg inde Reviere haer te gaen waſſchen/ ſoo wel de Vrouwen/ Kinderen/ als Mans perſoonen; in het water gebruycken veel Ceremonien/met onder te duycken/ haer te wenden/ende te dryven/ binnens-monts te mompelen/ ende dier-gelijcke beuſelingen: Haere Bramans ofte papen/ſitten op 't ſtrant met een kraempjen van verſcheyde ſmeeringen/ende bidden voor de Perſoonen/met hare handen ſmijtende ende roepende/dat de geenen/ welcken in 't water ſtaen met haer waſſchen voor de Son/ ende Maen ſo mogen gerepnigt ende van haer miſdaden geſuyvert worden; upt het water komende/ halen hunne kleederen by den Bramans, dieſe ſoo lange in bewaringe hebben/ gekleet zijnde/worden van deſe Papen met root/ geel/ ofte andere Coleuren geſmeert (gemaeckt van Sandel/ende wel rieckent hout)voor het voor-hooft/neus ende ooren/tot een teken datſe dien dagh gewaſſchen zijn/ ende gaen alſoo weder naer huys/ voor welcke ſalvinge ſy die Bramans geven een wepnich Tarwe/ Rijs/ofte andere granen: ende dit is ſo veel de derde ſecte vande Benjanen; nu ſullen een wepnigh van de laetſte hooft-ſecte d'Gongy) ſchrijven.

Het XXX. Capittel.

Vande vierde Benjaenſe *ſecte, geheeten* d'Goegy

Van d' Goegijs ende haer eenſaem leven.

DEſe d'Goegy ſullen van gelijcken geenes dinck dooden/veel min nuttigen/ dat leven ontfangen heeft doen mede geenige Koopmanſchappen/ nochte hant-wercken/maer leven in haer eenſaemhept bupten de Steden/in Vorpen/ ende verballen hupſen/daer ſy haeren Afgodt Brun, ende naeſt hem/een heyligh (Mecis ghenaemt) als hare Wet-ghevers eeren en/ aen-bidden: deſe d'Goegijs hebben gheen Tempels/ ofte Godts-hupſen/ maer gaen meeſt in de Kercken van de Secte Samaraedt, niet ſoo ſeer om daer te bidden/ maer om by nachte in deſe Kercken te ſlapen/ alſoo volghens haer wet gheen eyghen Hupſen/ ofte Tempels hebben mooghen: deſe Caſten houden haer ſeer afkeerich van Menſchen/ ende alle menſchelijcke ommegang/

gang/ ebens gheliick in vooztijden de Heremiten / ende Kluyſenaers; gaen veel naecht/ alleneliick met een ſtuckjen Linnen vooz haer ſchaemelheyt bedeckt; hare geheelen Lichamen beſtrijcken met aſſche/ende waer ſy ſitten/ hebben gemeeneliicke aſſche om/ende ontrent haer/ daer ſy met de handen meeſt altijt in doende zijn; 't hayr laten op 't Hooft waſſchen/ende vzijden 't ſo vol aſſchen dat het aen lange riemen vooz malkanderen gebacken/ by het hooft neder-hangt; mede hebben ſommigen aen beyde de zijden van 't hooft vleugele van 't vooꝛſz hooft-hayr/ aen den anderen vaſt-ghepapt/ ende achter met een platte ſtroock by haer rugge neder-hanghen; aldus ſitten ſy ter aerde neder / ſonder wie vooꝛ-by gaet aen te ſpzeken/ ſchoon van yemant woꝛden aen-geſpzoocken/ſullen den ghemeene Man qualijcke antwooꝛden/ want ſy ſeggen datſe zijn H. van haren Bruyn, ende te repu is om den gemeene man aen te ſpzeken: So wanneerſe in de Steden komen/ſullen maer dwaers daer dooꝛ paſſeeren/ſonder (gelijck voren verhaelt) met yemant te ſpzeecken/ofte van hare gemeente pets te begeeren/ al waer 't ſchoon den noot haer daer toe dzongh/ ende grooten honger leden / maer geeft men haer pets uyt goeder wille / dat nemen ſy aen; anders behelpen haer met groente/ en Aertzuchten/ die by de wegen waſſen.

Van dit geſlachte zijn ſommige die 2. ofte 3. dienaers by haer hebben/ die uyt goede ghenegenthepdt/ ende een vaſt betrouwen op haer hepligheydt de ſelve vzywillig dienen; geloobende daer dooꝛ ſaligheyt verkrijgen ſullen/ arme blintheyt! deſe die Dienaers hebben/ ſullen haer geenigh dinck / dat tot onderhout van 't leven ſtreckt beveelen/ maer doen 't uyt haer ſelven/ ofte hongeren ſolange/ tot yemant haer wat geeft: Sy repſen meeſten-tijdt dooꝛ de Lantſchappen/ende onthouden haer in woeſte/ en verballe plaetſen/ ſchouwende ſoo veel 't mogelijck is het geſelſchap van 't volck: de Benjaenſe Secten in 't gemeen/ houden veel van deſe d'Goegijs, ende achten de ſelve vooꝛ H. Perſoonen/ waeromme haer groote eere bewijſen; uytgenomen/ welcken van Suweraets gevoelen houden/ die van haer geen werck maecken/ maer als onrepne menſchen mijden.

Onder haer/ al-hoe-wel den eenen geleerder ende hepliger als d'ander geacht wooꝛt / ſoo hebben ſy nochtans over den anderen geen jurisdictie / ofte Oppermacht/ maer wooꝛden in een graet dooꝛ malkanderen gerekent; de ſlechten/ ofte Leecken ſo veel gebiet/ende authoritept gebzupckende/ als die van meerder aenſien/en geleertheyt: Sy en hebben geen Vzouwen/ nochte by-wijven die dat konnen vernemen/ jae ſullen geen Vzouws-perſoonen aen-raken/ ofte gedogen/ dat van de ſelve aengetaſt werden: wanneer de gemeene luyden haer komen begroeten; ſoo bidden ſy/ datſe hun in de gebeden willen gedencken/ende den Afgodt Bruyn vooꝛ haer bidden/ raecken als dan hare voeten/ ende leggen de handen op 't hooft; waer mede vzolijcken/ ende als van hare ſonden ontſlagen weſende/ weederom naer huys vertrecken.

Deſe Goegijs gelooven datter een is/ die alle dingen geſchapen heeft/ en in alle gedierten/ Menſchen ende Vee tegenwooꝛdigh is/ oock wanneer begeert / alles wederom kan wech-nemen/ en verbzeken; die noemen ſy in haer tale Bruyn, ſeggende dat geen foꝛme heeft van een Menſch/ ofte Vee/ maer dat ſijne tegenwooꝛdigheydt te klaer is/ ſoo dat ghenn createur ſijn oogen op hem houden/ ofte ſijn heerlijckheydt bevoghen kan dat hy de Sonne/ de Maen / de Sterren het licht ghegheven heeft / ende gheliick men de Sonne niet kan aenſchouwen / veel minder hem (die het licht ghegheven heeft) met oogen aenſien kan; wanneer yemandt van haer gheloobe komt te ſterven/ dat reghel-recht (als met Kouſ-

ſen

sen ende Schoenen) van dese Werelt/ tot den hooghs Bruyn gaet/ om met haer al-
tijt te leven / ende in dese klaerheyt [illegible] te moghen. [illegible]
onsienlijck volck/ de Schoorsteen-vagers / ofte Turf-dragers [illegible]
ongelijck / want bestrijcken haer aengesichte/ en geheele lichamen [illegible]/
uytgesondert de Schamelheyt/ die sommige met een stuck linnen bedecken/ doch
eenige niet met allen: naer haer doodt worden sy [illegible]/ ende begraven. Sy
houden veel van 't menichvuldigh vasten; jaer van andere Heeren/ haer onder-
partyen voor gheaffirmeert/ datter onder haer zijn/ die 15. 20. 25. dagen sonder
spijse (van alleenelijcke met wenig water/ met seker kruyt vermenght [illegible]

[illegible]

vervolgen/als gewoeghſaem verſeeckert zijnde/ van aen-ſtaende geluck.

Het XXXI. Cappittel.

Vande Herkomſte der *Perſen* in *Guſuratta* woonende.

De Guſaratti-ſche Perſianen/ zijn gevluchten uyt Perſien.

DE herkomſte vande Perſianen in Guſuratta woonachtigh / is uyt het rijck Perſien, als Iſphahan, Feram, Charazon, en de omleggende lantſchappen/ want naer dat de valſche Machumet (inden Jaere Chriſti. 1624. was op-gheſtaen) eerſt dooz bedzieghelijckheydt / ende daer naer met gheweldt van Waepenen veel Volcheren bedzoogheu / ende menighte van landen onder ſijne ghehoorſaemheydt ghebzacht hadde; ſoo heeft hy dooz ſijn Velt-oberſten Abbobacker, der Perſiaenſcher Koninck (hoe-wel ongeluck / in ghetal / ende menichte van krijghsvolck ſtercker) in diverſche Velt-ſlaghen overwonnen / ende 't rijck hem onderdanigh ghemaeckt: Den Koninck ſiende gheen middel/ om ſijne landen wederomme uyt de handen vande Mahumetiſten te bekomen/ nam dooz / met Schepen die in Gamron ende Ormus laghen / naer Guſuratte te vluchten; alwaer van den Koninck van Cambaya (dat een Kindou was) wel ontfanghen / ende vzydom om in ſijn Landt vzeedelijcke te leven / ghegheven wiert; tot erkentenisſe van ſodanige weldaet / ende een teecken van vertrouwen/ vereerde hem den Perſiaenſche ghevluchte Koninck de Schepen/daer mede ongheveer ſterck 18 duyſent / ſoo Mannen / Vzouwen / als kinderen uyt Perſien ghekomen was; t' ſedert dien tijt hebben verſcheyden Perſianen haer aen langer hant / langhes de Zee kant beginnen te verſpzeyden / alwaer ſy ghelijck andere inwoonders / gheruſtelijcke leven / doende ſodanighe handel / ambacht / ofte hanteeringhe / als haren ſtaet / ofte hanteeringhe vermach; de meeſte menichte gheneeren haer met landt-bouwerij / ende Tabaack / ofte Wijn de Palm / uyt de Boomen te tappen/die ſy verkoopen/ alſoo 't in haer Wet verboden is/ ſtercken dzanck te dzincken; Vooztz gheneeren haer eenighe met Koopmanſchappen / Wiſſelen te ſluyten / Winckel te houden / ende alderley hant-werck te doen / behalven Smeeden; want moghen geen Vyer met water bluſſchen/ nochte laten uytgaen / ghelijck als hier naer op ſijn plaets is / het langhe verhaelt ſal wozden.

Haer ghevoelen van God.

Deſe Perſianen ghelooven datter een Godt is/ die over-al-teghenwoordigh is/ ende alles naer ſijn welgevallen regeert / ſonder dat yemandts hulpe van nooden heeft; maer dat benevens hem heeft ſeven Vienaers / van hy naer gelijckheydt / die yeder een bedieninge in den Hemel hebben/ tot haer laſte/ende verantwoozdinge: Den eerſten Hamaſda ghenaemt/ gouverneert den Menſchen/ dat ſy alles goets doen. Den tweeden Bhaman, regeert alle het Vee/ ende ghedierte op der Aerde; mitſgaders de wateren inde Zee. Den derden Ardi-beſth, bewaert het vyer/ende verhindert / dat het niet wozdt uyt-gebluſt. Sarywaer de vierde / heeft in ſijn ghewelt alle de Metalen / ende mineralen; beklaeght ooch die geenen/ die de ſelven niet ſchoon maecken / ofte naer behooren onderhouden; 't welcke by haer dooz een doodt-ſonde ghearcht wozdt; Den vijfde Eſpander heeft de opſicht op de Aerde/ende het landt/ dat het niet duyl gehouden / geſlagen/ofte eenige overlaſt gedaen wozt. Auwardaeth de ſeſte/ bewaert het water/ datter geen

vuyligheyt

vuyligheyt in-gheworpen / ofte ontreyne dinghen in ghewaſſen worden. De laetſte is Ammadaeth, deſe heeft het ghebiedt over de Boomen / Frupten / ende alle groeyende krupden van der Aerden; deſe alle te ſamen zijn maer opſienders ende regeerders / ſonder in haer vermoghen ſtaet yemts te dooden / veel min her leven te ghyeven / maer zijn alleenelijcke gheordoneert / om aen den opperſten Godt / van haere bedieninghe / reeckeninghe te gheven / ende die gheene te beklaghen / welck yemts dat onder haer bewaringhe ſtaende verongheluckt heeft.

Behalven deſe ſeven / ſo zijnder noch ſes-en-twintigh minder Dienaren / die elck haer bedieninghe in't beſonder waer nemen; daer van de eerſte Saroch ghenaemt wordt / deſe brenght de Zielen / wanneerſe upt de Lichamen geſcheyden zijn / by de gheordonneerde Rechteren / als daer zijn Meer-Reſus, ende Saros, om ghe-examineert te worden / van al het gheene ſy op der Aerden bedreven hebben / ende ſoo de goede wercken meerder weghen als de miſdaden / ſoo waren de Zielen in den Hemel / ofte anderſins worden ſe vande Duyvelen (die by de ſchale ſtaen / daer der verſchoonen miſdaden / teghens de verdienſten ghewoogen worden) aengegrepen / ende inde Helle gebracht / om aldaer van veelderley gedierten / ende wilde Beeſten / ofte in een ebenſtadigh brandende vyer / ſoo lange gepijnight te worden / tot dat de Werelt noch eenmael vergaet (dat gelooven / over duyſent Jaren te geſchieden ſtaet) ende een nieuwe Werelt komen ſal / wanneer ſodanige verdoemde zielen / wederom verloſt / ende op Aerde ſullen leven: Die in den Hemel by Godt gaen ſullen (ſoo ſy gelooven) niet weder in deſe nieuwe Werelt komen / maer in een ſchoone playſante plaets / alwaer ſe met Vrouwen / Kinderen ende Vrienden / naer haeren luſt / ende volkomen begeeren / eenwighlijcke leven ſullen.

De derde van deſe / is regeerder vande Godloghen / gevende overwinninge / wie 't hem believt / ende wordt geheeten Beram. Carraleda de vijfde / is de Son: de ſeſte wort ghenaemt Auva, 't welcke is het water / dat hy gebiedt: Ader de ſevenſte / regeert het vyer / ende begeert dat het goedt ghedaen wordt: Moho is de achtſte / ende beſtiert de Mane / is ſelver mede in hem: den neghende is Tiera, is den reghen: Cos regeert / ende bewaert het Vee / maer is niet inde Beeſten / ende deſe is de thiende: Ferwaerdy de elfde / bewaerdt de Zielen die in den Hemel zijn: de twaelfſte is ghenaemt Aram, welcke de Werelt gheeft vreughde / ende verderf / alle druck / ende onghenuchte: Goada de derthiende / Gouverneert de windt / maer is ſelve de windt niet: Dien is de veerthiende / onderwijſt haer de Wetten / ende geeftſe ghenegenthept / om de ſelve te onderhouden / ende naer te volghen: Aperſanich de vijfthiende / geeft rijckdom in deſe werelt: Den ſeſthiende Aſtaet geeft verſtandt / ende memorie aen alle Menſchen. De ſeventhiende is geheeten Aſſaman, is gheſtelt over alle Koopmanſchappen: d' Gumingaet is de achtthiende / ende regeert de Aerde: Den negenthiende is Mariſpan, de goetheydt / die hy alle de gheene mede-deelt / welcken haer ooghen op hem ſtaen: Amiera is de twintighſte / is de overſte / die het gelt te ghebieden heeft: de een-en-twintighſte wordt ghenaemt Hoem, welcke de Vrouwen / met toedoen haren Mannen ſwanghert / ende de vruchten het leven gheeft: Dimma ende Berſe, zijnde de twee ende dry-en-twintighſten / ſtaende ten dienſte / van dieſe van nooden heeft: De andere dry laetſte als Dephader Dephemer ende Dephdijn, ſtaen ten bevele van Godt / ende zijn dadelijcken gereedt te doen / dat hy gebiedt: de Namen vande voorberhaelde 26. Dienaren / worden met den Tytel van Geſhoo vereert / 't welcke ſoo veel als Heer te ſeggen is.

De

De Perſianen gheloouen / dat die voorgemelde Dienaers macht hebben over al 't gheene / daer ſy als ghebieders / ende regeerders over geſtelt zijn: waeromme ſy de ſelvighe aenbidden / wanneer ſy haer hulpe van nooden hebben / vaſtelijcke vertrouwende / dat deſe zijn voor-ſprake by Godt; die 't haer om deſe voor bidders wille mildelijcke ſal toe ſtaen.

Haere Leeraren houden in waerden / doch niet in ſodanighe aenſien / als wel de Mahumatiſten doen; worden van de gemeente rijckelijcken / met Vrouwen / ende Kinderen onderhouden / ende van hoſt / kleederen / ende wat tot de huyſhoudinge behoort verſien; ſy oeffenen haer met School te houden / ende de Kinderen te leeren leſen / ende ſchrijven; daer zijnder oock eenige die Koopmanſchap / ende andere hanteeringe doen / doch worden ſoo veel niet gheacht / als anderen / die in 't onderſoecken van hare Wet hun oeffenen / al-hoe-wel niet geheel pertijſelijcke in hunne Wetten verboden is / Koopmanſchappen te doen.

Sy en hebben geen publijcke Kercken / ofte Godts-huyſen / gelijck alle andere Secten doen / maer hebben de Leeraers in hunne huyſen / eenige beſondere kamerkens / om haren Godts-dienſt te plegen / die al ſittende ſonder ſtuppen / ende myghen / (ghelijck de Mooren, ende Benjanen) gheſchiedt; ſy houden gheen Sondaghen / maer hebben den eerſten / ende twintichſten dagh vande maent Heyligen dagh / die ſy vieren; Haer jaer heeft 365. ende de maendt 30. daghen / ſoo dat 't eynde van't jaer / ofte de laetſte Maent 5. daghen overſchieten: In 't beginſel van't nieuwe Jaer / komen al te ſamen by den anderen / alwaer de Papen / uyt haer Wet boeck / de ghemeente voor leſen dat ghemeenelijcke 1 à 2 uren duert; 't welcke ghedaen zijnde / gaet yeders ſijns weghs: ſy hebben gantſch gheen Figueren ofte Beelden in hare Tempels / jae hebben daer van een afkeer; der Prieſters kleederen zijn als de gemeene luyden / ſonder eenige uytmuntinge / ofte cieraet.

Hare kleederen zijn meeſt ghelijck de inwoonderen van 't lant / behalven datſe om haer lijf draghen / een gheblochten lint van Kemeels-haer / ofte Schapen wolle / gaende twee-maelom 't lijf / ende achter op de rugghe met twee knopen vaſt ghemaeckt; 't welcke ſy dragen tot een ſichtbaer teecken van haer gheloove; even gelijck by ons den H. Doop / ende oock de Machumatiſten, ende Joden de beſnijdeniſſe; ende wanneer eenigen by ongeval deſe banden / ofte knoopen verlooren hebben / mogen niet eeten / drincken / wercken / ſpreecken / nochte van hare plaetſe gaen / voor / ende aleer weder een der ſelver banden bekomen hebben / die ſy by haer Papen te koop vinden; deſe rockjens / ofte banden / moeten de Vrouwen ſoo wel / als de Mans perſoonen draghen / van dat ſy 12. Jaren out zijn / ende niet eerder / gelijck haer wet vermelt.

Haere huyſen zijn ſeer doncker / ende met weynigh huyſ-raet verſien; woonen alle by den anderen in een quartier / ofte gedeelte / ſonder datmen hare wooningen onder andere Natien onderſcheyden kan: ſy hebben gheen Overigheyt onder haer / ten zy haer vande Mooren eenigh bewindt ghegeven wordt; dan hebben in ghebruyck een / ofte twee vande aenſienlijckſten onder haer met ghemeene conſent / ende toeſtemminge van de geheele Gemeente / voor Hoofden / ende ghebieders te kieſſen / om by voor-vallende verſchillen / aen de Regeerders van de plaetſen haerder reſidentie / te ſpreken.

Onder alles wat ſy beſitten / houden niets ſoo seer in waerden / dan het vyer / daer haer gheloof op ſtaet; want ſeggen dat het vyer meeſt Godt ghelijck is / ofte ſeer weynigh verſcheelt / der-halven altijdt vyer in haer huys houden / ſonder

ſonder te laten uptgaen; ſullen in geenderlep maniere een licht / lampe ofte haerſe upt' blaſen / ofte een vper met water bluſſchen / alwaer 't haer Hupſen in brant ſtonden / maer ſullen't met aerde trachten te ſmoozen: Alſo het booz een groot ongeluck / ende teecken / dat Godt op haer verſtoozt is / achten / wanneer 't vper in haer Hupſen upt gaet / en wederom bupten hups / ander vper halen moeten.

In haer trouwen gebzupcken meeſt deſelve Ceremonien van de Mooren en Benjanen (waer van hier na der / op zijn behoozlijcke plaetſe ſal geſpzoocken wozden) want geven de kinderen met wille / en toeſtemminge / van haer bepde Ouders / jonck aen malcanderen; die van Papen getrouwt werden; doch laten yder bp ſijne Ouderen woonen / tot dat tot den Ouderdom van 15 ofte 16 jaren gecomen ſijn / en het plicht des Houlyer volbzenghen connen; de Dochters wanneer hare Mannen overleden ſijn / vermogen andermael te hertrouwen / daer inme meer bzyheydt als de Benjanen genietende; men ſiet onder haer meer kupſheyt / als in alle andere Natien / ſo wel van de Mannen / als Bzous-perſoonen / niet tegenſtaende een gelt-gierige Natie is: houden het overſpel / ende Hoererije booz doot ſonden / die volgens haer Wet / met de doodt behoozde gheſtraft te wozden / alhoewel in deſe Landen / daer onder de Wetten vande Mooren ſtaen / deſelve niet konnen naervolgen.

Hare Ceremonien in 't trouwen.

De Bzouwlien magen hertrouwen.

Wanneer pemant ſieck / ofte in doots noot is / leggen hem van ſijn ſlaepplaetſe op ter aerde / op een Beddeken van 't lant / ofte ſantachtighe aerde gemaeckt / ende overleden zijnde / wozden van 6. ofte 7. Mannen (die daer alleenelijck / gelijck de graefmaeckers in ons lant / toe gehouden wozden) van d'aerde / ofte gemaeckte ſant-bedde / opgenomen / in een kleet ghewonden / ende op een pſere rooſter (gelijck een doot-bare gemaekt) gelept / want naer dat overleden zijn / mach niemant / als deſe grave-maeckers de doode lichamen aentaſten / waer mede dateliycken naer de begraef-plaetſe gaen: deſe plaetſen ſtaen ghemeenlijck een mijl / ofte meer bupten de Steden / ofte Wozpen; gemaeckt van ſteen / ontrent dzp Vadem hoog / int middel hol / ende bowen met een gat / daer de doode lichamen op pſere tralien gelept / en alſoo vande Voghelen / ende Wozmen verteert wozden; de ghebeenten dooz de pſere talien in een groote put vallende; deſe begraeffeniſſen zijn in dzp plaetſen verſchepden / een booz de Mans / d'andere booz de Bzouwen / ende de laetſte booz de kinderen: over 't affterven van hare bzunden / bethoonen met krijten / raſen / upterlijcke dzoefheydt: Wanneer de verſtozvene lichamen naer de begraef-plaetſen ghedzagen wozden; blyven haer gheſlachte een ſtuck-weegs vande begraeffeniſſe ſtaen / tot dat den dooden op den rooſter gelept is / ende de begravers weder comen / die naer een ghebedt gheſpzoocken hebben / wederom te hups keeren; ende wozdt het ſant / ofte ghemaeckt beddeken / daer den overleden op geſtozven is 30. ofte 40. dage daer naer / upt den hupſe gedzagen / bp de plaetſe daer het lichaem begraven lept 13 ende 14 dagen / naer den Overledens doot / wozden aen de naeſte Bzienden maeltijden gegeven / ter gedachteniſſe vande afgeſtozvenen / en dat ſoo alle maenten / een heel jaer durende / de dooden lichamen wozden bp haer onrepn / en verachtelijcker / als het eenig ghediert gehouden / en de geraemte / wanneer het vleeſ daer af is / noch veel onrepnder / want ſullen gheen doodt beenderen aentaſten / ende die bp ghevalle aen haer lichaem raec-

Hare maniere van dooden te begraven.

Ouderen in hare graven.

Houden hare Alſeemaeltyden.

kende/moeten alle haer Cleederen/ ende wat om't lijf hebben/ als onrepn wech werpen/ en naer dat ghewaſſchen zijn/ andere Cleederen aen doen/ ende tot penetentie negen dagen ſonder uptgaen/ ofte pets te handelen/in Huys blijven/ſonder dat Vrouw/ ofte Kinderen bp haer comen/ ofte haer aenraken mogen/voor dat de negen dagen over-ſtreken/ende doorvaſten/ ende bidden wederomme gherepnicht zijn: Gheloouen mede wanneer de doodt-beenderen in't water comen:dat ſoodanighe Menſchen verdoemt zijn/ende de Ziele van ſulcke lichamen vele doodelijcke ſonden op deſe Wereldt gedaen hebben/ende meer diergelicke dupvelſche ſuperſtitien/daerinne haer den Satan verſtrickt houdt.

Vreemt gheboelen bäde doodt-beenderen.

Mogen niet eten dat leven ontfangen heeft.

In hare Wet is verboden/ niet te eten dat leven ontfanghen heeft/ ten ware bp noot/ofte in den Oorloge;wanneer vermogen Schapen/Bocken/ Herten/Hoenderen/ ende Viſch te ſlachten/ ende te nuttigen/ behalven Oſſen/Koepen/Paerden/Cameelen/ Olyphanten/ Haſen/ ende dierghelijcke Beeſten meer/datſe voor doodt ſonden te ſlachten houden/ inſonderheydt Koepen/ ende Oſſen-vlees; ſeggende liever haren Vaders ende Moeders vleeſch te mullen eten/ dan van een Oſſe/ofte Koe-beeſt/ daer inne met de Benjaenſche Secte wel over een comen.

Haren Dranck.

Haren dranck is meeſt water/ alſoo in hare Wet het nuttighen van alle drancken/dieſe door't vper maecken verboden is/dan den Wijn uptvruyven gheperſt/ ende alle drancken die upt Boomen comen/ moghenſe wel drincken/ſonder nochtans door onmatich gebruyck/ daer van droncken te werden/'t welck nochtans onder haer menigmael gheſchiedt;dan aen den dach comende/ werden ſoo wel de Mannen/ als de Vrouwen daer over hooghlijcken beſtraft/ ende ſooſe gheen leedt-weſen/ ende beterniſſe betoonen/upt haer Wet verſtooten/ ende eenwighlijcken van hare Geſlachte gebannen.

Haer ſatſoen ende gheſtalteniſſe.

Hare ſtature is doorgaens van middelbare lengte/ door den danck veel blancker/als andere Hier-landtſche Natien/ inſonderheydt de Vrouwen/ die alle andere Vrouwen/van deſe Landen in wittigheydt en ſchoonheydt te boven gaen;de Mans perſoonen/ draghen groote ronde baerden/hebben ſommighe lanck/ ende andere wederom kort hayr op't hooft; die kort hayr draghen/ laten op de kruyne van't hooft een lock/ ofte boſſen hayr blyven/ datſe ſoo in ghebruyck naer volghen;, men vindt onder haer wepnigh/ die andere Natien dienen/ ofte wozden van haer Secte voor onrepn ghehouden/ende als een/ſonder gheloove gheacht;want ſeggen ſoo deſe in dienſt van andere comt te over-lyden/ dat ſwaerlijcke bp Godt (als teghens ſijn gheboden ghedaen hebbende) in de Hemel comen ſal.

Is een gierighe Natie.

Doch gemeen in den omgang.

Het is in't generael een vaſt-houdende/ende gierige Natie (de Chineſen ende Benjanen niet ongelijck) in't coopen en vercoopen ſeer bedriegelijcke/ dan niet diefachtig/nochte hoerachtig/ ghelijck de Mooren;haren ommeganck is gemeen en medoghende/ als zijnde meeſten deel van een gedweege conditie/en nature. Ende dus veel/belangende het hercomen/Religie/Ceremonien/en gebruycken vande Perſianen upt Perſia vluchtig/en in Guſaratte woonachtig/ende vande huydendaeghſche Perſianen in't Landt van Perſien verſchepden;op dat hem niemant miſgrype/ ende myn van onwaerheden beſchuldighe.

Hier

Het xxxij. Capittel.

Van't Geloove, Afcomſte ende oorſpronck des valſchen Machomet.

DEn Machometiſten, ofte Mooren, gelooven in een God/ den Schepper des Hemels/ende der Aerden/die ſy willen dienen; doch kennen hem ſodanig niet/als God hem in ſijn woort geopenbaert heeft/namentlycke Vader Soon/ende H. Geeſt/ maer op een ongerijmde wijſe want wat haren valſchen Leeraer Mahomet verciert heeft/ſtaen daer op ſo vaſt/datſe volcomentlijcke vertrouwen/bupten dien geen Salicheyt te becomen is. Der Machometiſten ofte Mooren gheloof.

Deſen Machomet, ſijnde van gheboorte een Arabier, wert anno Chriſti 623. ofte gelijc andere ſchrijven 624. van een Coopman/ een valſchen Propheet/ ende eyndelijcke Hopman/ofte Hooft/ ende lepder van een deel dieven ende roovers: Hy met eenen Monnick Sergius genaemt/raepten by een den Alcoraen (eenen Boeck alſo genaemt) den welcken de Mooren (gelijck de Ioden) haren Wet Boeck/ gehoorſamen. Afcomſte ende Oorſpronck van Machomet.

In den voorſz Alcoraen wert eerſtelijcke gheboden/ dat alle die van deſe Secten ſijn/ ſullen beſneden werden; dat ſy haer moeten onthouden van Vercken vleeſ/en Wijn; Item dat ſeeckere Maenden in't jaer ſullen Vaſten: den ſelven Alcoraen verbiet gelt/ofte ettelijcke waren te nemen/om pmants ſaken in't gerichte te verdedigen: Item geen Vrouwen te trouwen/die van een andere Religie ſijn/ofte Dochters ten houwelijcke te geven aen Mannen/die een andere Religie houden/ten ware ſy haer bekeerdē: en alhoewel den voorhaelden Alcoraen hen geboden is/ alle die haer Wet tegenſpreken/ niet te dulden/ ſo en dwingen ſy nochtans niemant/ die een andere Religie houdt dan de hare/die te verſaken: hy beveelt oock/ dat de Vrouwen hare Kinderen ſullen ſoogen/ende op voeden/ ende dat den tijdt van twee Jaren: daer woort oock geboden dat ſy hare Religie/ door Wapenen/ ende gheweldt ſullen beſchermen/ende met gewapender handt de Joden, en Chriſtenen dwingen/het ſelve toe te ſtaen: Het is een peder toegelaten ghevangen te nemen/ende doot te ſlaen de geenen/ die bekent ſijn ongeloovigen/en Ketteren te weſen. Verhael hares Alcoraens.

Sy gelooven de opſtandinge der dooden/en maecken in hare Teſtamenten vele/ende groote Aelmiſſen/ende gelijck ſy in vier Secten verdeelt ſijn/ alſo hebben ſy oock vier verſchepden opinien aengaende de ſalicheydt der zielen. 1 Hunne Prieſters gelooven dat niemant ſalig woort/dan door Machomets Wet. 2 Eenige van hare Regieuſen meenen/ dat de Wet niet nut is/ maer dat een peder Menſche door Godes ghenaden ſal behouden worden/ dewelcke alleen genoech'naem is ter Salicheyt/ ſonder de Wet/ en verdienſten. 3. De Gheeſtelijcken/ende opgetoogen onder hun/ ghevoelen dat een peder door ſijn eygen wercken/ende verdienſten ſonder ghenade/ ofte oock de Wet/ſal behouden worden 4. Andere ſeggben/ dat een peder in ſijn Religie/oft Wet ſal ſalich worden/ Daer Chriſtus niet bekendt en wort, is alle Religie onſeecker, ende ydel. Wat van de Opſtandinghe der dooden gelooft worpt. Van de ſalicheyt der Zielen.

Noyende Ieſum Chriſtum, ſy bekennen hem van macht geboren te weſen/ hem houdende voor een ware/ en uptmuntende Propheet/dan ſtellen tot ſijn Mede-ghеſellen Moſis, ende Machomet: ende maecken oock in haeren Wat ſe van Ieſum Chriſtum houden.

Alcoran mentie van de Maget Maria/ende haer Maegſchap; van Joannes den Doopet/ende ſijn Vader Zacharias: in het derde Capittel wordt God ingevoert/ſprekende met Chriſto/noemende hem ſijne ziele/ghevende hem oock ſijne kracht ende mogenthept: Capit. 11. noemen ſy hem de Geſante Godes, den geeſt Godes, en het Woort van boven tot Mariam geſondē: ſy verwijten de Chriſtenen/ofte Papiſten/dat ſy eenige anderen/nevens God alleen aenbidden/te weten de Maget Maria/ende de Beelden der Heyligen.

Sy hebben oock bevel om haer dagelijcx te waſſchen/ja oock haer ſchamelheden/naer dat ſy hun gevoegh gedaen/ofte by hunne Vrouwen geſlapen hebben; hun is oock geboden Bedevaerden te doen/in ſekere plaetſen/daer ſommige haer Heyligen begraven leggen; die ſy haer ſelve/ende hare Beeſten beveelen/waer van den Alcoraen groote Miraculen verhaelt: Sy hebben hunne Prieſters ende Religieuſen, van de welcken ſommighen alleen woonen/en niet en doen dan bidden/ende merideeren; ende deſen worden meeſt geacht/ende zijn by yeder (ſoo wel de groote/als gemeene lupde) in groot aenſien; Op den Vrydagh houden ſy haren Sabbath/ende vieren deſen dag ſoo ſorghvuldighlijck/als de Joden den Saterdagh/ofte andere den Sondagh.

Weerom de Sabbathdagh.

In yeder Stadt is behalven veel andere Tempels/een Hooft-kercke/die ſy Meſkrijt noemen; in den welcken ſy op Sondagh/ende andere hooghe dagen/naer den middage vergaderen (ſoo wel de Coningen/ende Princen/als het gemeene Volck) om hare gebeden te doen: Als ſy bidden/hebben ſy haer ſeer jammerlijck; want ſy bewegen geduriglijck haer lichaem/en roepen met hupder ſtemme ſonder ophouden: Sy vaſten alle Jaren inde maent van Febvrarij/met de nieuwe Maen beginnende/30 dagē lanck/met groote ſtrengighept/ſonder eenige ſpijſe ofte dranck te nuttigen/ſoo lange het dagh is/maer na der Sonnen onder-gauck/braſſen veele tot des anderen daegs toe/doch die onder haer voor de heyligſten willen ghehouden zijn/ſullen in deſe Maent gheen wijn/ofte ſtercken dranck dincken/ofte met Vrouwen haer verſamelen: Sy mogen ſo veel vrouwen ten Houwelijck nemen/alſſe onderhouden konnen; ende ſoo ſy by eenighe andere/als by haer eygen Vrouwen te doen hebben/ſo worden ſy daerumme met de doot geſtraft; geen vrouwen mogen langens ſtrate gaen met ongedeckten hoofde/en aengeſichte: Sy bezeggen noch in/dat Godt met ſijn Machomet ſprekende/hem belooft heeft/dat 20 vande ſijnen/200 anderen ſullen tegen ſtaen/en eyndelijck houdert duyſent overwinnen.

Haer maniere van bidden ende vaſten.

Trouwen heel Vrouwen.

Den Alcoraen belooft ſyne Navolgers een Paradijs/'t welcke voorſien is met ſoete wateren/en alderhande Vruchten/met ſeer ſchoone ſuyverlijcke Vrouwen; oock met Rivieren van Wijn/ende Honingh: In ſomma met alle 't gene/dat de vleeſchelijcke welluſt ſoude konnen wenſchen; ende voeghd daer by/dat ſy aldaer in der eeuwighept dat het volkomen beſit aller goederen hebben ſullen.

Van haer Tempels/hoe ſy daer binnē.

Hare kercken zijn boven plat/ende laegh by der Aerde/opgebouwt met Kalck/en Steen/geplavayt/ſtaen gemeenlijck op hooge verhevene plaetſen/op dat boven andere gebouwen uytſteken ſouden/welcke hooghte/als mede de binnen Zalen/met gladde fraepe ſteenen/van verſcheyden koleuren/geplavayt zijn; de Muren ſchoon wit/ſonder eenige Schilderijen ofte Ornamenten; ten ware eenige Sarcken/met uytgehouwe Chaldeeſch letteren/

teren/upt haren Alcoraen: aen de Zuyd-oost-zyde van deſe Tempels (dieſe Meskitas heeten) ſtaet een ghemetſelde Predick-ſtoel / met dry trappen opgaende/daer de Moloos, ofte Leeraers hare gebeden doen/ ende op heylige dagen/den Volckeren upt haren Alcoraen pets voor leſen; deſe Kercken ofte Tempels zijn van verſchepde groote / hebbende de grootſten ordinaerlijck twee hooge Toorens/ſtaende aen beyde de West-hoecken/ die van binnen hol zijn/en tot boven in hare toppen met trappen bekommen worden/daer in tijde van Vaſten / met Lanteren en komen bidden ; ſy zijn omringht met een Muer van ontrent twee vadem hoogh/ verſien met een groote Tanck/ ofte Back vol waters/daer de Mooren haer aengeſichte/ voeten en handen in waſſchen/aleerſe vermogen te bidden ; deſe gebeden doenſe dryrmael des daeghs/ende tweemael des nachts/te weten 's morghens met Sonne opganck/2. uren na de middag/ende 2 uren voor den donckere/ende wederom 2 uren in den avond-ſtont; welcke gebeden geſchieden/met op haer aengeſichte vallen/ de aerde te kuſſen/ ende met opſtaende armen/ vele vieſevaſerijen te maken. Haer ghewoonte van bidde.

Deſe Kercken hebben egeene/ofte weynig inkomſten/dan aen ſommighe ſtaen kleyne kamerkens/ofte Voochjens/dieſe verhuren/van welck gelt de Kerck wort onderhouden;ende pets bryekende/wort dagelijcx opgemaeckt van de geenen/die hare gebeden daer in kamen doen, gelijc meeſt alle kercken/ niet door den Coning/ofte Regeerders van de Steden / maer van rijcke perſoonen/tot gedachtenisſe ghebout/ende ſommighe van jaerlijckſe inkomſten/om de ſelvige te onderhouden/verſien worden. Hare kercken hebbe geen inkomen.

Hare Priesters (welcke ſy Mola noemen) ſtaen onder niemant / daerſe eenige loon van genieten/ maer doen dienſt aen de Kercken/naer haren Godvruchtigheyt/ende goede wille; ten ware pemant van die geenen/ die hare gebeden komen doen/haer eenige vereeringe dede/ doch is ſonder verbant: deſe Molas woonen gemeenelijck met haer vrouwen in een kleyn hupſken/aē de Kerck begrepen/geneeren haer met School te houden/en de jonge jeught te leeren leſen/ende ſchryven;deſe in ſware faute vervallen weſende/ worde door den Gouverneur/ten overſtaen/en bywesen van hare mede-broeders/ met het Wereltlijcke recht/naer de groote haerder misdaden geſtraft. Hare Priesters ende der ſelver conduite.

Het xxviij. Capittel.

Maniere ende gebruyck der *Mooren*, in 't Trouwen ende Bruylofts-Feeſten.

IN houden van hare Feeſten/ende Bruyloften zijn ſeer onderſchepden in maniere/ende gebruycken/ ſoo dat wanneer men peder particulier ſoude willen beſchryven/'t eene teghens 't ander ſtryden ſoude./ ſullen derhalven van de gemeenſte in gebruyck weſende aenroeren: Eerſtelijck/wanneer het Houwelijck met conſent van de Ouderen/Vrienden ofte Mombaren geſloten/ende den tyt om 't ſelve te celebreeren gekomen is;ſoo wort een peert met wel-rieckende bloemen ende koſtelijck behangſel opgheriert/voor des Bruydegoms deur gebracht;alwaer den Bruydegom/ vergeſelſchapt met ſijn meeſte vrienden/op gaet ſitten/behangen met een Net / gemaeckt van veel welrieckende Bloemen/ dat ſijn geheele aengeſicht bedeckt;boven ſijn hooft/werden ghedragen 2 Papieren ghemaechte Kippe-ſollen, ofte Dōne-dec- Der Mooren Feeſte en Bruyloften.

13138

nt-deckers/ſeer ſraey geſchilpert/zijnde veeltijts wel heel/ofte half dzoncken/(dat ſy Mans heeten.) Soo vergeſelſchapt zijnde/ rijden gemeenelijcken doo2 alle de voo2naemſte ſtraten vande Stadt/ voo2 hem hebbende eenige Sangers/ende alderley Spel/van Crommels/Schalmayen/Trompetten/ ende dierghelijcke Inſtrumenten/werpende langhens de wegen/ ende in de Lucht veele Dyer-ballen/ ende andere vermaerckelijcke Dyer-wercken/die ſy ſeer conſtich weten te maercken/ſulcks daer inne de Nederlanders niet behoeven te wijcken/op deſe maniere de Stad omgereden hebbende/comt ten laetſten voo2 de Bzupts deure/alwaer ontrent een half ure te Paerde/met ſijn geſelſchap voo2 gheſtaen/ende met ſpeelen/ Dyer-wercken te ſingen/ vzeught gemaeckt hebbende/gaet in huys ſitten/op een plaetſe met Capytten belept/daer de Bzupd/ met de Onders/ende Bzienden/ van beyder zijde vergeſelſchapt/by hem comen/ mede bzenghende eenen viola ofte Moo2ſche Pape/en de Rechter vande Stad/om getuygen te zijn/van het Houwelijck; ſonder wiens tegenwoo2digheyt/ofte de geene/die daer toe in ſijnen plaetſe volmacht heeft/geen Houwelijck ſoude kracht hebben; de Bzienden dus by den anderen in huys vergadert weſende / begindt de Pzieſter upt een Boeck wat voo2 te leſen / ende naer dat den Bzupdegom geſwoo2en heeft/ ſoo hy naermaels ſijn Bzouw verſtooten ſoude / dat gehouden ſal weſen/ haer Bzupts gaven weder te geven/ſo geeft haer den Paep den zegen/ende daer mede is het Houwelijck voltrocken; Voo2 Banquet gebzuycken Bezel ofte andere ſnoeperye/daer mede hem yder vrolijck maeckt / ſonder datter wijn/ofte ſtercken dzanck gedzoncken wo2dt / maer gebzuycken in plaetſe van dien eenige Bollekens / ghemaeckt van veelderhande ſtercke zaeden; waer van ſy veel tijts dupſig/ ende als offe dzoncken waren : deſe Feeſten gedueren gemeenelijcke dzy/vier/ende ſommige wel acht/ofte thien dagen/ naer dat van vermogen ofte ſtaet zijn.

Hare manere van Trouwen.

Ey Bzuptoſten.

Den Echten Staet by haer verheerelijck.

De Trouwe/en Echten-ſtaet is by haer verheerelijcke/en wo2dt niet langer gehouden als de Man begeert / want voo2 het houwelijcke wo2dt niet kennijſſe/en toeſtemminge van beyder Ouderen/wel dupdelijck beſpzoken/dat wanneer de Man van ſijn Bzou begeert te ſcheyden/ofte van haer een afkeer krijgt/dat hy het/mits affſtant doëde van't gelt/inde voo2waerde aen haer Ouders betaelt/vzeylijcke die Bzou verlate/en een ander Trouwen mach/dan een Perſoon van middelen/ mach nevens de eerſte getrouwe/nach 4 andere Bzouwen/ ofte ſo veel ſijn ſtaet can onderhouden/ Trouwen/ en alſdan behoeft het contract van't houwelijck niet naer te comen/ want volſtaet met haer eerlijcke te onderhouden; de Bzouwen bzengē niet in't Houwelijcke/dan hare Cleederen / en Cleenodien/ ſulex van den Man moeten levē/met ſodanig tractement/ en onderhout als hem te rade dunct; ſijn genoechſaem geacht en gehouden als Slavinnen/ſonder daer van vzy gelaten te wo2den / ten ware by den Rechter vande Stad clachtig vielen/ dat de Man haer qualijcken met ſlaen/ en ſtooten tracteerden/en ghebzeck ijden liet; wanneer van den Cade, van den bant des houwlijcx ſouden ontſlagen wo2den/ alhoewel 't tot groote oneere en ſchande van ſodanige Bzouwen ſtrekt; Om hoererije mach den Man ſijn Bzou dooden/doch de Bzou den Man op overſpel bevinde/mach daer om niet van hē ſcheydē/wāt ſulex ſonder blauwen dagelijcx geſchiet; de Bzou vanden Man Wettelijck ſcheydende/neemt met haer de Dochters/latende de Soonen by de Vaders.

Het houwelijcks-goet der Bzouwen.

Man-

Wanneer den anderen beſlapen (dat den ſelven nacht geſchiet) ende des Bzupts maechdom benomen wozt/ſo ſchzeeutſe lupts keels/datmenſe veel hupſen verre hoozen can't welck een groote eere vooz haer/ ende haer Ouders is/die daer op grooteliex roemen; 's mozgens comt de Bzupts Moeders/bp het bedde vande nieuwe getrouden/ en beſigtigt de ſlaep laeckens/ ſo die dan bloedig zijn/iſſer groote blijtſchap/ende woozden de laeckens gebzacht/bp de Ouders vande Bzupdegom/ die hun ſeer wel genoeght houden/dat haer ſoon een Maecht genomen/en ſijn dingen wel gedaen heeft; in tegen deel/ſo den Bzupdegom/ de eerſte/ofte tweede nacht van ſijn bylape/met ſijn Bzupdt/geen bloet aen de ſlaep laeckens toont/wozt dapper beſpot/en pedet is bedzoeft/behalven dat de Bzienden vande Bzou/(zijn de gemeeneliſche de Mope/ofte pemant vande Bzupts naeſte Maechden) een Spinrock aen de Bzupdegom ſenden/ daer mede te verſtaen ghevende/ dat ſe Bzouwen werck doen moet/ ende tot den plicht des Mans onbequaem is/dit deurt ozdenaerlijcke 3 ofte 4 daghen/ wanneert allenſkens verſlijt;niet tegenſtaende/ wozt het altijt vooz een ſchaemte/ ende ſchande gerekent;Dit is te verſtaen van Dochters/ die nopt te vooren getrouwt/ ofte beſlapen zyn; met de Weduw-Bzouwen gaet het/ ghelijck in andere landen toe/ſonder dat deſe Ceremonien/op haer trouw dach/ naer gevolgt wozden.

Seltſame Superſtitie ende ceremonie van der Bzupdé Maegdom.

De Mooren hare Bzouwen en gaen niet upt/ dan de arme hoeren/en ghemeene lupdé/die geen middelen hebben een Karre/ Paert/ ofte Palankin te houden; ſy decken haer hooft/en aenghelichte met ſlupers/ het hayr op de rugge gevlochten hangende;de rijcken vercieren haer met veel goude Oozhangſelen/Arm/en Doet Ringen/hebben ook haer Neuſgaten dooz-boozt/ daer goude ringen in ſteken/ſy baren wel ſo ligt als eenige andere Natie/en ſitten ſelden een dach inden arbept; hare Kinderen leeren van jongs aen/ leſen/ſchzijven/ende hare gebeden/ ende ſo de Ouders van geene vermogen zijn/ laten de Kinderen (groot gewozden zijnde) de rijcken vooz Soldaten/ en Knechten dienen;ſy vergeſelſchappen hare Meeſters gewapent/ en dat te voet;haren arbept is goeden coop/ want alle maenden kan men die ſonder eten te geven/vooz 3 ofte 4 Rodias onderhouden; Sy ſijn ook ſeer Godvzuchtig tegens hare Ouders/alſo ſy liever ſelver van honger ſouden willen ſterven/eer ſy ſouden toelaten/dat ſy gebzeck leden.

Hare Bzouwen werdé niet geſien.

Baren ligtelijcks.

Godtzugtigheyt tegens haer Ouders.

De grooté Heeren maken binnen haer leven ſchoone Chupnen/met alderley Boomen beplant/in't midden hebben een groote plaetſe/rontomme met kiepne Venſters verſien/en ſeer fraey met Kalck/ en Gomwater gladt beſtreecken/ dat ſy tot een Graf op metſelen/om naer haer doodt/ met haer naercomelingen/daer inne begraven te wozden;in deſe graven/ wozdt hier te lande de meeſte middelen/ende rijckdommen verdaen;alſoo niemant van vermogen ſterft/ſonder in ſodanige ſepulture begraven te wozden.

Der groote Heeren begraffniſſen.

Jn't begraven haerder dooden ghebzupcken ſy deſe wijſe / wanneer de Crancken overleden is/beginnen de Bzouwen/Kinderen/en Na-buren met lupder keelen te ſchzepen/ende den geſtozven te bzagen waerom hy geſtozven is/ofte binnen ſijn leven heeft ghebzeck gehad met diergelycke pzaetjens; dit duert tot den derden dach/ wanneer het kermen begint te minderen/en aen de Bziendé wozt een Maeltijt gegeven/ter gedachteniſſe van den geſtozven;ondertuſſchē waſſchē het doode Lichaem/en benapent in een

Hare Ceremonien in begraven der dooden.

ſchaon linnen kleet/met alderley rieckende krupden beſprept/ende ſo toegenaept zijnde/wort op een Cage ofte Catel gelept/vergeſelſchapt met 3 ofte 4 Papen/die geſtadigh leſen/tot dat het doode lichaem upt het huys/tot in 't graf gebracht is; hare doot-Baren behangen met Linnen/Fluweel/ofte ander ſtoffen/naer dat den geſtorven van vermoogen is/wort van 6.8. ofte 12 Mannen ghedragen/welcken met de Vrienden/ende die het doode lichaem vergeſelſchappen/al ſingende ter plaetſe van de begraeffeniſſe komen/welcke geſangen/een Lof/ofte Danckſeggingh tot Godt betekent; de dooden leggen ſy in't graf op de rechter zijde/met de voeten in't Zuyde/'t hooft naer 't Noorden/ende het aengeſichte naer 't weſten/ende werden dan met planche/ofte ander hout bedeckt/op dat de aerde het lichaem niet geraken ſoude; middeler tijt de doode in de Aerde gelept/ende het graf gedult wort/ſpreken de ommeſtanders eenige gebeden by haer ſelven/en keeren dan al te ſamen naer des overledens huys/alwaer de Vrienden by den anderen blyven/by haer hebbende de Papen/die geſtadigh leſen/ende voor de Ziele van de afgeſtorvene bidden; dit leſen duert alſoo 2 ofte 3. daghen/oock wel meerder/naer dat de geſtorven van ſtaet/ofte middelē is/en mach niemant binnen den tijt van treuren in't huys daer den Perſoon geſtorven is/eyer maken/ofte eten hoocken/maer wort de ſpyſe van buyten haer toegebracht.

Haer ghelooff. By gelooven dat niemant buyten haer Wet kan ſalig worden/ende derhalven houden de Chriſtenen/ende alle die geenen/welcke haren geloof niet nacrvolgen/voor ketters/ende ongeloovigen/ſulcx dat geen ſpyſe van de Chriſtenen gedoot/ofte toeghemaeckt/ſullen nutrighen/ofte aenmaecken/ten ware Boter/Kaes/Broot/ofte eenige Conſituren; ende alſoo in hare Wet van Machomet ſcherpelijck het gebruyck van de Wyn verboden is/ſoo vintmer veele/die onſe wijnen/ende ghedistileerde wateren ghenoeghſaem ſlupps-wijſe dzincken; van de Roomſche Religie hebben meerder affiens/dan van de Gereformeerden/om dat de Papiſten Beelden in hare Kercken gebruycken/daerſe een afkeer van hebben.

Het xxxiv. Capittel.

Der *Mooren* gedaente, kleedinghe, Huyſen ende Dienaren.

Der Mooren geſtaltenisſe. DE Mooren, ende Machumatiſten, zijn van geſtalteniſſe doorgaens hooghs van ſtature/want hier worden wepnigh gevonden/die van geboorten kreupel ofte bultachtig zijn; ſy hebben swart ende bruyn coleur/swart hayr maer niet gekruld/'t Wit/ende geluw hayr houden voor een teken van Melaetſzept/van welcken aert veel onder haer zijn. Den meeſten hoop/behalven de Prieſters/ofte Mollas ſcheeren/ende ſchrappen haren Baert af/ende houden gantſch met/dan de Knevels/ook alle het hayr van hun Hooftſcheel/behalve op de krupn/daer ſy een lock houden/op dat daer mede Mach met haer ſoude in den Hemel halen/O blinde dwalinge!

Haer kleedinghe ende d. maeckſel. De kleedinghe vande Vrouwen ende Mannen zijn ſchier ghemaeckt op een manier/van Cattoen/Linnen/Goude/ende Syde Lakenen/yeder naer ſijn ſtaet/ende waerdighepdt; de Rocken/dieſe Cabaya noemen/zijn boven nauw/ende om de lenden en geſlooten/welcken tot de knien hangen/dragen Broecken

Broecken/ met veel fronſſen op de hielen hangende/ en haer Voeten dragen Schoenen naer deſes lants wijſe/ gemaeckt van Leer/ ende alle koſtelijcke ſtoffen/ die ſe op de hielen neder treden/ op datſe die te ghemackelijcker ſouden konnen uptrecken/ wanneer inde Hupſen gaen/ ende op de Vloeren (die met witte beecken s/ ofte Tapijten beſpzept zyn) willen ſitten; op 't hooft dragen groote Tulbanden/ op de Turckſche maniere/ ghemaeckt vanfijn wit Catoen/ ooch van allerlep coleuren/ met zijde/ ende goude dooz-wzocht te ſtoffen/ die ſp Schees heeten/ welcken ſp nimmermeer/ in't groeten van den anderen/ ontdecken; om den hals hebben de ghemeene Man/ ende die van ſtaet zyn/ in plaetſe van mantel/ een Geel/ Root/ Bzoen/ Wit/ ofte andere Coleurt kleet/ dat ſp Pomerijs heeten/ 't welck haer dient vooz de koude/ ofte Regen; om den middel hebben een wel ghemaeckte Gozdel ofte Riem/ dieſe Commerbant heeten/ met Gout ende zijde dooz-wzocht/ over deſen Commerbant ofte Riem/ dragen gemeenelijck noch een klepn wit gevouwen Gozdelken van fyn Linnen/ ende die van vermogen zyn/ een bzeet kozt gewaer/ op haer ſlincker zijde/ tuſſchen den Commerbant inſtekende/ daer van het hecht/ ende de ſcheede gemaeckt is van Gout/ ende ſommige met geſteenten verciert; deſe ghewaeren noemen ſp Gi da ofte Catrarren. De Bzouwen vercieren haer met veel Juweelen/ ſo van Gozhangſels/ Arm/ ende Voet Ringen/ van gout ofte ſilver vergult/ na dat peders ſtaet vermach.

De Hupſen van de Gzooten/ zyn rupmende groot/ met veel Camers ende ſalen/ haer dacken zyn plat/ alſo dat ſp daer 's avonts op gaen/ om lucht te rapen: op haer plaetſen/ ende Thupnen hebben ſp water Tancken, om de hitten af te keeren: hare mueren alleenlijck met aerde/ ofte klap ſonder kalck opgemaeckt zijnde/ vallen licht/ ende konnen niet lange duren/ deſe mueren met Kalck gemetſelt/ ende met tras van harden ſteen/ gemengt met Kalck/ Gom ende Supcker/ overſtreken met ſulck een aerdigheyt/ datſe glinſſelen als een Spiegel: Sp hebben geen hupſ-raet/ ende wat tot de Keucken behoozt/ behalven Schootels/ Pannen/ etc. Dat alleen in haer Bzouwen hupſen/ alwaer men groote menighte van Goude/ ende Silvere Vaten ſiet: inde Salen van de Mans/ inſonderheydt daer ſp bp malkanderen te ſamen ſitten/ zijn een groote menighte van Perſiaenſche Tapijten gelepdt/ op welcken ſp ſitten/ als haer Volck/ ende anderen oozlof geven/ om haer te begroeten/ deſen groet heten ſp Salam, en geſchiet met bupginge van het lichaem/ ende de rechter hant op 't hooft te legghen/ welcken ſp van onderen ophalen/ daer mede te kennen gevende/ dat de ghene/ wien ſp deſe eere bewijſen/ macht over haer te gebieden heeft/ die van gelijcken ſtaet zyn/ groeten malkanderen/ met het lichaem bupgende/ ſommige vatten malkanderen bp den Baert/ ſeggende Grab-anemoas, dat is ick wenſche u de gebeden van de armen/ ende dierghelijcke meer toeghelaten zijnde; ſitten op een ſekere ozdere/ aen beyde de zyden/ peder naer zyn waerdigheyt: in haer t'ſamen-ſpzeken gebzupcken ſp groote zeedigheyt (ghy ſoudt ſeggen datſe Meeſter van de manieren waren) ſp roepen/ nochte woelen met de handen niet/ hebben ſpet nootſakelijck te ſeggen/ datſe van anderen niet willen gehooꝛt hebben/ ſoo doen ſp haer Super vooz de mont/ op dat ſy geen aſem van den anderen ſcheppen ſouden: hare antwooꝛt verkregen hebbende/ op 't gene ſp verſoecken/ ſoo gaen ſp wegh/ behalven de bekende Bzienden/ die ſo langhe blpven/ tot de Heer van 't hups opſtaet/ ofte wegh gaet om te eten.

Hare hupſen ende hupſcaet.

Sijn overmachtigh pracht en verquistende.

De overmatige verquistinge (ſoo in Maeltijden/Feeſten/ Cleederen/ als in alle andere dertelheden) van de Grooten/ te vertellen / ſoude ſwaer vallen/ dewijle ſy alleen hier na trachten / dat terwijle het haer gheoorloft is/ haer luſt te mogen boeten/ ſy ſullen geen dinck naer laten/ dat tot cieraet/ en vleeſchelijcke luſten dienen konnen: in haer Maeltijden ſitten op Capijten/ welcken op de aerde ghеſpreyt zijn / peder wordt van den Hof-meeſter ſijn portie voorgheſtelt/ 't welck lecker met veel Botter/ en weynig Specerijen toebereyt is; ſy en gebruycken geen Hant-doecken, noch raecken de Spijſe niet aen met de vingeren/ende achten 't voor groote oneer/ de vingheren te licken.

Namen en onderſcheyt van haer voornaemſte Dienaren.

Sy hebben een grooten hoop van Dienſt-knechten/ want daer en is niemant/ die maer een weynigh machtigh is/ ofte hy onderhouter veele/ naer ſyne conditie ende ſtaet mede verenght: deſen weten peder / ſoo binnen als buytens Huys/ wat haer werck is / ende houden deſe maniere ſoo ſtrickt/ datſe onbehoorlijck achten een hant aen ander werck te ſteecken/ deſe Dienaers ghelijck ſy in namen / alſoo zijn ſy oock in Ampten onderſchepden: Selvidaers dragen alleen ſorghe voor de Paerden/ de Belluwaen voor de Carren/ende Oſſen/ dieſe trecken; de Frally, voor de Tenten/ende Capijten/ die/ ſoo wel op den Wegh/ als in de Huyſen ghebruyckt worden: de Verriewanij voor de Cameelen/ende Mahouts voor de Olyphanten: Santeles zijn loopers deſen hebben een Pluym op 't Hooft / en twee Bellen voor haer Borſt hangen/ op wiens gelupt ſy weten te loopen/ ende repſen alle dagen wel 25 ofte 30 Cos; de andere Dienaers van de Grooten / hier te verhalen / ſoude te verdrietigh vallen. Sy winnen weynigh ter Maent/ want het hooghſte is dry/ vier/ ofte vijf Ropien, dan 't verval van ſommigen is groot/ want hoopen qualijck niet tot haer Meeſters ghebruyck / ofte ſy begeeren pets van de Verkoopers te hebben/ 't welcke ſy Teſtury heeten/ ende geſchiet dit met weten van de Meeſters/ die evenwel niet konnen verſtaen/ dat ſy het daerom te dierder koopen moeten.

Deſe Teſtury is een toe-gift/ ofte afkortinghe van het ghekofte/ volgens de eyghenſchap van welcke Waren/ ofte het beſpreck met de Verkoopers al voorzen gemaeckt.

Hare groote pracht in haer Vrouwen huyſen.

Hare meeſte pompeuſighеydt beſtaet in haer Vrouwen-Huys / want ſy trouwen dickwijlen dry ofte vier Vrouwen / dewelcke peder in 't beſonder met hare Slavinnen ende Dienſt-maegden (die in groote getalle zijn / naer de Rijckdom ende waerdighеyt van de Perſoon) woonen; alle Maenden krijgenſe van hare Mannen/ een ſekere ſomme gelts tot onderhout als mede Huyſraet/ Cleedinge/ Juweelen/ etc. naer dat ſy vermogen/ ende deſelve wel beſint hebben.

Wie haer mannen om eerſt trachten te behagen.

De Man naer dat hem luſt/ komt dan by deſe / dan by een ander / peder tracht hem op 't meeſte treffelijck ende minnelijck te onthalen/ met welriekende Olye te beſtrijcken/ veelderley Confituren voor te ſtellen/ ende alderhande careſſen aen te doen; de Dienſtmaeghden / ofte Slavinnen ſoecken op 't hoogſte haren Heer te believen/ eenighe wapen met een waper de vliegen af/ andere wrijven hem ſijn handen ende voeten/ ſommige ſingen/ danſen ende ſpelen op Inſtrumenten/ de Vrouw ſit nevens de Man met groote zedighеyt/ op alle ſijn wincken acht ſlaende / hem niet anders als Heere noemende; ende op dat ſy hem tot wellusten verwecken ſouden / ſetten hem

als

(gelijck boven geſept is) alderley Leckernijen/ofte Frupten vooz/bpſonder eenige Conſerven van Amber/ Gout/ Paerlen/ en Amphion ghemaeckt/ſp brengen oock Wijn vooz den dach/en tracteeren hem ſo lange dat hp ſlaept/ ofte met haer te Bedde gaet/'t gebeurt oock dickwijls/dat de Man op een vande Slavinnen ſijn oog ſlaende/de Vzou veracht hebbende/bp haer gaet ſlapen; welck ongeluck/ alhoewel het de Vzouwe vepnſt/ſoo langhe als de Man daer bp is/ſo weet ſp datter gelegener tijt wel te wzeecken.

Yeder vande Vzouwen wozden eenige beſnedenen vande Mannen ghegeven/ tot wachters/ hoewel dat ſp dickmaels de Wolf het Schaep beveelen (ſo groot is de oneerbaerheyt/ ende ongetrouwigheydt van deſe Vzouwen) waer dooz het geſchiet dat de Vzouwen deſe gelubden/ofte Vowen alſoo ſeer coeſteren/als haer eygen Mans: dit is de ghebzupckſte/ ende ghemeenſte maniere onder haer/die eenigſins van vermogen zijn: het geene wp vande ſchaemt-looſheyt/ ende dertelheydt van de Vzouwen geſeydt hebben/mart niet verſtaen wozden/ als of hier geen eerlijcke Vzouwen en waren/doch deſe ſijn ſo wepnig/dat de anderen haer veroupſteren.

Het gemeene Volck in deſe Landen/ heeft een ellendighe conditie/want de Ambachts Lupden (die hier veel zijn) wozden ſelden tot hoogher ſtaet verheven/ want ſp leeren gemeenlijcken haer kinderen dat eygen Handtwerck/dat ſp ſelver doen, oock en gaet het hier niet/ gelijck bp ons/dat een werck van een Man wert afgedaen/ maer van veelen; ſp winnen alle dagen ſeer wepnich/ te weten vijf/ofte ſes Tacken, dat is vier/ ofte vijf ſtupvers naer onſe reeckeninghe/ waer mede ſp haer hongerigen bupck vollen/ met een ſpys die ſe Kiſerye noemen/ 't welcke is toegemaeckt van gemale Boontjens/ende een wepnich Rijs/die t'ſamen gemengt zijnde/ſettent met water op't vper/ende latent ſo lange koocken/ tot dat het Koozen alle het water naer hem getrocken heeft/ deſe koſt met wepnigh Booter over gooten/eeten ſp gemeenelijcke 's avonts/ over dach eeten ſp veeltijdts dzooch Coozn: Hare Hupſen ſijn laech/ende meeſt van ſtick/ ofte zooden/met ſtroo doozmengt/gebouwt/overdeckt met een ſoozte van roode Pannen/bp naer de Nederlandtſche ghelijck: ſp hebben wepnigh Hupſraedt/ alleenelijcke eenige Merde/ende Coopere Vaten/ twee Koopen ofte Cadels, een vooz de Man/ende een vooz de Vzouw./ want Man/ en Vzou op een Bed-ſtede te ſlapen/ hier ghеen manier en is; de Mannen/ wanneer ſp luſt tot de Vzouwen hebben/ roepen die bp haer: ſp hebben ghеen groote decrſels/ maer heel licht/ ende dun goetjen; dewelcken/ ghelijck ſp ghemacklijck ſijn inde heete tijdt/alſoo helpenſe de arme Lupden wepnigh/ wanneer het cout is: dan om de coude te ghemoet te comen/ ſtoocken ſp hperen vooz hare hupſen van Koe ſtront/ dat een groote ſtanck/ ende vuple roock inde Oozpen/ende Steden maeckt: beſtrijcken mede de wanden van haer hupſen/ met deſe Koe miſt/ 't welcke ſp vertrouwen de lupſen/ende ongedierte te verdzijven: ſp en hebben geen wetenſchap/ ofte ghebzupck van hier binnen haer hupſen te maecken.

Ellendige conditie des ghemeene volcx.

Hare ſpys

Hupſen.

En Hupſraet.

De Cooplupden hebben beter conditie: behalven wanneer ſp eenighe ſchatten gewonnen hebben/want de ſelven in ſtilte te beſitten gedwongen werdē; want anderſints ſijn aenbzengers onderwozpē/ die met waerheyt/ ofte lengenen deſe arme menſchen bp de grootē ſo wetē te beditlē/dat ſp alsſponſens werdē upt geparſt/ofte loopen pijckel van haer leven in't groot

Der Coopluyden Conditie.

van wat conditie ſy zijn/ſo wel de genaemde grooten/als mindere Perſoonen/en zijn niet langer van hare rijckdommen/ſtaten/ende ampten verſeeckert/als hunne meerdere quaetwilligheden toe laet/dewelcke nimmermeer opgepronckte gelegentheden ontbreken/om haer lupden van alle middelen ende ampten te ontblooten/ende met Vrouwen ende Kinderen (ſo men ghemeenlijck ſeght) op den dijck te ſetten.

Het xxxv. Capittel.

Vande verſcheyden aert, ende Naturelle der Mooren, ende Mahumatiſten.

De Mooren in dry geſlachten onderſchreven.

DE naturellen / ende conditien van de Moozen/ zijn niet alleens/want alhoe welſe al t'ſamen Machumatiſten zyn van gheloof/ende Godsdienſt/ſoo wozdenſe nochtans in dry Capitale Secten/ ofte Natien onderſchepden: als namentlijck Pattannen, Mogolen ende Hinduſtanders, dan zyn der noch diverſche klepne Castten, waer van de vooznaemſte met de namen van Sayedr, Seegh, ende Leer, betekent wozden: peder van haer hebbende diverſche conditien/ naturellen/ ſuperſtitien ende ceremonien/ 't welck dryſonder principaelijck te verhalen/te langh ende verdrietigh valt: In't generael zyn de Moozen een hoovaerdige/vermeetele/ende ſuperbe Natie/ waer onder de Pattannen boven anderen in kleedinge/ ende onmeneanck uptmunten/ alſoo ſy haer laten vooꝛſtaen / dat niemandt in onverſaeghepdt/ kloeckhepdt ende manhaftighepdt ten Oozloghe haer te boven gaet / ghelijck oock van d'andere Natien derhalven gevreeſt ende grootelicx ontſien zijn: Deſe Pattannen, ſullen haer om geringhe oozſaecke in 't ghevecht ende perijkul ſtellen / ende haer niet lichtelijck overwonnen gheven / waer dooꝛ van geen ghelachte bemint wozden/ ghelijck mede behooꝛden/ niemant in achtinghe nemen/meenende een peghelijck haer te ontſien/en dat niemant/als haer/eenige eere/ofte waerdighepdt toe komt.

Pattanns zijn ſtoutmoedigh.

Mogalen minne ijck van Naturel.

De Mogolen wozden ge-eſtimeert vooꝛ de beſte/ beleefſte/ ende gheſchickſte in allen haren ommeganck en converſatie/want zijn ſeer lieftallig/ meedoogent/ende goetaerdigh/waeromme dooꝛ 't gheheele lant in den meeſten aenſien ende reſpect gehouden werden.

Hinduſtanders ſtraf en gierig.

De Hinduſtanders (dat zyn de ingheboozne van Guſeratte, alhoewel van Religie Machumatiſten) zijn ſtraffer ende gieriger dan de Mogolen, ende mede ſo veel niet geacht/ oock is by haer dooꝛgaens ſodanigē vernuft niet als wel by de Pattannen, en Mogolen: deſe wozden lichtelijckē van de 2 andere Natien onderſchepden/dooꝛ dien gemeenlijck ſwarter van lichaem zyn.

Blotius ſterck ende ſtoutmoedigh.

Onder Machumatiſten zijn naeſt de Pattannen, de Blotius van groote ſterckte/ ende kloeckmoedighepdt/deſe bewoonen de Vrovincie van Bija-kan, dicht by Perſen; generen haer met veel Cameelen/ende laſt dragende Vee/ van't eene lant na't ander te repſen; deſe hare getrouwighepdt is ſo groot/ dat ſy veel liever haer leven ſullen verlieſen/dan toe laten dat in't repſen met de Caffillas, vande Dieven ende Strupck-roovers hare Beeſten ofte Coopmanſchappen daer op gheladen/ſullen beſchadigt wozden.

Ock ghetrouw.

Hindous een Heydens ghelachte.

De Hindous, de welcke het Nooꝛder quartier van Aſmeer, ende de plaetſen die na Multan ſtrecken/bewoonen/zijn Heydenen / maer hebben andere inſettinghen als de Benjanen, ende andere Secten/ want ſy bidden naeckt/ ende nuttighen (behalven van een Os/ofte Koe-Beeſt) vleeſch ende viſch/

eten

eeten in een ront perck/ alwaer ſy niemant laten in comen; hare Vrouwen vercieren ſy met Gout/hare Armen met vvooze Armringen/'t welck ſy inſonderlijck eerlijck achten; deſe Natien ſijn in't geheele lant van Gulaaratta ſeer verſpzept/ende wozden tot beſettinge van Steden/en Foztreſſen meeſt gebzuyckt/als weſende een ſtoutmoedigh/ende onbertſaecht volck/ en ſeer goede Soldaet/ ſulcx dat de Raſpouten, ende Patannen (daer wy hier voozen van geſpzoocken hebben/niet bezoeven te wijcken.

Sekr ſuperſtitieus.

Ende goede Soldaten.

De Raſpouten die langen tijt te voozen Indien bewoont hebben/ſijn Heydenen (van wiens geloof/en Godts-dienſt/ hier voozen in't beſchzyven van de Benjaenſche Secte van Samaraet geſchzeven is) ſeer vermaert dooz haer ſtrupck rooven/ vermidts de repſende lieden ſonder onderſchept af ſetten/ ende ſo tegen weer bieden/wzeedelijcken ombzenghen: Hare Wapenen ſijn Piecken/Swaerden/ende Schilden/ ghemaeckt op de manier van een bpkoff/alſo dat hare Cameelen daer mede upt dzincken/en haer Paerden daer upt voeren/ſy hebben ſtercke/en radde Paerden/ de welcken ſy onbeſlagen van jongs op berepden; het is een ſtrijt-baer Volck/ ende bequaem tot den Oozloch/ daer de anderen Heydenſche Natien ſijn clepn hartig/ en ſeer beweeſt/voerende haer Wapen inde tonghe/ meer houdende van kijven/als van vechten; ſulcx dat den voozleden Coning Jangier een ſchimp-woozdt placht te gebzuycken: Dat een Portugees beter was als dry Mooren, en een Hollander, ofte Engels-man beter dan twee Portugeſen.

Raſpouten berömaerde ſtruyck-roobers.

Hare Wapenen.

Het xxxvj. Capittel.

Vande *Heydenen*, ende haren Godts-dienſt.

De Heydenen/die het Coninckrijck van Golconda bewoonen/ en dooz geheel Indien verſpzept ſijn/wozden ghenaemt Jentiven, ſeer eenwoudig in haare Religie/welcke haer Pzieſters Brames hun leeren/die geen andere reden van haren Godts-dienſt connen geven/dan dat ſy die van haer Ouders ontfangen hebben/ wiens Wetten en gheboden alſo blinderlijcke naer volgen: ſy gelooven datter van outs maer een Godt geweeſt is/ de welcke daer naer/vande Menſchen/ eenige halve Goden/die dooz haer leven/ ofte wonderteeckenen vermaert waren/ in ſijn geſelſchap genomen heeft: Weſe bouwen ſy Tempels/ſo 't peder gelieft/eeren die op haare wijſe; ſy gelooven de onſterflijckheyt der zielen/ en de verhuyſinge in andere lichaemen/ maer aver ſeer ſuperſtitieus ſijn/van Beeſten te ſlachten/ſchouwen oock het rooven/en moozden/maer tot liegen/en bedzieghen ſijn (gelijck andere Indiſche Natien) ſeer genegen; ſy mogen wel veel Vrouwe trouwen/maer ten is onder haer niet ſeer ghebruyckelijcke/ ten waer de eerſte Vrouw onvruchtbaer ſy; het overſpel ſtraffen ſy inde Vrouwen/maer voererpe is by haer genoechſaem gemeen/ want ſy ſtellen hier toe een ſeecher geſlachte/ die Bagawaro ghenaemt wozden/ die haer lichaem een peder ſonder ſchaemte/ ofte vreeſe gemeen maken.

Jntiven ſeer vnbouwdich in haare Religie.

Gelooven de onſterflijckheyt der zielen.

Het xxxvij. Capittel.

Van verſcheyde gelegentheden in Lant van Guſaratta ende Indoſtan.

In de landen van Guſaratta ende Indoſtan, zijn geen Herbergh en, inde welcken men den repſende Man geeft dat hy van nooden heeft; alleenlijck inde-

In Gaſaratta ende Anoſſa.i zijn geen Herbergē.

inde Stedeniende ſommige Dorpen eenige onbewoonde Hupſen/die ſy Saray noemen/ deſe Sarays, worden van eenige machtige lupden / upt een goeden pher/ende om een gedachtenuſſe naer te laten/gebouwt/ voor de vreemdelingen ende Reyſers/ die daer inne logeeren/ maer het is van nooden dat men Bedde/Cocken/ende andere dingen/hier toe dienſtig/met hem voert/de welcken ſy daer ghebruycken/gelijck oock Tenten/die men op den Weg op ſlaet/daer ſulcke Hupſen niet gevonden worden.

Reyſen op Paerden/ Muylen ende Cameelen.

Het Volck wert op Paerden/Muylen/ende Cameelen gevoert/ ſo wel de Mannen als de Vrouwen/ofte altemets op Karren/daer der maer twee of drye op ſitten/ die van Oſſen voort ghetrocken worden / op de manier als de Paerden/ende wennen haer van jongs aen ſoo ſeer tot deſen arbeyt/ dat ſy der wel 10 ofte 12 Mylen op een dagh mede loopen / deſe Karren zijn boven met Laecken/ofte Fluweel bekleet/ten ware wanneer ſy Vrouwen voeren/ dan worden ſe rondtomme beſlooten / op dat men die daer binnen zijn / niet ſien ſouden.

Ooch de groote gebruycken Olyphanten en Pallancquijns

De Rijcken ende grooten gebruycken Olyphanten/ ofte Pallancquijns/ die op de maniere van Roſſaren byde onſe / van Arbeyders op de ſchouderen gedragen worden; Deſe Olyphanten worden met ſchoone kleeden verciert/ende met groote ſorge opgequeeckt/ſulcx dat haer eten daegs 2. of 3. gulden te ſtaen komt: ſy hebben groot vermaeck in't Vlieghen ende Jagen/ hare jacht-honden/behalwen datſe klepnder zijn/ zijn de onſen niet ongelijck: Sy maken oock Luppaerden ende Tygheren tam / om mede te jagen/de welcken met een ſpronghy het Wilt verraſſchen: De Vogels die hier in de Revieren en Moeraſſige plaetſen onthouden/vangen ſy met een wondere ſubtylheyt/want nemen een Vogel van die ſoort/ die ſy voorghenomen hebben te vangen/ende ontwijden hem/ende pullen die dan weder op/alſoo dat het een Vogel ſchijnt / gaen dan in 't water bedeckt / tot dat ſy komen onder de hoop van de Vogels / die ſy van onder 't water by de beenen trecken ende alſoo vangen.

Sijn groote liefhebbers van de Jacht.

Haer vangelijckſche oeffening.

Daer zijn oock goede Boogh-ſchieters/ſy maken hare Boogen ſeer aerdigh van Buffelfs-hoorn/ende de pylen van lichte riet/met welcken ſy oock Vogels inde lucht/ ende't Wilt inde loop konnen ſchieten: te hupys hebben groot vermaeck in't Schaeck-ſpel: hebben oock het Troef-ſpel/ maer heel verſchepden van het onſe: ſy oeffenen haer oock in't worſtelen: ende houden veel van Beſweerders/ en die haer op d'Aſtronomia/ende den loop des hemels verſtaen: want den Coninck/ende generaelijck alle het gemeen volck ſulck een vertrouwen op deſe Sterre-kijckers ſtellen / datſe niet ſullen by der hant nemen/voor ende al eer haer dat geluckigh/ ofte ongheluckigh te worden / voorſepdt is: ſy zijn oock lief-hebbers van de Muſijck/ hebbende veel diverſche Inſtrumenten/ op de welcke ſy/ ofte door Snaren/ ofte door Blaſen ſpeelen/maer de rechte Harmonia is by haer niet.

Hebben kennuſſe van de ſchriften Ariſtotelis ende Abicenne.

De Mooren ende Perſianen hebben eenige wercken van Ariſtotelis, inde Arabiſche tale overgeſet die ſy Aphis noemen/ weten oock eenige konſten vā Avicennæ, die te Smarcanda in het gebiedt van Tamerlaen ghebooren is: Haer dichten ende ſchriften maken ſy met groote aerdigheydt ende Eloquentie/ ſulcx dat geene Natien daer inne behoeven te wijcken: houden oock Chronijcke/ende beſchrijvinge van hare Vooden.

De gemeene tale van de Inwoonders/hoe wel geheel different/ende ſeer ver-

verſchepden/is wel te pronunceren/ende wort op de eygen maniere geſchreven/als by de onſe/te weten vande ſlincker hant/tot de rechter/die wat geleerder zijn/gebruycken de Perſiaenſche ofte Arabiſche ſpraeck / maer deſe zijn gheheel dun onder haer ghetaelt/door het ghebreck van Boecken / dewelcke ſy wenighen hebben/want worden alle met de hant geſchreven/ alſo vande loſlijcke Druck-konſte geen wetenſchap en hebben; nochtans veele ſulcken verſtant hebben/dat ſoo ſy haer in gheleerthept naerſtelijck oeffenden/ſouden in alle wetenſchappen veel uptrechten.

Haer ſiecktens.

De gemeene ſieckten by haer / zijn den Buyck-loop ende heete Koorſſen/ waer voor ſy het vaſten den beſten raedt houden; oock de Pocken / welcke daer veel in ſwangh gaen/doch wert lichtelijck wegens het hette Climaet/ geneſen: Daer zijn hoop-werck van Heydenſche Doctoren/ſeer expert inde Medicijnen/dan geene die haer inde konſt vande Chirurgie verſtaen: Sy hebben menighte van Scheerders/ſeer gedienſtig om het lijf te repnighen/ deſe roeren/ende verderven dagelijcx de leden (t welcke ſy Kamas heeten) is ſeer goet om het bloet te roeren/ende de lichamen die door arbeyt/ofte exercitie ontſtelt zijn/tot ruſte te brengen.

En Medecijnmeeſters.

Het xxxviij. Capittel.

Van de Getyden des Iaers in *Guſaratte*.

Van haere tijts ſaiſoenen.

INt Lant van Guſaratta, ende de plaetſen aen de Indiſche Zee geleghen/ begint den Winter in 't eerſte van Junius / ende duert tot September/ nochtans en regent het ſoo ghedurigh niet/ als wel in Goa; maer altemets/ voornamelijck met den aenvangh van de nieuwe ende volle Maen/de winden waepen 6 Maenden Noorden/ende 6 Maenden Zuyden/ met wenighe veranderinge: Inde maenden van April/May / en het begintſel van Junio is het geweldigh geet: welcke hette de lichamen ſeer ſchadelijck zijn/en veel heete Koorſſen/ofte geſtadighe hette/die de menſchen van binnen uptteren/ verooraken: maer wanneer het begint te regenen/ſo waept (door de genade Gods) de wint ſterck door/ alſoo dat ſy deſe onverdraegelijcke hette matigt; dan dit ongeval brengtſe te wege / dat in den dragen tyt het ſtof vande aerde optreckt/ende gheliick een Wolck voort drijft/dat op de menſchen vallende/groote ſchade ende beletſen in't repſen doet.

Jaer ende maent-verdeelinghe der Heydenen ende Mooren.

De Heydenen rekenen mede 12 maenden in't jaer / beginnende van den 18 Meert/maer die vande Mooren begint van den eerſten/tot den thienden Januarius/naer den beginne van de nieuwe Maen/ waer door dat ſy derthien Maenden in't Jaer hebben / deelen dagh ende nacht in acht deelen/ ende tſeſtigh uren voor een etmael: haer uprwerck is een Copjen van Cooper/ daer onder een gaetjen is / ſetten 't ſelve in 't water tot dat het vol is/ ende dan kloppen op een kooper becken/ſoo veel ſlagen als het laet is/mitſgaders de hoeveelſte gedeelte van den dag/ofte nacht.

Wanneer haer ſchepen toemaken.

Inde Maenden van September ende October/ wanneer de Winter verloopen is/beginnen de Schepen weder toe te maken/ om haer alle quartieren te vertrecken/want/die voor dat de nieuwe mane in September gepaſſeert is / hem in zee begeeft/ofte upt de zee / de Cuſten van Indien aendoet/ (vermits de groote Tempeeſten/ende ſchrickelijcke ſtormwinden / die altemets op den uptgang van de Winter vallen) loopen perijckel van Schip en goet te verlieſen/ gheliick de Nederlandtſche Schepen / Middelburgh ende de Duy-

de Duyve. Anno 1618 weder waren is: Inde Maenden van Februarius/ Apzil ende May/wanneer de Revieren dzoog wozden/domineeren ende re-
Wanneer dieven onderwozpen zijn. geeren de dieven meest/ menighmael de repsende Cooplupden/ja gheheele Dozpen/ende Vlecken beroovende/ over dagh haer inde Bosschagien houdende/dwingende de naest-gheleghene plaetsen haer wondzuft toe te bzengen:inde regen tijt geneeren haer met Zapen/ende Vloegen/soo dat dan de wegen wat vepliger zijn/doch evenwel niet sonder gevaer/indien men met een goet getal Soldaten niet gewapent is.

Haer Marckt-Dagen. Inde Steden wozt tweemael des daegs Marckt gehouden/ den eersten een wepnigh naer Sonnen opganck/d'andere een wepnigh voor haren onderganck,alwaer alle eetbare waren bp 't ghewichte/ende de Lijnwaten bp de Vierlantsche ellen/ verkocht wozden.

Het xxxix. Capittel.

Vande Gewichte,Maten,ende Munten in *Gusaratta*.

Haer ghewichte. HEt gewichte van Gusaratta is eenderlep/ende wozt ghenaemt Mao, dat is een hant/met welck gewichte men weegt Booter/Vlees/ Supcker/ Indigo/Salpeter/Hout/Sout/etc.ende allerhande weeghbare Waren/peder Mao weeght 40.Ceer,dat maeckt 30½ Hollants/een Ceer weegt 18 Pepsen(dat Kooper gelt is/ gelijck bp ons Goztjens) ende maeckt 2 pont trops gewicht.

Ellen. In 't meeten gebzupcken sp tweederlep ellen/waer van 19.vande grootsten/maecken ongheveer 23⅓ ellen Hollandts; de klepne ellen zijn maer een dupm bzeet vande onsen verschelende.

Munte. De Munte van 't landt is tweederlep/als Mamodijs ende Ropien;de Mamomodijs wozden in Suratta geslagen van quaet silver/doende na onse rekeninge ontrent 10⅔ stupvers,dese zijn alleen gangbaer in Brojchia,Cambaya,Brodera; ende gemelte Gusaratta,voozts in Amadabar, ende geheel Gusaratta, gaen de Ropias Chagamy,zijnde van goede alope/ende doen 24 stupvers Hollants; Voor papement gebzupcken Peysen,waer van 25 ofte 26 een Mamodye, ende 53 ofte 54 een Ropia(dat is 24 stupvers Hollandts)maecken;de Pepsen zijn Kooper gelt/gelijck bp ons de Gozтjens ende Dupten/ doch swaerder van ghewicht/doende naer de ghemeene reeckinge / ongheveer 10½ Penninghen; noch gaen hier Amandelen, waer van de 36 een Koopere Pepsa maken; van ghelijcken een slach van Koozentjens/Kaurijs ghenaemt/die men aen strant vint/ doende de 80 stucks/een ghelijcke Pepsa: de Spaensche Realen / ende Vijerdaelders gelden ozdinaerlijck in Suratta vijf / en de Leeuwendaelders 4 Mamodijs/dat zijn 53⅓ ende 42½ stupvers Hollandts: Nu isser noch een Munte / dat upt Persien veel ghebzacht wert/ ghenaemt Larijns/zijnde lanckwerpig/seer goet fijn silver/sonder eenig alope/ dese doen 16 stupvers Hollants/ofte naer dat de Wissel gaet/gelijck 't ook is met alle ander gelden: Alle het Gout ende Silver gemunt/ofte ongemunt/dat van andere Lantschappen wozt gebzacht/wozt gesmolten/ende tot gelt gheslagen/ op het welcken eenige Persiaensche letteren staen/inhoudende de Naem/ende waerdigheydt van den Coninck/want gebzupcken in dese landen suyver Gout/ende fijn Silver: Hebben noch een goude munte Mooren, ofte Xeraphins genaemt/doende peder 12½ Ropias/doch zijn wepnigh in 't gebzupck/

wozden

woꝛden vande grooten meeſt bp haer ſchatten bewaert/ende op geſlooten: daer ſijn andere goude munten/ghenaemt Venetiaenders, ofte Ducaten/comende van Venetien, ofte Turckijen, doende gemeenlijcke 8½ tot 9. Mamoedijs Surats gelt; want 't is te weten/dat het gelt niet altijt eenen geſetten pꝛijs hout/maer dickwils op/ende af ſlaet/na dat de wiſſel gaet/daer mede veel Benjanen haren handel dꝛijven/ ende oock meenichte met weten te winnen/met de wiſſelinge van dien; coopende het Silver / ende Goudt met den aencomſte vande Nederlantſche en Engelſche Scheepen upt Europa, en de Mooꝛſche vaertupgen/ upt Aden, ende Perſien, wanneer die op haer laechſte pꝛijſen ſijn/en daer naer verhoogenſe den wiſſel/ alſmen 't gelt naer andere plaetſen binnen ſlants gheleghen/ op voeꝛs wil! Daer is een groote valſheyt inde munte gheleghen / waerom op veel hoecken vande vooꝛnaemſte Straten en Marckten ſittten Benjaenſche Wiſſelaers/ die men heet Paraffes, deſe beſien het gelt om cleyn pꝛofijt / ende ſijn daer ſo courert op/dat ſp 't al tellende weten te onderſcheyden/dat valſch is/ waeromme niemandt derft gelt ontfangen/ ſonder deſe Paraffes te vertoonen/die haer verobligeren/ſoo daer pets te coꝛt/ofte valſch onder gevonden wooꝛt/naer dat ſp dat gheteelt hebben/het ſelve goede te doen/ende betalen/doch ſelden gebeurt het datter gebꝛeck/ofte falicant aen gevonden is.

Gecoo. neerde Wiſſelaers die het gelt onderſcheyden.

Sp reeckenen met Lacquen, welc doen hondert duyſent; een Croo, ofte Corroa doet 100 Lacquen, ende een Afeb, doet 10 Carroa: Int ſilver geldt doet een Theyl (vande welcken 20: een pont trops gewichte upt bꝛengen) 11. 12. ende 13. Ropias Courant/ende 11½ Maſſa maecken een Theyl: thien Theyl Silvers/ maecken een Theyl Gouts/gelijck bp ons waer ghenomen is: het Cooper geldt/ dat reeckenen ſp bp Tancquen, van't welcke 12 ofte 13. een Mamoedy, ende 26 ofte 27. een Ropia doen: Het Cooper/ ende Metael dat hier in ghebꝛacht wooꝛdt / mach op den hals niet wederom upt ghevoert werden: maer den tijdt verepſt/ dat wp van de bpſondere Waeren / van dit landt ſpꝛeecken.

Hare Maniere van Reecken.

Het xl. Capittel.

Beſchrijvinge vande voornaemſte Waren van Guſaratta.

DE beſonderſte waren van dit lant/ ſijn vooꝛ eerſt Catoenen/ en Lywaten / die daer van gemaeckt werden/ zijnde verſcheyden / en in groote overvloet; vande welcke de ſommige ſoo fijn zijn / datſe alle Europiſche Lywaten overtreffen/ ofte ten minſten gelijck ſchijnen / peder heeft ſijn beſondere naem (ofte van wegen hare coleuren/ ofte van haer fijnte de pꝛincipaelſte namen ſijn deſen Gamiguins, Baftas, Chelas, Aſſamanis, Madafoene, Beronis, Jricandias, Chirtes, Langans, Toffochillen, Dotia; dat ſijn gelijck Canefaſſen om Zeplen/ende anderen/om ſacken van te maken/ende noch andere ſoꝛten/te lange om peder beſonder te verhalen: Van zijde ſtoffen/ Coutoms met diverſche coleuren van ſtrepen/ Allegias, half zijde/ende gaaren/met diverſche coleuren van ſtreepē/ Atlas, Tafta, Petola, Tulbanden, Commerbanden, Ornys, van Gout/ende Zijde/ die de Vꝛouwen dꝛaghen in plaets van ſlupers / om het aengeſichte te bedecken: ende eenige Goude Laeckenen; ſp maken oock veel Capijten/die men noemt Altaciffas, maer ſijn ſo goet niet/ als die van Perſien comen: een andere ſoꝛte van ſlechte Capijten/ die mē noemt Chitrenga, ſijn

Namen vande Guſaratiſche Lywaten. Ende andere Waren.

bp naer als de gheſtreepte Laeckenen die upt Schotlant komen / dienende om over kiſten ende koffers te legghen; Ock Deeckens tot Bedden/die men noemt Goedrijs, ofte Nalys ſeer net ende fraey gheſtickt/met zyde/ ende ock van Catoen/van alle Verwen/ende ſtickſels; Pavillioenen van veelderley coleuren; Perſintos ('t welc de Mooren Neuhaer heeten) dat zyn bintſels/ ofte banden daer men de Bedtſteden mede bint/ende toerygt/om 't bedt op te leggyen; Alderhande Indiaenſche Bedſteden ofte Cadris, Stoelen / ende andere diergelijcke ſneuſterijen/ ſeer fraey ghewrocht/ende overdeckt/ofte bekleet met Lack van alle coleuren, ock luſtighe Ticktack-Borden / ende ſchyven van pvoozen been/ende ſchilden van Schilt-padden gewrocht/ende ingelept/ſeer Meeſterlijck ende konſtig; veel fraeye Signetten/ Ringen/ ende andere curieuſeyt/van pvooz ende Zee-paerts tanden / ock van Alambaer/ofte Bernſteen; heeft ock Achaet-ſteen/ en een ſoorte van Berg-Chriſtal/waer van ſp in Cambaya veel Ozinck-koppen/Singuieten/Knoopen/Paternoſters/ketens/ ende ander dupſent fraeye dingen van maken.

Indigo hoe die waſt.

De platten Indigo/in Nederlandt wel bekent/waſt twee mylen bupten Amadabat (de hooft-ſtadt van Guſaratta) in een Dozp Chirches waer van ſp de naem boert; het krupt waer van de Indigo gemaekt wozt/is niet veel verſcheelende van de geele Peen/dan wepnig kozter/en bitter hebbende kleyne houte tackjens/gelyc de bzamen waſſende/bp goede jaren wel een mans lengte hoogh/haer bloepſem is gelijck die van Diſtelen/ ende 't ſaet gelyck Gueer hop/ofte Frœnum Græcum, wozt geſaept inde Maent Juny / en wederom geſneden inde maent November ende December.

Den Indigo Chirches eens geſaept zynde/duert dzp jaren; de eerſte wozt ontrent een voet vande Aerde afgheſneden/ ende de bladeren vande tacken afgeſchepden/die een dag inde Son te dzoogen leggen / gedzoogt weſende/ wozden 4 ofte 5 dagen geleght in ronde ſteene Tancken, ofte kuppen / (daer toe gemaekt) met ſchoon water/ontrent een mans lengte diep bedeckt/roerende dat ſomtyts om/op dat het water de kracht en coleur van het krupt na hem trecken ſoude/latende dan het water/ daer de kracht van den Anil in is/in een ander Tancke, of kupp (welcke daer dicht bp ſtaet) loopen/en eé geheele nacht in ſtaen ſincken/blyvende de dickte/ofte ſubſtantie van den Indigo op de gront leggé; daer upt gehaelt/ dooz plie doeckē geclenſt/en dunachtig op ſchoone plaetſen inde Son te dzoogé gelept wozt, dit is dan ſuper Indigo/wanneerſe dooz de Boeren/om 't gewicht te vermeerderē/ met een ſpecie van aerde (van verwe de genaemde Indigo ſeer gelyck) ofte om in het water te lichter te dzyvē/met olye niet verualſt/ofte vermengt wozt: het tweede jaer waſt de Indigo wederom aen de afgeſneden ſtrupckē / die op 't velt blyvē ſtaen/die ſo goet/ofte beter valt/dan den Gijnzey (dat is wilden Indigo) maer ſo zaet van den Indigo begeeren/om wederom te zaye/ moeten de tweede repſe de ſtrupcken eerſt op het velt laten verdzoogen/ en dan af ſnijden/om het zaet te vergaderen: Den Indigo van het laetſte gewas/wozt van de Inwoonderen veel gebzupckt tot verwen van lijwaten/ alſo van geē uptlantſche Cooplupdē gekoſt of begeert wozt, de voornaemſte hen-tekenen zyn/haer dzoogte/lichtighept/en dat ſp op het water dzyft/ dat ſp een hooge violle coleur heeft/en bp ſo verre op bzandende koolen gelept wozt/een violetten roock geeft/en wepnig aſſche maeckt, het lant daer den Anil geſaept wozt/moet na het derde gewas/een jaer ſtil leggen/of met

Hoe de Inwoonders Indigo.

ſpits

pets anders beplant wozden/eerſe wederom Indigo daer op mogen zapē.

Salpeter komt hier van Aſmar, een Pzovintie ontrent 60 mylen van Agra gelegen/en wozt gemaeckt vande velden die langen tyt ongebout gelegen hebben/upt ſwarte/ vaelē/ en witachtige aerde; maer die van ſwarte aerde gemaeckt is/wozt vooz de beſte/en ſubſtantieuſte gheoozdeelt: de Salpeter wozt gemaeckt op deſe maniere/ſp gravē een put tamelyck groot/gelyck eē ſout put/en vullen die met Salpeterachtige materie/met veel waters dooz een goote daer in bzengende;en maken dat dooz veel arbepts met haer voeten weeck/tot dat het is gelyck bzy;wanneer dat het water alle de Salpeterachtige materie upt de klap/ofte aerde tot hem getrocken heeft/ſo nemē ſp het weke/ en doen dat in een aerde pot/ die nauwer ende klepnder is/ als de eerſte/op dat wederom ſoude dick wozden/ daer na koocken ſp het in een pſere van/ſchupmende de vupligheyt van het ſupver af/en ſo gietent in aerde baten/en alſer noch pets van de vupligheyt overghebleven is dat hem op de gront van de potten geſet heeft/ende dick begint te wozden/ſo halen ſp 't allenſkens upt/en leggent inde Son/ om hart ende dzoog te wozden. Van den Salpeter.

Borax, het welcke de ſilver-ſmits beſigen/om 't gout ende ſilver te ſupveren/valt in't gebergte van Purbet, een ſchoone Pzovincie/ſtaende onder Razia Biberom, ſich ſtreckende tot aen de grenſen van Cartarie; daer valt oock Muſcus/Spica/Nardi/Quicſilver/ kooper/ en een ſpecie van verwe/ daer mede ſchoone Carſtanje coleur konnen maken/ het welcke ſp Mirzel heeten: den Borax wozt ghevonden in een water/ ghenaemt Jankenckhaer, loopende dooz het gebergte van Purbet, komende in een engh water/dat dooz 't midden van 't lant heenen loopt/ dat ſp Maſeroor benamen; op de gront van dit water/waſt den Borax, even gelyck den Cozael/ ſoo dat de Guſaratten haer den naem van het water Jankenckhaer geven;den Bozax alſoo upt ghehaelt zynde/wozt in blaſen van ſchaeps-vellen gemaeckt/bewaert/ende niet olie gevult/op dat te beter ſoude dueren. Van den Borax.

Den Hingh, die de Doctozen en Apotecariſen in Enropa/ Aſſa Fœdita noemen/valt in Perſien/ende in een Pzovincie in Indien/ Utrad, ende deſe is de ſupverſte/ende wozt vooz een treffelyckе Coopmanſchap dooz geheel Indoſtan gevoert; de plant die deſen Hingh ofte Aſſa Fœdita voozt bzengt/is tweederlep/d'eene is een hoog geboomte/ofte een ſtrupck met klepne blaetjens/ de Wynrupt nier ongelyck;de andere gelyck Radys/bzengt groot en klepne ſteelen voozt/haer loof niet veel verſcheelende vande Vpgheboom; deſe plant waſt gaern in bergachtige ende ſteple plaetſen;ſp wozt gepluckt inde herfſt/want in't uptgaen vande Somer begint de Gom daer upt te loopen; de Benjanen van Guſaratten gebzupckē die Gomme in alle haer ſpyſe/meenende geen koſt ofte ſauſe volmaeckt te zyn/ ſonder de ſelvige; ſmeeren oock alle haer dzinckvaten daer mede/ende zynder ſoo toeghewent/dat den ſtercken reuck/daer de andere Natien een walgh van hebben/ſuet ende aengenaem achten. Van den Hingh/ofte Aſſa Fœdita.

Amphion ofte Affien, in't Latyn Opium, komt upt Aden ende Cayro in Egipten/maer het meeſte deel dat hier te lande gebzupckt wozt/van Gualcor, een Pzovincie van Indoſtan;wozt ghemaeckt van opgheſnede bollen/ende is de Gomme daer upt;daer de natien van Aſien een groote treck toe hebben/de minder-jarige en gemeene lupden/gebzupcken in plaets van deſen Amphion de bollen opgeſooden/ende om dat deſe bollen by haer Puſt ghenaemt wozden Van den Amfion ofte Opium.

den ſo noemen ſy de geenen/ die deſe gecoockt eten Puſtij; ghelijck de rijcken/ die de Amſiones eten Affomy: De Perſianen ſchrijven haer ſelven het eerſte ghebruyck daer van toe/ende dat vande voornaemſten van't Lant/de welcken door groote ſorge niet connende ſlapen/ daer toe het ſeer dienſtig is/'t welc 't gemeene Volck/ende vervolgens de naeſt gheleghen Landen/ allenſkens hebben naer gevolcht/alſo dat daer wepnich ſyn/ die het niet en gebruycken; ſy eten dagelijcx een Erte groot/ niet ſo ſeer om den ſlaep daer door te voeden/als om het gemoet te ſtrecken/ nuttigent inſonderheyt ten Oorloge/ofte op verre reyſen, Als de Caffers met Brieven/ ende boodtſchappen van d'eene plaets op de andere over Lant te beſtellen gaen/ meenen dat ſy daer door gehardt worden/ ende niet ghevoelen eenige arbeyt/ofte ongemack; maer ghebruycken aldermeeſt om de onkuyſheyt te voeden/ want 't maeckt een Perſoon ſijn zaet lanck op hout/en verlangſaem comt/twelcke de Indiſche Vrouwen gaerne hebben/om met den Man gelijckelijc haer natuer te volbrengen; doch ſietmen dat de geenen/ die het Opium dagelijcx gebruycken/ dom/ ende ſlaperig worden/ende wanckelbaer in woorden/en wercken/ ſo dat met haer qualijcke te handelen is; 't exempel hebben wy geſien aen den Gurratſen Gouverneur Mirmoſa, en andere groote Heeren/ die gedurende onſe reſidentie in Surratte ghekent heb/die daer aen ſo gewent waren/dat wanneer ſy daer van op hielden/ ſouden gheſtorven hebben; het is een doodelijck vergift/ten ſy dat men het matelijcke/ ende voorſichtigh gebruycken/daeromme die het nuttighen/ beginnet allenſkens te eten/tot dat ſy het in gewoonte hebben/ende ſoo het geſchiet/dat hen vier/ofte vijf dagen daer van onthouden/ vallen in een doodelijcke ſiecktе/ van gelijcke/ die het nopt gegeten hebben/ſullen daer van ſterven by aldien ſy 10 ofte 12 greyn daer van eten.

Haer eygenſchap.

Van het Lack ende maniер van bereyden.

Het Lack is ſckere Gomme/comende upt diverſche ſoorte van Boomen/ den Doorn/en Pruymen Boom niet ongelijck/ valt onterent Amadabat, doch meeſt in't Dorp Sindikera, 16 Coſten Ooſten van Brodera in Bramport, en op veel plaetſen in Gularatta, wanneer het Lack rau is/ gelijck het vande Boomen comt/ſo is het doncker/ bruyn/ en roſachtich; ſy ſtooten het Lack tot poeder/ende ſiltent/ als dan vermengen daer onder alderley Verwen ſoo ſy willen/als Root/Groen/Geel/ Swart/etc. ende maecken daer upt ſtorkens/gelijck men in Europa vercoopen/om Brieven toe te zegelen: ſy bekleeden daer mede veel dingen/als Tafels/Boffetten/Booſkens/Stoelē/Bedſteden/ende alle andere gedraepde Hout-wercken/ waer door het wonder gemeen is/ende ſeer geſleten door geheel Gularatta, de ſelfder gebruycken ſy het Lack/ om te vullen alle Silver/ ende Goudt-werck; te weten hechten vande Meſſen/ende andere dingen/makenſe van buyten fraey van Goudt/ofte Silver/en van binnen vol Lack/ ſonder dat het pemandt ſoude connen mercken/ten ware hy daer van verwittight is.

Het ghebruyck.

Conſijn/ Confijten/ Mirabalanen ende anders.

Voorts waſt hier veel Conſijn/van tweederley ſoorte/als witte/en ſwarte/menichte van groene Gember/die veel Confijten/die naer Perſien, en andere quartieren vervoert wert; oock diverſche ſoorten van Mirabalanen/ ſeer geacht/ende gebruyckt vande Medecijnen; van hier comt oock groote menichte van Suyckeren/oock veelderhande Medechijnen/waer van apart de eygen namen/en pryſen ſullen verhalen; gelijc oock verſchepde Geſteenten/als Diamanten/Paerlen/Robijnen/Spinellen/ Granaden/Eſmeraul-

ten etc. mede Albaſt/Roodt Marmel/ Jaſpis/ende andere/ die de inwoonders ſeer ſchoon weten op te maken: Dus verre belangende de Coopmanſchappen/ende voornaemſte waren in Guſaratta vallende.

Het xlj. Capittel.

Vruchtbaerheydt van Guſaratta.

Guſaratta voor desen Weſtereſſe van de omleggende Landen.

HEt Lant is ſeer abondant van alle Lyf-tochten / als Coozen / Rijs/ Erweten/Boonen/Geerſt/en alderlep Granen,deſgelijck van Booter/ Olie/ Melck;van Buffelen/ Gepten/ Koepen: maken ock ſommige klepne witte Kaeſkens/ maer ſijn ſeer ſout / ende dzooch: Het Coozen waſt op de epghen manier als in Hollant, behalven dat het hier witter/en grooter is: van't welcke de inwoonders ſchoon Bzoodt backen / gelijck by ons in Ovens/maken op deckſels van een pot/ die over 't vper lept: De ſchamele lupden/ende voornamentlijcken de Benjanen, ofte Heydenen, backen haer Bzood Panne-koecks wijſe/ende dat op koolen van koe-miſt/die ſp in plaetſe van Turf gebzupcken; de Erweten/ ende Boonen ſijn niet gelijck in Nederlant, maer klepnder/ en niet te min van goeder ſmaeck ; onder deſe is een ſoozte gheliick de graeuwe Erweten / ſeer ſmaeckelijcke/ waſt dicht op de aerde/ aen klepne ſtrupckjens/wat kantachtigh;deſe wozt veel gebzupckt/om het Vee mede te voeden/ in plaetſe van Haver/die hier te lande bekent is;mede waſſchen hier veelderhande Zaeden / die by ons ghevonden wozden: als Lijn-zaet/Boeckwept/ Moſter-zaet/ etc. ende een clepn Zaetjen/'t welcken ſp Thil heeten: waer van de meeſte Olie / hier te lande ghebzupckende/ van ghemaeckt wozdt: Sp zaepen in de Maent van May / ende Junius/ ende halen haren Oeſt in de Maent van November/ ende December: Het Gras maepen ſp tot geen Hoy/ gelijck die van Europa, maer halent/en ſnijdent van't Velt/wanneer 't haer te paſſe comt.

Hare maniere van Lantbouwen.

De maniere van Lant-bouwerye is deſe;de Boeren gaen by de Overſte van de Dozpen / die daer toe van den Coninck ende ſijne ſubalterne Gouverneurs geſtelt zijn/om het Landt upt te deelen / ende de incomſte te ontfangen;ende verklaren/ hoe veel/ ende hoedanich Lant ſp bezaepen willen: als nu het Coozn rijp gewozden/en geſneden is/ſo nemen deſe de helft/ofte ſomtijts dzy parten vooz den Coninck/ofte des ſelfs Gouverneurs / en laten de reſte/dy den bezaepder:alſo dat ſy dickmaels geen voordeel van haer moepten/ ende arbeyt krygen:waer dooz men ock wepnighe vermogende Lant-lupden onder haer ſpeurt: vande Velden / ende Benden daer ſp haer Beeſten op wepden/ betalen wepnich/ ofte niet;alſoo der wel dupſentmael meer Lants ledich lept/alſſer bezaept wozt.

Verſchyde Moeskrupden.

In de Hooven/ die ſeer vermaeckelijcken ghebouwt/ ontrent de Steden leggen;waſſchen diverſche Moes krupden / daer men hier te lande Warmoes af maken:als mede Salade/Radijs/Kapen/Comcommers/Looch/Ajupn/roode/en geele Peen/Beet-wortelen/Pattaten/ende ongeſloten Cool/ alſo de Coolen nimmermeer volcomen waſdom conné krijgen;daer ſijn neenichte van Miloenen/die ſeer ververſchen/en ſoet van ſmaec zijn;waeromme veel naer den noene gegeten wozdé: De Bloemé van dit Lant/behalven de Rooſen/en eenige andere/vermaken dooz haer coleur meer de oogen/dan ſp dooz haer aengenaemtheyt/den neus een goeden reuck aenbzengen.

Boom-vruchten. Hier ſijn veel ſchoone Boom-vruchten/ en Planten / als Oranjen/ende Granaet-appelen/Lemoenen/Lymen Citroenen ende Cpderen/Ananaſſe/ Banaſſen/ Spaenſche Vijgen/ Jacca/ Cocus-nooten/ met groote menigte; ontrent Suratten, ende in ſommige groote haer Speel-hoven / vint men Vruyven / dan en ſijn der ſoo groot niet/als die van Perſien, oock wepnich. dierder/naer advenant de goede coop van alle andere Frupten.

Carpboom ende ſijn dranc. Hier ſijn menichte van wilde Boomen/in't Europa onbekent, onder anderen iſſer een waerdich gedacht/hebbe eenen ſlechten Stam / ſonder eenige tacken/behalven boven in de top/upt welcke ſp (de Schors doorgeſneden) een ſeecker Sap tappen / Tarry genaemt; deſen dranck / vp nachte uptdruppende/is geſont/ende lieflijck om drincken/ oock goet tegens de Water-ſucht/ hette van Lever/ende der Nieren / want ſupvert de roede van etter/ende vuple materie; maer die vp daech uptdruppt / wort door de hitte bedorven/ ende ontſtelt de Herſſenen geweldich. Daer ſijn ook menichte van Tamarint Boomen/daer vande Vrucht vp de Guiaratten, Arably geheeten is/ dewelcken ſeer verkoelen/ende het bloet ſupveren; De Boomen/ende Velden ſijn hier 't geheele jaer door groen; maer het Gras is des Somers afgebrandt/ door de hitte der Sonne: de Velden hebben ganſch gheen Bloemen altoos/ dan ſommige Rooſen/ende Rooſemarepn van wepnich reuck: daer ſijn alleē 2 Bloemen/dieſe het heele Jaer door hebben/met namen Mogera en Schampi, zijnde de Mogeri wit/ ende de Schampi geluwe van coleur: deſe ruycken ſeer wel/ende de Vrouwen dragenſe veel om den hals/ende ſtropenſe in de Bedden/want ſijn uptermaten vriendinnen van welrieckende dingen.

Tamarint boomen.

Ruycken-de Bloemen.

Het xlij. Capittel.

Van alderley wilde, ende tamme Gedierten.

Veelderley wilde Beeſten. IN de Boſſchen / dewelcken hier veel zijn / ſijn ontallijcke veel wilde Beeſten/als Herten/Waſſen/Steen-bockens/Elanden/Berckens/ende Haſen/ die een peder mach vangen/ten ſp de Coninck/ofte eenige grooten met haer Vrouwen op de Jacht waren/wanneer te voozen vercondicht/ende op den hals / het jaeghen van particuliere Perſoonen verboden is: inde voorts Boſgagien ſijn mede veel Leeuwen/Beeren/Tygers/Lupparts/Wolven/ Serpenten/Slangen/ende andere vergiftige/ en verſlindende beeſten: oock een ſpecie van dolle honden / dieſe Jack-als noemen: inde huyſen ſelfs ſijn Rotzpioenen / ende over dach een groote meenichte van Muggen/die de menſchen ſeer quellen/men vint door geheel Guiaratta veel tam vee/ als Oſſen/Koepen/Schapen/ Geyten/ en dierghelijcke/ ende dat ſeer goede coop: oock ſijn hier meenichte van Buffels/ die goede melck/ende Botter ghewen. wiens vlees ſoo goet van ſmaeck is/ als het Oſſen / hoe wel beyde de hitte van 't Lant niet ſeer geſont: hier ſijn veel Paerden/ niet alleen/ van die in dit Lant vallen/maer oock die van Perſien ende Arabien gebracht/ ende voor groot gelt vercoft werden: want houdenſe voor de beſte van Indien / ende dragen niet alleen daer voor groote ſorghe/ peder Paert ſijn eygen dienaer beſtellende / maer gheven haer oock goedt eten/als een ſpecie van boonen (voor inde beſchrijvinghe van de Granen aengheroert) die ſp Danna heeten/ doch eerſt gemaelen/ende gecoockt: voorts gheven de voorſz Paerden alle dagen eenmael des avonts / ende inde morghenſtondt/ twee pondt gerſten meel/gemengt met ½ pont Botter/ende 1 pondt ſlechte ſupcker: hebben ooc

Oock Oſſen/ Koepen ende ander tam vee.

Paerden.

veel

veel Ezels/ende ſommighe Cameelen / Muylen/ ende Olyphanten/die de grooten onderhouden / yeder naer ſynen ſtaet: en alhoewel deſe landen vol ſijn van graenen/ alſo dat alle dingh goede coop is / nochtans om dat deſe Beeſten veel nae haer nemen / ſoo coſten ſy veel van onderhouden: de Oſſen verſcheelden niet veel van de onſen / behalven dat op haer ſchouderen een buldt hebben / worden wepnigh gheſlaghen om te eten / ofte ten is voor 't arme volck: het Schapen vleeſ van Guſaratta is niet gheacht / ende wort wepnigh ghebruyckt / als weſende ſlymerigh ende ongeſondt: men vint oock Schapen van Perſien, hebbende groote breede ſtaerten / ende ſoo goedt vleeſ als de onſen / maer gheen ſoo goede wolle/worden niet dan van de grooten ghegeten/op eenighe Banketten / ende Maeltyden/maer in plaets van't Schapen vleeſ/ ſlachten meenichte van jonghe Bocken/ van ſeer goeden ſmaeck/ die ſy met Rijs / Amandelen ende Roſijnen ghevult/ bereyden/ofte met Rijs/Booter / ende ſpecerpen ('t welck ſy brenghie noemen) coocken/ 't is ſeer voedende ende ſmaeckelijcke coſt. De Ralbouten, een heydenſche natie/ (meermael ghemelt) jagen/ ende eten veel Berckens/ daer de Mooren een afkeer af hebben / alſoo ſy naer de Wet van den valſchen Prophect Machomet, geen Berckens Vleeſ eten / nochte aenraecken moghen/hoe wel veel haer Paerden / ende Cameelen wanneer ſieck worden/ofte tot te hooghe ouderdom comen / ſlachten / ende het vleeſ voor een delicate/ ende aenghename ſpijſe ghebruycken/ daer is noch een geſlachte/ ghheeten Theers, ſijnde noch heydens/ nochte Moors/ maer leven op haer ſelven/ſonder eenich gheloof ofte Godts-dienſt / haer behelpende met het doode Vee te villen/ de huyſen/ende ſtraten te veeghen / ende alle gooten/ ende andere ſtinckende poelen te repnighen / gheljck by ons de nachtwerckers/ofte Beerſteeckers: dienen oock om de juſtitie over miſdadigers upt te voeren / in plaetſe van Scherp-richters : deſe eten alle verſtorvene Paerden/Oſſen/Koepen/Buffels/Ezels/ Cameelen/ Honden/ Catten/ende alderley doode krengen/ die ſy om't vleeſ villen / waer door by een peder ſo veracht ſijn/dat ſoo wanneer pemandt aen 't lijf raecken / hem ſelven terſtondt vande hoofde tot de voete moet waſſchen/ repnighen / ende ſchoone cleederen aen trecken/aleer pemandt anders derven ghenaecken/ ofte eenige dinghen aen taſten/waerom deſe natien dieſe Alchores heeten/ inde Dorpen/ende voorſteden apart moeten woonen/ ſonder eenigh ander volck by/ ofte ontrent haer/ſulck een weer-ſin hebben de Mooren, ende Heydenen van dit onrepn volck: In Guſaratta ſijn wonder veel Vleermupſen / ende ſommigen ſo groot/ dat het ongheloofljck te vertellen is: oock uptermaten veel ſwarte Krapen/die dickmaels connen vliegen door de Vepnſters/ ende halen 't eten upt de ſchotelen/die op de Tafel ſtaen / daer 't volck by ſitten! ſy ſitten gemeenlijck op de Buffels/ende picken haer alle het hayr upt/ſoo dat men om dier oorſaecke wepnigh Buffels met hayr vint / ende om haer daer van te vryden / ſoo loopenſe ghemeenlijck inde Moraſſchen ende modderachtige plaetſen tot den hals toe/want connen haer anders niet weeren.

De Katten zynder oock in groote menighte/ ende ſommige ſo groot/ dat het te verwonderen is/ſoo dat haer geen Katten derven aen doen; graven de Muren/en de Fondamenten dickmaels om/ſo datſe de Huyſen doen vallen/en bederven; doen oock groote ſchade int velt/ende aen de aertvruchte.

Van tamme Voghels zynder Hoenderen/ Capoenen/Pauwen/Ganſen/

Ezels/ Muylen/ Cameelen/ ende Olyphanten.

Ralbouten ligen ende eten Berckens.

Theers is veracht volck.

Mooren afgheſonderlijck woonen.

Vleermupſen en Krapē.

Veel groote Katten.

Tam ghevogelte.

Entvoogels/Celingen/ende Dupckers/die by meenichte inde Tancquen, en Revieren haer onthouden: daer ſijn oock veel Patrijſen/Dupven/Valcken/ Sperwers/Arenden/Reygers/Wulpen/Papegapen/Muſſchen/ende andere Vogelen in Europa niet bekendt: daer ſijn oock wonder veel Meer-katten/ enoe ſommige Beeſten/ by naeſt gelijck de Fretten/ daer men de Conijnen mede upt de hollen jaeght en vangt / hebbende een ſtaert als een Enchoozenken/en fraey graeu beſpzenckelt hapz / deſe doen groote ſchade in de Frupt-boomen/ende Aert-vzuchte/ſulck dat de Boeren/wanneer het Coozn op't Velt ſtaet/ende rijp begint te wozden/des dæghs in't Velt moeten waken/ende connen die qualijcken weeren.

Meer-katten.

De Heydenen hebben ontrent haer Dozpen / ſeer groote Boomen/daer eenige witte Vaentjens boven upt ſteecken: in welcke Boomen / het gevogelte des nachts comt ruſten / ſonder datſe ſullen lijden / dat pemandt die verjaecht/veel min daer van ſchietet/ ſeggende dat daer mede de ſeckerheyt van haer Dozpen beteeckent wozt/ om daer vzy te mogen ruſten; ende ghelooven/dat toe ſtonden/ dat men haer op de Boomen quaet deden / dat het haer oock qualijcken gaen ſoude: Ja de Benjanen van Gufaratta ſijn ſo tot het ghevoghelte/ende ghedierte met meedogen genegen/ datſe dickmaels van de Mooren ende Chriſtenen eenige Vogels/ende andere gedierten/dieſe int ſin hebben te dooden/ſullen coopen/ende gequeſt zijnde/met groote opſicht en naerſtighepт geneſen / ende dan laten ſy die weder vliegen/ofte loopen: Sy hebben vooz een manier/op de wegen ende in de Wildernuſſen te ſetten backen met water / en werpender Coozn/ en andere grepnen in / om de Vogels te ſpijſen/'t welcke onder haer/ vooz een groot werck van barmhertighepт geſchadt wozt; hebben oock dooz't geheele Lant van Gufaratta, Gaſt-hupſen/daer toe geozdoneert/daer men alle Vogels / ende gedierten in cureert/ ende nemenſe waer/of het menſchen waren, ſeggende dat ſy't doen om haer even naeſten / daer ſy nochtans wepnigh ſozghe vooz dzagen; ſo een Lups/ ofte Vlope (die hier/ dooz dienſe niet ghedoodt wozden / in groote meenigte zijn) wanghen / ſettenſe op een lapjen pewers in eenich gaetjen inde Muer/ ende latenſe alſo loopen, men mach haer geen meerder quellinge aen doen/ als pets te dooden in haer pzeſentie: zy en ſullen niet af laten te bidden/en ſmeecken oot moedighepт/dat men ſoo groote ſonden niet doen/te benemen/ dat God met ziel/ ende lijf geſchapen heeft: Den Mieren/ en Motten zijnder ſo veel dooz geheel Indien/ ende ſoo ſchadelijcke/ dat men gheen dinck/ wat het oock zy/ van eetbare ſpijſe/ Cleederen/Lywaet/ofte Papieren kan bewaren/of het is terſtont vol dupſende/dat het krielt.

Barmhertighepт der Benjanen tegen't ghevoghelte en gedierte.

Houden vooz haer Gaſthupſe.

Schadelijcke Mieren.

Het xliij. Capittel.

Vande Viſſchen, ende Zee-gedierten in *Indien*.

Van hare Revier Viſſchen.

IN de Revieren van de Landen en ſijn oock geen treffelijcke Viſſchen gebzeck/als Karpers/Steen-Bzaſem/Ael/Spiering/Tongen/Garnaet/en veel anderen/die in Nederlandt mede bekent zijn; in Suratta, ende de Zee Steden/heeft men abondantie/ende menigerley goede / ende ſmaeckelijcke Zee-Viſch/ende ſeer goede coop/om dat de Heydenen niet eeten van pets/dat leven ontfanghen heeft/ waer dooz't meeſt onder de arme lupden gheconſumeert

Daer Zee Viſchs.

meert woꝛt; de Mooren mede daer toe ſoo ſeer / als tot vleeſ niet geneghen zynde/men heeft oock Moſſelen/en ander Vis in ſchelpen/ende de grootſte Garnaet / dien ick opt ghe ſien hebbe / want met een doſyn Garnaet/een Maeltijt kan gedaen woꝛden; de Creeften ende Crabben zynder ſeer goet/ ende ſonderlingh groot/ ende dat noch meer is / dat wanneer de Maen vol is/'t welck men in onſe landen vooꝛ een teecken hout / dat alle Crabben/ende Creeften/vol/goet/ende tydigh zyn/is het hier ter contrarie / want dan ſyn deſelvigen ydel/en leerh/ende nergens naer ſo vol/goet ende tydig/dan met het afgaen van de Maen: Inde Zee op alle de Cuſten van Indien/ſyn veel Iubaroons ofte Hayen / die ſeer veel quaet doen / ende meenich menſch in 't water al levendich op eten/waer dooꝛ men niet veel durft ſwemmen: men vindt in de Revieren Cocodꝛillen/ ofte Caymans / Slanghen/ ende andere ſchadelijcke Viſſchen: hiermme baaden haer veel in backen/ofte Tancquen in haer Hupſen/ende Hooven gemaeckt/als op een ander geſept is.

Groote Garnaet.

Creeften ende Crabben.

Hayen.

Kockodrillen ofte Kaymans.

Het xliij. Capittel.

Schip-vaert van de *Mooren* van *Guſaratten*.

DE Schepen die jaerlijcx van Suratte na Mocha int Roode-meer varen/ ſyn wel groot/maer ſlocdich gebout / ende hoe welſe veel geſchut voeren/ſo en ſyn ſy nochtans daer dooꝛ niet bevꝛyd/ om dat het op de bovenſte over-loop ſtaet/ſonder eenige beſchuttinge/ oock weten daer mede niet om te gaen : op peder van deſe Schepen ſyn altemets wel 1000 menſchen/die niet ſo ſeer mede varen om Coopmanſchap te doen / als wel om te Medina, ofte Mocha het Graf van Machomet te beſoecken: want die repſe eens ghedaen hebben/woꝛden daer naer Hoggoi (dat is heyligheyn) ghenaemt: Deſe Schepen varen ghemeenlijcke daer nae toe / met de Nieuwe Maen / in de Maent van Maert/ ende inde volghende Maent September ſoo keeren ſy weder; ſy connen de reys veel kozter / en in 2 maenden wel af leggen/maer inde regen maenden/ſo vallender ſulcke ſtoꝛm-winden inde Indiſche Zee/ dat men dan niet vaert/dan met groot pꝛyckel.

De Mooren beſoecken Machomets Graft.

De Coopmanſchappen die naer Mocha, ende de Cuſte van Aden bꝛengen/ ſyn meeſt Catoenen/ende alderley ſoꝛteeringe van Catoene Lywaten/Tabacco/Alupn/Campher/Indigo/Swavel/Benjuin/eenighe Specerpen/alderhande Confituren/ ende Mirobalanen / weder comende/bꝛengen wepnich laſt/dan party Bloet-Cozael/Barn-ſteen/ Miſſept/ (een goet om root mede te verwen) Mirrekiſer, ofte Kohouwa, daer de Mooren ſwart water van maken/ende heet dꝛincken/gelyck by de Chineſen en Japanders de thee; vooꝛts eenige dꝛoogen/ende Amfion, die de beſte van Indien ge-eſtimeert woꝛt: ende de reſte van haer retour/beſtaet in Silver/ende Gouwe Ducaten. Mede woeren van Suratta, Brochia, en Cambaya jaerlijcx/ andere mindere Schepen naer Perſien/mede nemende/ende in retour bꝛengende / ſoodanige Waren/ als vozen van de Zeevaert op Arabien, ende Aden gheſeydt is/ behalven veel Goude/ende Syde Lakenen/Stoffen/Camelotten/Fluweelen/Perlen/veel Frupten/als Amandelen/Roſynen/ Nooten/Vadels/eenighe caſſen Roſwaters/ende andere Goederen in Perſien vallende: Deſe Schepen vertreckyn in de Maent Januario/ende Febꝛuario/ en keeren weder inde Maent Apꝛil/

Wat waren naer Mocha en Aden voeren.

Als mede naer Perſien.

Gock naer Achyn. Apzil/ofte het beginſel van May, daer varen oock Jaerlijcx eenige Schepen van 50. 60. 100. 150. Laſten naer Achin, ende Quida, mede nemende voor Cargaſoen/Amſion/ Cattoen/ ende allerhande ſoxteringe van Guſarattiſche kleeden/haer retour is Swavel/Benjuyn/ Campher/ Paxcelein/ Tin/ ende ſoo veel Peper/ende andere Specerijen als becomen connen: Deſe vertrecken inde Maent van May/vermits de Portugeſen gheen Paſpoorden willen verleenen/om Peper ofte Specerijen van eenighe plaetſen anders/ dan in haer Steden te halen/op pene van den hals/ende verbeurte van ſoodanige goederen; om welck ongemack te ontgaen/deſe Mooꝛſche Schepen ſo lange vertoeven/dat de Portugeſche Armade/ende Fuſten (die Jaerlijcx tot bewꝛijdinghe van de Cuſt van Indien/teghens 't groot ghewelt vande Malabaerſe Zee-roovers/ hare doot Pyanden/ tot ghelepde ende beſcherminge vande gaende ende komende Schepen in Zee/ende langhens de Indiſche Kuſt houden) wederom in hare Havenen op leggen/ om te verwinteren; ende maken 't naeſte Mouſon in 't begin vande maent October / al eer de Portugeſe macht in Zee is/wedcrom binnen te weſen. Vooꝛts varender noch veel klepne Scheepjens ende Fregatten van 30. 40. tot 50. laſten/naer Goa, Diu, Daman, etc. ende andere Portugeſe plaetſen/met Tarwe/ Rijs/ geſmolte Boter in potten/daer men mede koockt/ ende andere eetbare waren ofte lijftochten; wederkeerende / bꝛengen in't ghemeen groſ Sout van Ormus, ende oude Netten/dienſtigh vooꝛ de Papier-makers/als mede Saedge, 't welck ſeer ghebꝛuyckt wooꝛt/ om Netten mede te waſſchen/ waer toe ſeer bequaem is: Dus verre koꝛtelijck van de vooꝛnaemſte trafiquen der Inwoonders van Guſaratta/ ſoo Heydenen/als Mooꝛen.

Mach na Goa/Diu/ Daman.

Het xlv. Capittel.

Den *Malabaren* handel op *Guſaratta*.

Malabaren gheleert. DE Malabaren, dewelcke beſitten een goede ghedeelte van de Indiſche Cuſte/begimende van Cabo di Rama, 't welcke de hooſt-Stadt is van Goa, ofte Metropolis der Portugeſen van ghheheel Indien/Zupd-waerts thien Mijlen/ende vol-eynt aen Cabo de Comerin, 't welche zijn hondert ende ſeven/ofte acht Mijlen/waer in legghen de Steden van Onor, Bacalor, Bacanor, Mangalor, Cananor, Cranganor. Dꝛijven met hare Fregatten eenen grooten handel op Suratta, Cambaya ende Brotchia, hare Coopmanſchappen zijn Cayro, ofte baſten van Cocus boomen / daer touw werck van ghemaeckt wooꝛt; Copera 't pit vande vooꝛſz Cocos-Nooten/upt de baſten/oock veel in haer gheheel; Sigaga, dat is ſwarte Supcker / komende meeſt upt de Eylanden Maldives; Axeca, ofte Betelle/in Malays Dimang ghenaemt; eenigh root hout om te Derwen/dat ſy in deſe landen Parang heeten; ende Harpus/ waer mede de Schepen Calfaten / ende ſmeeren/ 't welck een courante waer is/ oock veel Rijs ende andere lijf-tochten. Vooꝛ retour mede nemende / veel Amſion/ Saffraen ende Bloet-coꝛalen / oock van de groofſte kleeden / als Baftas/ſwartr Candakijns/etc. nevens partije Catoen/ ende Garen van het ſelve/ſy komen inde maent December/ en vertrecken wederom ontrent half Apzil.

Haer handel op Suratta.

Het

Het xlvj. Capittel.

Der Portugeſen handel op *Guſaratta*.

DE Portugeſen hebben langhe jaren den handel op Guſaratta ende Indoſtan alleen gepoſſedeert/ende daer van groote winſten genooten/gelijc upt de treffelijcke Colonien/ Steden/ende Fortreſſen van Daman, Diu, Goa, ende andere/dieſe met groote koſten ghebout/ en tegens de Malabaren, ende haer andere vpanden/moeten onderhonden/af te meten is; brachten voor Coopmanſchappen alderley Europiſche waren/als Loot/Tin/Vermilioenen/Quickſilver/veele grove/ende fyne Lakens / Item Oliphants-tanden/ Sandelhout/Peper/Cardamom/wepnigh Nagelen/Foelyen/ Chineſe zyde ſtoffen/ Caneel/ Cocos-Nooten/ende Cairo/ ofte de touwen van de Baſten vande Cocos-boomen gemaeckt/ voorts allerhande rarieteyten/ van goude Koppen/Beeckers/Schalen/etc. met gheſteente/ ende Peerlen ſeer konſtigh ingelept/ veel Diamanten/ende andere Kinghen/met allerley koſtelycke ſteenen ſeer fraey ingeſet: voor retour namen mede/ en verboerden naer Goa, tot ladinghe van de Caracken/ die Jaerlyckx in de maenden van Januario ofte Februario ten langſten naer Portugael vertrecken/ allerley ſoyeringe van kleeden/Catoene Lynwaten/partye Anil/ Salpeter/ Lacq/Supcker/ menighte van Confituren/ende Mirabolanen/allerhande fraye/geſtickte deeckens ende behangſels van Bedſteden/Schrijſtoyen/ende Comtoorkens ſeer net/ende exkies gemaeckt, koſte mede in Cambaya, ende Suratta veel geſmolte Botter in leere Potten/ofte Balen/Hingh/Amſion Comijn/Moſtert-Zaedt/menigte van Catoen / ende gaeren daer van ghesponnen/dieſe wederom naer Malacca, Maccau, ende China verboeren / ende niet minder/als met dry/ofte twee winſten ommeſetten/ waer door in rijcdom ende vermogen (niet tegenſtaende veel verlies van Schepen/ en groote ſchaden/tot verſchepde tyden; voornamelijck op de kuſten van China, ende in Iapan geleden hebben) ſeer hebben toegenomen: Maer zedert/dat ongevaer 20. ofte 30. jaren geleden/ de Engelſchen/ende Nederlantſche Compagnie met hare Comptoyen/ende handel inde Landen van Gularatta, Indoſtan, ende Perſien gheweeſt hebben/ſo is de Negotie van de Portugeſen (doch het goet belepdt vande Dienaren vande ghemelde Engelſche ende Nederlantſche Compagnie) t'eenemael vermindert/ ende upt vreeſe van des ſelfs Schepen/dieſe tot verſchepde malen met haer ſchande / ende niet wepnigh ſchade/maer al te wel hebben beproeft/genoegſaem van ſelfs verlaten; komende jaerlyer alleen met eenige Fuſten ende Fregatten tot noodigh vervolgh van haren handel en Traffiquen/inde Zuyder gedeelte van Indien/ in Cambaya ende Suratta, mede brengende tot Cargaſoen/ ſodanige waren/ als hier vooren vande Malabaren gheſept is; voor retour koopen eenighe grove ende fyne ſoyeringe van kleeden/zyde ſtoffen / ende andere goederen van kleynder waerde/waer mede inde maenden van Januario en Februario naer Diu, Daman, Chaul, Malcatta ende Goa, keeren; dus veel hoorelyckers van den teghenwoordigen handel der Portugeſen inde Landen van Guſaratta, ende Indoſtan.

Der Portugeſen handel op Guſaratta.

Wat waren daer brengen en halen.

Nu t'eenemael door de Engelſche ende Nederlanders te niete.

FINIS.

Aenwijſinge van meeſt alle Cuſten, Drooghten ende Reden, om door *Indien* te ſeylen.

Aenwijſinghe van de Couſſen, om te ſeylen van Bantam *naer* Ambona, *ende* Banda.

Bantam.

Coemoda Beſar Coemoda Kitche.

Pulo Panſan.

VErtreckende van Bantam, doende uwen cours voor eerſt N. Oost/ ende laten twee klepne Eplandekens ghenaemt Coemoede Beſar, ende Coemoede Kitche aen bagbooꝛt leggen/ loopende bp't Ooſtelijckſte Coemoede Beſar langens/ op een klepne gotelings ſchoot/ diepte 5 a 6 vadem Modder groudt; want de hoeck van't vaſte lant ſtreckt verde black af: of men mach deſe twee voorſz. Eplandekens wel aen ſtierbooꝛt laten leggen/ ende Pulo Panſan aen bagbooꝛt/ diep 5 vadem/gront als vozen/wyt een half mijle/ſo de cours N. Ooſt wel ſoo Nooꝛdelijcke 1½ Mijl/ofte twee Mijlen.

2. Van Coemoede Beſaer, tot een Eplandeken 't welcken aen ſtierbooꝛt blijt liggen O. ende O. ten Zupden 4 Mijlen/ diep 9. 10. 12. Vadem; van 't vooꝛſz Eplandeken / tot de twee Eplandekens vooꝛ de verſche Revier O. ende O. ten Zupden 3½ Mijlen; deſe Eplandekens latende aen bagbooꝛt leggen/een Muſquet ſchoot daer af/diepte 10 a 12 vadem: vande hoeck Java ſtreckt een lange dzoogte/ofte Rif af/gelegen aen de W. ſpde vande Revier; men mach die dzooghte niet na der komen als 8 vadem; die begeert vooꝛ de Rivier te anckeren/ſal't ſettten op 9 a 10 Vadem/ 't gadt van de Eplanden N. van u/ſoo ſal de Revier Z. Z. W. van u zijn/'t is daer ½ Mijle wijt.

Ongtong Java.

3. Als men vertreckt/ vande Revier Ongtongh Java, om t'Zeewaerts vande Eplanden te ſeplen/gelegen vooꝛ Jaccatra, ſo is den cours N. O. ten Nooꝛden 1½ Mijl/ diep 12, 16 18. Vadem / tot een klepn Eplandeken met witte ſant-ſtrant/'t welcke aen ſtierbooꝛt ſal blpven leggen; van't Eplandeken met witte ſant-ſtrant tot Z. ende Nooꝛden met de ſchadelijcke hoeck ½ Mijl bupten't lant/ diep 6 vadem/O. ende Nooꝛden 5 Mijlen; daer blpven noch eenige Eplanden aen de Nooꝛt-zyde leggen/ dan zijn gheleghen bupten dit vaer-water.

4. Om te ſeplen van de derſche Revierе tot de Rede van Jaccatra, binnen de Eplandekens deur/ſoo ſalmen bp de Eplandekens langens loopen/ latenſe al t'ſamen aen bagbooꝛt leggen/diep 8, 7, 6, Vadem klep gront/daer ſal een klepn Eplandeken aen ſtier booꝛt blpven leggen/ upt het vaer-water dicht bp't vaſte landt is een bocht: als 't vooꝛſz Eplandeken Z. W. ten Z. van u is/ ſoo lepter een dzooghte van ontrent 2 vadem klep gront/gheleghen midden in't water: daerom ſult ghy bp de Eplandekens langhens ſeplen/die aen bagbooꝛt blpven legghen/ een roer ſchoot daer van/diepte 6 a 7 Vadem/dan blijft de vooꝛſz dzoogte aen ſtier booꝛt legghen: van de Revier tot Jaccatra Z. O. 3. Mijlen: men lept ten anker op de Rede in 5 vadem klep gront/de Stadt Z. Z. Ooſt van u ½/ ofte ½ mijle: van't lant van Bantam, tot Jaccatra, zijn 12 mijlen.

5. Item/ vertreckende vande Rede Jaccatra, ſalmen alle de Eplandekens aen bag-booꝛt laten leggen/ende is den cours N. O. ten Ooſten een groot

groot mijl tot Oostelijckste Eplandeken/daer men op een Gotelings schoot voor by seylt / diep 6 vadem: van't voorst Eplandeken tot Z. ende Noorden met de schadelijcke hoeck 1½ mijle bupten lant / diep 6 vadem / N. Oost dry groote mylen: komt dese hoeck niet naerders als 6 vadem/ de gront is oneffen op 5 vadem.

6. Van Supden / en Noorden 1½ Mijle bupten de schadelijcken hoeck/ Pulo Rakit, ofte Pul Sarbon, O. en O. ten Supden 18 Mylen/gelegen 4 mijle van't vaste lant/aen de Noort zijde/ofte N. Oost van't Eplandeken/is gelegen een droogte/½ mijl vande droogte/diep 20 vadem/ so men begeert tusschen Pulo Rakit en 't vaste lant deur te loopen/ diep 20 vadem/so is de cours Oost ten Supden. Rakit.

7. Van't Eplant Rakit, tot dat Eplandeken Mandalique O. ten Z. 36. Mylen/gelegen by den hoeck van Calibon, is een uythoeck by 't landt van Java; van Mandalique tot Iapara, W. Z. W. 3 Mylen/daer naer Z. W. ten Z. 2 Mylen: nevens Japara zijn 2 lage Eplandekens vol geboomte: het landelijckste is gelegen een half Mijle van't vaste lant / het Noordelijckste Eplandeken daer is de Rede voor de Westelijcke winden / op 5 a 6 vadem water/modder gront: dese twee voorst Eplandekens/zijn gelegen eene klepne Mijle van den anderen: ende bezupden dese Eplandekens/ daer leydt noch een klepn Eplandeken/ daer staet een hoogen Boom op: van Japara tot het lant inden inwijck Z. W. 4 Mylen daer van't Eplandeken Mandalique, tot de Supdelijckste van Criman Java, N. W. ten N. 6 Mylen/ diep 32 a 35 vadem: Iapara is gelegen op de hoogte van 6 graden 40 minuten. Mandalique. Calibon Java Japara. Criman Java.

8. Van't Eplandeken Mandalique, tot aen't Eplandeken aen 't West-eynde Madura, O. ten Z. ende O. Z. Oost 24 Mylen/ leggende op de hoogte van 6 graden 50 minuten: van daer tot Grileck Z. ten W. 4 Mylen van de zupdelijcke Eplanden Criman Java, tot het Eplant Luboc, O. wel so Noordelijcke 26 Mylen: van Luboc tot aen't Eplandeken aen't West-eynde Madura, Z. 11 Mylen/men lept gemeenlijcke ten ancker op 5 vadem/het Eplandt Z. O. van u ½ Mijl/modder gront. Madura. Grileck. Luboc.

9. Van 't West eynde Madura, tot dry Eplandekens O. ten N. en O. N. O. 73 Mylen: van die Eplanden tot de W. hoeck Celebis O. Z. 14 Mylen/ hoochte 5 graden 50 minuten / vant West eynde Madura, tot een droochte lanck 2 Mylen/diepte 15. 12. 9. 8. Vadem/ op Z. eynde 5 Vadem / de grondt met swarte steen/O. ten N. Wel so Oostelijck 72 Mylen: van't midden van de droochte tot de hoeck Celebis, O. N. O. 14 mylen: vande voorst droogte/ tot een ander droogte ontrent 1 mijl lanck/diep 8. 7. 6. Vadem/de grant met swarte steenen W. Z. W. wel so westelijck 11 mylen/is gelegen op de hoogte van 6 graden 25 minuten: dan zijt gewaerschout / de stroomen loopen in de maent December/Januarius/Februarius met de N. W. ende W. N. W. Winden naer den O. Z. O. ende Z. O. Van den hoeck Celebis tot een laech Eplandeken vol geboomte / daer syn gelegen noch twee Eplandekens/by Westen ten Noorden dry Mylen/diep 6. 9. 12. 8. Vadem: vande voorst hoec/ tot de rede Macassar, ofte Saloppe N. ten O. 8 Mylen: zijt veradverteert/alsmen de rede genaeckt op een half Mijl / isser gheleghen een droochte van 3 Vadem/lept van't Lant ½ Mijl. Celebis. Macassar Saloppe.

10. Item vande West hoeck Celebis, tot de twee Eplandekens voequeronis Oost 13 mylen: dese Eplandekens syn gelegen meest Z. ende N. van den ande- Bo. queronis.

anderen een cleyne Mÿle / men zeylt ghemeenlÿcke daer tusschen door; latende twee aen de Noort zyde leggen/als cleynste)'t welcke is't middelste vande dry) Oost van u leyt dry Mylen / so is men op een droochte van vier Vadem de gront met swarte steenen/ ¼ Myl lanck; leyt van Celebis 2 Mylen een spits Berchjen N.W. ten N. van u.

l'Amboina. 11. Vande Bocquironis, tot aen't Z. eynde van't Eylant l'Ambana 't middellant/ O. ten N. wel so Oostelÿck: 20 Mylen/is een hooch Eylandt: van middellant l'Ambana tot de Westhoeck van Botton O.Z.O. 8 Mylen; vande voorsz hoeck tot een Eylant/'t welcke aen de zuyt zyde blÿft leggen. Z.Z. O. 6 Mylen.

Botton.

12. Vande Westhoeck Botton strecht het Lant O. 5 Mylen/daer ontvalt hem Botton, strecht N.O. 10 Mylen/ tot den Canael vande Eylanden Bellecambiq: ofte Cadiepe genaemt; tusschen 't Noort eynde Botton, en de Noorderlÿcke Eylanden Cadiepe. ist wÿt 4 kleyne Mylen: ghy sult u wachten voor de voorsz Eylanden / want het isser seer vupl / aen de Custe van Botton is geen ancker gront; dese Canael is gelegen op de hoogte van 5½ graden.

Bessecambique/ Cadiepe.

Eylandt Blau/ Buro/ Amboina.

13. Vande Canael Bellecambique, tot't Eylandt Blau, gelegen aent Oost eynde Buro, aen de Z. zyde. N.O. ten Oosten 48 mylen: van Blau, tot den mont ofte incomen vande Bay Amboyna, wÿdt twee cleyne mylen O. ten N. 10 mylen; van daer tot het Casteel N. O. ten Oosten ontrent dry mylen/ men leydt ten ancker voor 't Casteel op 30. a 32. vadem / ende 't achter Schip op 18 a 16 vadem / met een touw aen de palen vast / ofte een ancker op de droochte met laech water; 't Casteel Amboyna, is gheleghen op dry graden 38 minuten besuyden den Equinoctiael / wassende Noordt-oosteringhe vier graden.

Eylandt Orselau/ Banda.

14. Vande Oost-hoeck vande Bay Amboyna, tot 't Eylandt Orselau 10 mylen; van't voorsz Eylant / tot Banda Z.O. ten Oosten 18 mylen; men sal verstaen op een Compas gelegen vier graden Noortoosteringe: als Orselau Noorden van u leyt 3 a 4. mylen/ moetmen O.Z. O. aengaen/latende Pulo, Swangy, aen bagboort leggen/ ende Pulo Way, ende Pulo Ron aen stierboort.

Pula Swangy/ Pulo Way Pulo Ron. Guinapis: Noort.

15. Om't gadt Banda in te zeylen/ salmen den Guinapis langens loopen/ alst stedeken Lontor, 't welck aen stierboort blÿft leggen (sterckt een droogte af/tot midden waerts) Z. ende Oost van u is / diep 22 vadem/so leyt Pulo Way, W. ten Z twee cleyne mylen : tusschen Lontor en Guinapi ist wÿt ½ myl/ so dat het gad wÿt is ½ part van een myl schaers/strecht in O.Z.O. is een half myl lanc: comt de Guinapis niet naerder als 6 a 7. vadem/ dan 7.8. vadem is de bequaemste diepte / dese droogte is gheleghen met laegh water boven/alsmen binnen is leytmen ten ancker op 8.9. Vadem/ ontrent mits-waters.

16. Banda is gelegen op de hoochte van 4½ graet/de westelÿcke winden/ ofte Mousson/syn verwaept in't uytgaen van Meert/so heeftmen stilte/ en variable winden/tot het uytgaen van den maent Apryl toe / dan beginnen de Oostelÿcke winden te waepen/ met harde regen/ ende stercke Windt: de Schepen vertrecken ghemeenelÿcke van Banda in't laest van Julius / ofte eerste van Augustus ten langsten/loopende 't selve gadt wederom uyt: buygaets zyde/doende de cours N. W. verby Pulo Swangy, gelegen 4 mylen van Guinapi, de stroom loopt dan om den West / daerom ist gheraden 't Eylandt Orselau in't ghesicht te loopen/ voor de gene die wederom begeert in

Amboyna

Amboyna in te comen: van 't Eylant Banda tot 't Eylandeken / ofte Eylant Rosalagette, gelegen op 8 graden Z. W. ten Westen ende W. Z. W. 116 duyt- Eylandt Rosalagette.
sche Mylen.

17. Alsmen vertreckt van Amboyna, ende zyt gheresolveert de Canael Bellecambique, ofte Cadiepe dooz te seylē / so is de cours vande Baey Amboyna tot de 2 lage Eylandekens / genaemt S. Mattheus Z. W. ten Westen 47 Mylen: van dese 2 voozsz Eylandekens / ghenaemt S. Mattheus, tot de Canael Bellecambique, W. ten Noozden 10 Mylen / gelegen op 5½ graedt. S. Mattheus.

18. Vertreckende vande Oost-hoec van de Bay van Amboyna, naer Rosalagette, so is de cours vande voozsz hoeck / tot dat Suydelickste Eylandt gelegen op 6 graden / Z. W. ende Z. W. ten Westen 53 Mylen; daer zyn gelegen 7 Eylandekens / met 2 Clippen / inde distantie van 7 Mylen / waer van de Noozdelickste twee zyn gelegen op 5½ graet: van S. Mattheus, tot het Suydelickste Eylant / zynde het grootste / Z. ten W. 7 Mylen

19. Item / van't Eylant gelegen op 6 graden / tot het Eylant Rosalagette, soo is de cours Z. W. ende Z. W. ten Westen / 47 Mylen / soo dat van den hoeck Amboyna tot Rosalagette is S. West ende S. W. ten Westen / 100 Mylen: Rosalagette is een rondt Eylant / gelegen op de hoogte van 8 graden: ghy sult aen de O. zyde om loopen / want aen de W. zyde van't voozsz Eylant 1½ Mylen / ist vol dzooghten ende ondiepten: de Cust kan men sien op 7½ graet. Rosalagette.

20. Van Rosalagette tot Luzarie, W. S. West. 6 Mylen / als ghy tusschen beyden zyt / en gaet niet naer't Land van Luzarie, want daer zyn dzoogten / ende ondieptē: van Rosalagette tot de Noozt zyde van Guinapij West 36 Mylen: van den Guinapis tot den Berg Aram, W. 14 mylen: van Aram W. 3 Mylen is gelegen een effen Black Eylandeken inde Baye Sumbana, en nieught tusschen't Black Eylandeken / en't vaste land wel deur seylen op een Mylnaer / so wel van binnen / als van buyten: van't voozsz Eylant / tot de Paternosters Noozden 5. Mylen. Luzarie. Aram / berg. Bay Sumbana. Paternosters Eylanden.

21. Van den Berg Aram, tot Caep de Bonbra West 13. Mylen; van Bonbra tot dat zuyd eynde vande Paternosters N. O. ten N. 5 Mylen: van Bonbra tot 't Noozt eynde van Baly West ten Noozden 13 Mylen; van't Noozt eynde Baly tot den hoeck d'Aprafada W. N. W. 12 mylen: den Bergh d'Aprafada is gelegen in Java Major op de Water cant: als den Berg voozsz W. N. West van u leyt 7 Mylen / dan gelyckt een rondt Eylant te syn. Caep de Bonbra. Baly. d'Aprafada op Java Major.

22. Om tusschen't Noozt eynde Madura, ende de Westelyckste Eylanden vande Paternosters deur te loopen / van den hoeck d'Aprafada tot het oost-ende Madura, N. N. W. 10 Mylen: vande zuyt hoeck Madura O. Z. O. ½ Myl / is gelegen een clein Eylandeken genaemt Pude. Eylandeken Pude.

Van Pude. O. S. Oost 1½ Myl / tot dat Eylandt Galion. 't Eylant Galion is lanck S. W. en N. O. 1½ Myle / en S. O. ende N. W. lanc 2½ myle: tusschen dese 2 voozsz Eylandekens ist diep 28, 29, 30. Vadem steck gront: ½ myl van 't Eylandeken Pude. ist 20. Vadem diep. Galion-Eylant.

23. Tusschen Galion, ende Pude ist wijt ½ myl / hier setment ghemeenelyck deur / Galion latende aen stier boozt / en Pude aen Bagboozt: Galion heeft noch meer Eylanden aen de oost zyde van hem leggen: van den hoeck d'Aprafada, tot 't West eynde van't Eylant Galion N. ten Westen 8 mylen / dzy Mylen: het syn den Galion diep 50 Vadem: desen Canael ghepasseert zynde / vocu-

de Ha-

de uwen Cours langens Madura, diep 28, 30. Vadem steck gront 1½ Mijl bupten lant nae n believen/ strecht meest Oost/ende West/ lanck 18 mijlen, aende Zupt-zyde van Madura, op de blackte met hoog water ende spzingh-stroom/diep 3 Vadem/ende met laegh water 2 Vadem.

Aenwijsinge van de Courſen, om te ſeylen van *Amboyna* naer *Ternaten*; voorts aende Noort-zyde van *Celebis*, ende aende Zuyt-zyde van *Borneo* om, naer *Patana*.

Manipe Eplant.

24 VErtreckende vande West-hoeck vande Bap Amboyna, so is de cours tot het Eplant Manipa N. West 12 mijlen/ghy sult tusschen Boure ende Manipe doo2 loopen/'t is daer 3 mijlen wijt; van 't Eplant Manipe (ghelegen op de hoogte van 3 grad. 10 minuten) tot 3 Clippen die men aen ter boo2t laet leggen op de hoogte van 10 minuten bezupden de Linie Equinoctiael Noo2t-West/wel soo Noo2delijck 46 mijlen; in desen weg heeft men 4 grad. Noo2t-oosteringe.

Goeritius Eplanden.

25 Vande 3 Clippen/tot de Noo2delijckste/ende Westelijckste Eplanden Goeritius Noo2t ten Oosten 5 mijlen/van daer tot Eensteen, gheleghen onder water West ten Noo2den 1½ mijl; ghy mocht tusschen den steen ende de Westelijcke Eplandekens Goeritius wel deur passeeren; van Goeritius tot dat middel-lant van 't Eplant Machian N. Oost 4 mijlen/'t zupd-eynde Machian is gelegen op 10 minuten bp Noo2den.

Machian.

Ternate/ Tidoo2/ Machian.

26 Ternate, Tidoor, ende Machian zijn alle 3 hooge Eplanden/ waer van Tidoor 't spitste is/de steen van dese 3 voo2sz Eplanden zijn gheleghen aen de Oost-zyde; voo2 Machian leptmen ten ancker op 35 a 40 Vadem met een tou aen 't Lant vast/voo2 't Fo2t Noffockia; 't Noo2t-eynde Machian ende 't zupt-eynde van het Eplant Motier (ofte Timor) is wijt een clepne mijle/ghy mocht tusschen beyden wel doo2 loopen/geen ancker gront: Tusschen het Noo2t-eynde van Motier, ende 't zupd-eynde Pulo Cavili, is wijdt ontrent een Mijl/ geen ancker gront.

Gnoffoqua/Fo2t Motier. Pulo Cavali.

27 Tusschen 't Noo2t-eynde van Pulo Cavalis, ende 't zupd-eynde van Tidoor, wijt een klepn halve mijl/ghy mocht wel doo2 loopen/dan zijt gewaerschout van 't zupd-eynde Tidoor. Oost aen een mijle/is gelegen een d2oogte (met laeg water boven) midden in 't baer-water; 't is tusschen Tidoor, ende 't lant van Giloloe ontrent 2 mijlen wijdt/sulck dat aen weder zyde van die d2oogte wel moget ontloopen.

Giloloe.

Voo2 de Stadt Tidoor leptmen ten ancker op de d2ooghte/ ofte Reciffe; de d2ooghte is gelegen mits waters; S. O. ten Zupden van u/een klepne mijle aen de Custe Giloloe is ancker gront/so langh alst middel-lant Pulo Cavalis, West van u lept; ¼ part mijle/benoo2den de Stadt Tidoro, is gheleghen het oude Casteel/daer is de beste plaets om te anckeren op 36 a 32 vadem: aen de Noo2t-zyde van 't Eplant Tidoor is gelegen een klepn Eplandeken/ghy moghet daer wel tusschen doo2 loopen/diep 36 a 28 vadem/ wijt ¼ part van een Mijl.

't Fo2t Orangie, Talingamma.

29 Ternate, voo2 't Fo2t Orangie, leydt men ten ancker op 22 a 20 vadem/ een musquet-schoot van 't lant: een derde part mijls Zupdelijck/ is de Reede van Talingamma, diep 12 a 14 vadem: van Talingamma tot Tidoor ½ halve

mijl

mijl wijt/ghy mooght tusschen 't Eplant Ternate, 't welcke het Westelijckste is/ende Tidoor wel door loopen: 't middel lant van Ternate, ende 't noort epnde van Tidoor sijn gheleghen oost ende west van den anderen: 't Noordt epnde van Ternate, ofte het Eplandt Hœri, leyt op 1 graet / benoorden de linie/wassende noortwesteringe 4 graden/lenghte 168½ graden/ naer den Catholicum uptwijst. Hœri Eplant.

30. Als men vertreckt van Ternate, nae Patana, in't eerste van Junius/ ten langsten half Juny; van't noort epnde Ternate, tot het Eplant Manjau, w.n.w. 15 Mylen: Van het Eplant Manjau, tot 't Eplant Taffora, Z.w. ten Z. 5 Mylen; om dees tijdt wapen hier de zupdelijcke winden / de stroomen loopen om de noort/dacrom moet men de hoochte houden/ om de Custe van Celebis aen te loopen: Van't noort epnde van Machian tot het Eplant Taffo- Ternate w.w. westen 20 mijlen. Patana/ Manjau Eplant. Taffora/ Eplant. Celebis.

31. Van Manjau tot dat costelijck Eplant Mangieker, die oost hoeck w.n.w. 16 mijlen / vande voorschreven hoeck tot dat westelijckste Pangieker, de west hoeck n.w. dzp Mijlen/ hooghte 2. graden: Van het westelijckste Eplant Pangieker, tot 't Eplant Bayare, n.o. ten oosten 4 mijlen/tusschen Celebis, ende 2 Eplanden Pangieker, ist wijdt op't nausten een clepne Mijl / diep 20 Vadem / daer loopt harde stroom / als men door't nauste is/ geen ancker gront; dan 't beste is aen de noordt zyde vande twee Eplanden Pangieker om te loopen. Pangieker Eplanden. Bayar: Eplandt.

32. Van de west hoeck van't westelijckste Eplandt Pangieker, tot een Eplandeken / streckt een dzooghte af/ aen de noordt zyde / west ten Zupdt 5 Mijlen; van't voorschreven Eplandeken / tot een hoogh rondt Eplandt Manada Zupt west / ten zuyden 3 mijlen / leydt op de hooghte van 1 graedt 40 minuten. Manada Eplant.

33. Of't ghebeurde / dat ghy niet aen de noordt zyde van't Eplandeken Manada conde passeeren / overmits de stroomen daer loopen naer den noordt oost/so ist geraden aen de oost zyde van't Eplandeken/ daer't Rif afstreckt in te zeylen naer Celebis toe / ende binnen Manada/op't nauste ⅝ mijls wijdt/ gheen ancker grondt; dan de bequaemste wegh / is binnen Manada om: 't Eplandeken met dat Rif/is gheleghen 2½ mijle van Celebis, doende uwen Cours West-waerts aen langhens Celebis, sult aen stierboordt twee blacke Eplandekens laten legghen / soo dat het daer wijdt is ⅝ mijl/ als boven verhaelt.

34. Inde Bape van Manada leyt men ten ancker op 36 a 40 vadem schoone grondt/ende 't achter Schip in 15 a 16. Vadem/ een Couw aen 't landt vast; 't Eplandt Manada n. west / ende n. w. ten noorden van u 2½ Mijle: een n.w. windt is upter zee: Van't Eplandt Manada, tot het Eplant Ziauw o.n.o. wel soo Oostelijck 19. Mijlen; gheleghen op de hooghte van 2 graden 48 Minuten. Ziauw Eplandt.

35. Van Manada, tot het Eplant Pangsare, noort oost/wel soo noordelijcke 15 Mijlen/hooghte 2 graden 26 Minuten; van't zupdt epnde Pangsare, tot 't noort epnde van't Eplandt Nossa, 't welcke is een ront Eplandt/ontrent een mijl. Ziauw, en Pansare, sijn beyde hooge Eplanden; dese Eplanden passeert men als men de cours na Manillia neemt: van't Eplant Manada, tot den hoeck Mindanaw n.n.w. 80 mijlen/ gheleghen op de hooghte van 6 graden 37 Minuten / by noorden de Linie: Van de West hoeck vande Bay Manada, tot een Pangsare/ Eplandt. Nossa/ Eplant. Manillia Mindanaw.

Eplandeken/ſtreckt een dzoochte af; aen de Ooſt zyde ½ myl lanck/ſagen de grondt op 8 vadem / W. S. W. 16 mylen; van't voorſchzeven Eplandeken/ tot een ront Eplandeken / leggende aende Weſt hoeck vande groote Bay/ ofte Inwyck W. 7 Mylen: van't eplant Manada, tot dat rondt Eplandeken W. S. W. 23 Mylen / gelegen op de hoochte van 1 graedt 8 minuten: Van 't voorſchzeven ront eplandeken / tot een dzoogte W. N. W. 2 Mylen / gelegen van't lant een clepne myl / ſtreckt langens de wal ½ myl lanck/diep aen de N. O. zyde 4. 5. 6. 7. 8. 10. 15. 20 vadem/krael gront.

Cabo di Blanco.

36. Van't ront eplandeken/tot den bonten hoeck / ofte Cabo de blanco W. ten noozden 15 mylen/ men cryght hier altemets harde ravelinge van ſtroomen; deſe hoeck is gelegen aen de Weſt zyde van een grooten Bay / aende ooſt zyde van die Bay ſyn gelegen 2 eplandekens.

Claer gront/ dzoochte.

37. Item vande dzoochte Claer-grondt, tot de twee Eplandekens gheleghen aende ooſt-zyde van de Bay / 't weſtelyckſte weſt acht Mylen van't weſtelyckſte eplandeken tot den bonten hoeck/ Weſt Noozdt Weſt 5 mylen.

Hoeck van ſtroomen.

38. Vande Capo de Blanco, tot den hoeck van de ſtroomen, is een laech black eplandt/ weſt/ wel ſoo Noozdelyck ſeven mylen/ lepdt op 1½ graedt: van't eplandeken Manada tot den voorſchzeven hoeck / Weſt ten Zupden/ wel ſoo weſtelyck 42 mylen: Van't black eplant weſt Zupd weſt/een groote myle/ſyn gheleghen twee Clippen / ofte holmen. Vande twee holmen/ tot twee dzoochten / leggen met laech water boven/ Zupdt weſt/ten Zupden twee mylen/gheleghen inde inwyck/ ofte groote Bay; daer is gheleghen het Stedeken Tottoley, hier beginnen de Stroomen om den Zupdt te loopen.

Tottoley ſtedeken.

39. Van den hoeck vande Stromen, tot een eplandeken / leggende dicht by de Cuſte van Celebis. S. w. ten weſten 9 Mylen/men laet noch meer eplanden inden inwyck leggen: Van't voorſchzeven eplant / tot een eplandeken/ſtreckt een Rif af aende weſt zyde/een myl lanck tot de weſt punct van 't Rif 3 clepne mylen/leggende op de hoochte van een graedt by noozden de Linie Æquinoctiael: Vande voorſchzeven punct tot de 2 eplandekens Noorder-wachters Z. w. 7 mylen / hier loopt de ſtroom om de zupt: vande 2 Noorder-wachters, tot Bonne W. 7 mylen.

Noozder wachter/ Epla.dt Bonne/ Epland.

40. De twee Noorder-Wachters, leggen van den anderen Z. o. ende n. w. een Myl/ghy moogt wel tuſſchen beyden dooz paſſeeren/ geen grondt met 50 vadem: Van de twee Noorder-wachters, tot dat eplandeken ghenaemt/ Zuyder-wachter Z. Z. w. 7 mylen/gelegen op 7 minuten by noozden: tuſſchen 't voorſz eplandeken/ende Celebis, iſt wijt een Myle; ick ben daer dooz gheſeylt; aen de Landt zyde vande Suyder-wachters, lepdt een clip boven water/als een ſoncke.

Zuyder-Wachter/ Epl.ndt.

41. Vande Linie ſtreckt/ de cuſte Celebis Z. ten w. 16 Mylen: van daer tot 2½ graet S. ten w. ende S. S. w. 21 Mylen/ van daer tot Graef-Willems Hoeck. S. w. ten Zupden 9 Mylen; de voorſz-hoeck is gelegen op 2 graden 52 minuten/men ſiet hier gemeenelyckedes avonts vierkens/'twelcke ſyn viſſchers Yzaukens; van deſen hoeck/ tot een dzoochte leggende onder water w. 12 ofte 13 mylen; ſo 't gebeurde dat ghy ſaecht 3 heuvelen op Celebis, in't gebercghte/waer van het zupdelyckſte/het grootſte is/als die heuvelen ooſt van u ſyn/hoochte 2½ graet by zupden de Linie.

Graef-Willems Hoeck.

Noozdt-hoeck.

42. Item van Graef-Willems Hoeck, tot de Noort-hoeck van de groote

Bay

Bay/S.ten Ooſten 10 mijlen/hoochte 3 graden 32 minuten: vanden vooꝛſz hoeck/tot dat Eplandeken Sphera Mundi, ofte de zupdt-hoeck vande Bay S.O. 9 Mijlen/is gheleghen op 4 graden: van 't Eplandeken sphera Mundi, tot de Kcde Macaſſer, leggghende op de hoogte van 5½ graden bp zupden 20 mijlen; deſe weg is vol dꝛoogten/ende ondiepten/met cleyne Eplandekens/ ſeer vupl/ſtreckt van Celebis Weſt 4.5.6. mijlen. Sphera/ Mundi/ Eplandeken. Macaſſer.

43. Van Graef-Willems Hoeck tot 5 Eplandekens Nuſalima S.W. ten S. 38 Mijlen; vande Nooꝛt-hoeck vande groote Bay daer men gheneenlyck overſteeckt naer Nuſalima 3. W. ende S. W. ten Weſten 36 mijlen; deſe vooꝛſz Eplandekens ſijn gelegen op 5 graden 't Compas/Z. ende Nooꝛden. Nuſalima Eplandekens.

44. Van Nuſalima, tot 2 ofte 3 Eplandekens genaemt Ravatis O. ende Z. 8 a 9 mijlen/ghy meucht hier wel dooꝛ paſſeeren: Soo 't gebeurde dat men met een Z. Ooſten wint de Nuſalimas N. W. van hem ſage 3 mijlen/ ſoo iſt geraden/aen de nooꝛt zijde om te loopen/ overmits dat van't zupdelickſte Eplant S.W. ten Weſten 3 mijlen een dꝛoochte is gheleghen van 5 Vadem/ groen water/met ſwarte ſteenen: van Nuſalima, tot het eplandeken leggende aen 't Weſt eynde Madura op 6½ graden W. S. W. wel ſoo zupdelijcke 64 mijlen/ van't vooꝛſz Eplandeken/ tot het Eplandt Lubock N. ten Weſten 10 mijlen. Ravatis/ Eplandekens. Lubock.

45. Als men overſteeckt vande nooꝛdt-hoeck des Grooten Bays, ende begeert naer Patana, ſo iſt geraden datmen de Nuſalimas in't geſichte loopt; ofte op 4½ graden/want op de cuſt van Barneo op 4 graden/ ſijn gheleghen veel dꝛoochten/ende ondiepten. Patana. Borneo.

46. Van de Nuſalimas tot dꝛp hooge Eplanden genaemt Pulos Laut, 't zupdelijckſte/W. 22 mijlen/diep 35 a 40 vaden/ſijn gheleghen meeſt in een dꝛp hoeck: vant zupdelijckſte Eplant/lept op 5 graden/ tot den zupdelijckſten hoeck van Borneo, gelegen op 4 gra. 10 minut. N. W. ende N.W. ten weſten 20 mijlen; deſen vooꝛſz hoeck is genaemt Jonſolaet, ſtreckt een dꝛoogte/ofte blackte af aen de W. zijde; om deſen hoeck Nooꝛtwaerts aen 8 ofte 9 mijlen lept Mandermaſſin, van Jonſolaet tot de slijck-Hoeck W. N.W. 33 mijlen/hoogte 3 graden 24 miniten/diepte 14.12.10 Vadem/twee ende 3 mijlen bupten Lants, hier heeft Borneo een grooten inwijck. Pulos Laut. Jnſolaet/ een hoeck. Mandermaſſin. Slijckhoeck.

47. Item van't zupdelijckſte Eplant Pulo Laut, is de cours W. ten N. en W. N.W. 100 mijlen tot 3½ graet/ in deſen weeh ſult het Loot wel gedzupcken/diepte 25.20.15 vadem: van 3½ graden ontrent N. N. O. 5 a 6 mijlen/is gelegen't Eplant Manoop, van't Eplant Manoop, tot het Eplant Cremata, ſijn gelegen noch meer cleyne Eplandekens: bp N.W. ten weſten 30 mijlen van 3½ graden tot Cremata, is een laech Eplant/ lepdt 1½ graden N.W. 32 mijlen: van Cremata tot Zuccadana, O. ten N. 15 mijlen: van Cremata Z. O. ten ooſten/ 22 mijlen/lept een dꝛoochte/ 1½ mijl van die dꝛoochte diep 25 vadem ſietmen geen Lant. Pulo Laut. Manoop/ Eplant. Cremata/ Eplant. Zuccadana een Stadt.

48. Overſteeckende bp Cremata, tot de ooſtelijcke Eplandekens van't Eplant Buttam N.W. wel ſo weſtelijcke 54 mijlen/hoogte een graet bp nooꝛden de Linie/diep in deſen weeh 26 a 28 vadem. Buttam/ Eplant.

49. Van Cremata tot Pulo Timaon N. W. ten nooꝛden 76 graden: Timaon is een hooch Eplandt/ lepdt op de hoochte van 2½ graden: van Timaon Z.O. 6 a 8 Mijlen ſijn gheleghen twee Eplandekens tamelijck hoogh/'t is geraden dat men de 2 vooꝛſz Eplandekens/ ofte Pulo Timaon in 't geſichte loopt/ Pulo Timaon.

Pulo Redongh. loopt/om de cours te stellen/buyten de Eylandekens Pula Redong, om.

Pulo Capas. 50. Van Pulo Timaon, tot 2 Eylandekens ghenaemt Pulo Capas n.ten w. 16 mijlen, van Pulo Capas tot de zuydelijckste Eylandekens Lantanga Redang n.w.ten n.14 mijlen/5 graden 30 minuten; vande zuydelickste Eylandekens Lantang-Redang, tot de noordelicke Redon n.w.ten w.12 mijlen/ſijn gelegen op de hoogte van 5 graden 56 minuten/ ſult dat lant aen doen op 6 graden.

Lataga-Redang/ Eylant. Patana. 51. Vande voorſz noordelijcxte Eylanden/tot den hoeck Patana, lept op 7 graden/n.w.ten w 28 mijlen: Vande voorſz hoeck/tot de Reede/z.w.ten w.2 groote mijlen/diep 9.8.7.6.5 vadem / anckeren op 4½ oft 4 vadem modder gront ½ mijl van't lant/eenen hoogen Berg 3 w.ten z. van u/en 't zuyt eynde van't Rif 0.ten Z.1½ myl: Patana, ofte de Reede is gheleghen op 6 graden 53 minuten/afgaende noordtwesteringe 5 graden.

Selapie/ Eylandeken. 52. Alſmen vertreckt vande Patana in de maent October/dan in November iſt bequamer/overmits de weſtelicke winden dooz wapen: vanden hoek van Patana, lept op 7 graden/om binnen de Eylanden de ur te zeylen : van den voorſz hoeck/tot 't Eylandeken Lapi 3.0.10 mijlen (dit Eylandeken is gelegen dicht bp't vaſte Lant van de Lapij) tot de noordelickſte bay Pulo Redong 3.0.17 mijlen/diep 16.18.20 vadem/buyten de Eylanden om.

Capas/ Eylandeken. 53. Vande noordelijckſte Eylanden Redong, tot de zuydelijckſte Latanga Redang 3.0.ten ooſten 10 mijlen/diepte tuſſchen de Eylanden / ende 't vaſte Lant/18.16.13 vadem ſteck gront/2 ende 1 myl van't Lant: men laet hier twee dzoogten aen ſtierboozt leggen: van't zuydelijcxte Lantanga Redangh, tot de twee Eylandekens Capas (leggen dzy Clippen bp/aen de noozt zyde) 3.0.ten Zuyden/12 mijlen/diep 22.24. vadem/hoochte 4½ graden/ſijn gelegen dzy mylen van't vaſte Lant.

Pahangh. Pulo Timaon Pulo Baby. Pulo Tinga. 54. Van Pulo Capas, tot Pahang 3.ten w.19 mylen/diep 22.20.15.12.10 vadem: Pahang lept op 3½ graedt: Van Pahang tot de weſt zyde Pulo Timaon 3.0. ten zuyden 14 mijlen/diep 22.20 vadem/ 't middel lant is gelegen op 2 graden 45 minuten: van Timaon tot Pulo Baly 3.3.w.5 mijlen.

Blanco/ Eylant. 55. Van Timaon, tot Pulo Tinga zuyden 8 mijlen/is een hoog Eylant/lept op 2 graden 12 minuten: Van Pulo Tinga, tot de oosteliyexte Eylandekens/ van't Eylant Bintam, byeete een graet 12 minuten/S. ten ooſten/ende zuyt/ 23 mijlen/diep 28.26.25 vadem/ 't zijn lege Eylandekens: van een graet 12 minuten/S.0.4 mijlen/is gelegen een Clip boven water.

56. Van een graet/12 minuten by noozden/ofte die Eylandekens by ooſten Bintam tot Blanco, op 2 graden/by zuyden de Linie/3.3.0.5 mijlen/diep 20.18.16 vadem: vande voorſz hoochte ſtreckt Blanco 3.0.ten Zuyden/ende 3.3.ooſt/17 mijlen/tot op 2 graden 57 minuten/ diep 15.15.17 vadem ſteeck gront/2 mijlen buyten 't lant: Van daer / tot de Zuydt hoeck Blanco S. ten ooſten/ende S.9 mylen/die 30.33.25.22.24.12 vadem buyle grout : de zuydelycken hoeck van 't Eylandt Blanco is gheleghen op 3½ graden: van deſe voorſz hoeck Ooſt 3 mijlen/ leggben eenige Eylandekens: n. ooſt: 6 mylen by deſe Eylandekens uyt vol dzoochten / en ondiepten / ſo dat het een ſtraet maeckt/ende is dzy mylen wijt/ te weten aen de ooſt zyde van Blanco; daer harde stroom deur.

Banca Eylant. Sumatra. 57. Om te zeylen aen de noozt zyde van Banca om/ende voozt vande weſt zyde/tuſſchen Sumatra ende Banco deur/ vande Clippen/gheleghen eben boven water S.S.Ooſt/en Zuyt ten Ooſten 23 mijlen/ tot een halve graedt bezup-

bpzupden de Linie/ende ſullen 't Eplant Linga komen te ſien/van ½ graedt Z.ten Weſten naer 't Noozt epnde van Banca,verbp eenighe Eplandekens paſſeerende ontrent 20 mplen: komende bp 't Noozt epnde/ krpghtmen altemet niet meer als 4 Vadem diepte/ghp ſult alle naerſtighept doen/ om bp de Cuſt van Sumatra te komen op 6 Vadem/overmits aende weſt-zpde van't Eplant Banca oneffen gront is.

58 Vande zupt-hoeck Banca lept op 3½ graet/ te weten die ooſt-zpde/ Z. W.6 mplen/oneffen gront/14.8.12.Vadem/ daer na effen gront/ 11,12. Vadem klep gront. Van den voozſz hoeck tot Sumatra ofte het Eplant/met dat Rif/de ooſt-punct W.Z.W.14 Mplen.'t Rif ſtreckt van't Eplandt af zeewaerts O.N.O. twee groote Mplen.

59 Van den Zupt-hoeck Banca tot Bantam Z.ten Weſten/ende Z.Z.Weſt 40 mplen/men ſal dan een dzoogte gepaſſeert hebbé/lept van Bantam Noozt ten Ooſten 13 mplen: deſe dzoogte is ſtepl/comt niet naerder als 10 vadem/ is onder water gelegen. Ofte pemant vande Supd-hoeck over ſtack naer Samatra, ſoo iſt gheraden Z.W.aen te loopen 30 mplen/ tot twee Eplandekens/zpn gelegen 3 mplen van Sumatro;van die 2 Eplandekens tot Bantam Zupd ten Ooſten 15 mplen.

Aenwijſinghe om te zeylen van *Bantam* door de Strate *Balimban*, ende *Zabon*, voor by *Malacca* tot *Achin* toe.

60 VErtreckende van Bantam na Achin den 15 Octobet/ ſo raecktmen gemeenlijck noch wat voozſpoedig voozt/in 6 weken: van Bantam tot twee Eplandekens/N.ten W.15.mplen/ ghp meugt tuſſchen Sumatra ende de voozſz Eplandekens wel deur paſſeeren:als de twee Eplandekens/ooſt van u leggen een groot mpl/ diepte 5 Vadem harde grondt. Vande voozſz Eplandekens/tot den hoeck van Sumatra ofte het Eplant/gelegen dicht bp de Cuſte/dat men't qualijck voo2 een Eplant kennen kan/ſtreckt een groot Rif af O.N.O.twee groote mplen/ſoo dat men van de twee Eplandekens/ tot de Ooſt-punct van't Rif is N. ten Ooſten 18 mplen/ niet nader als vijf Vadem harde gront/6.7.8.vadem ſteeck gront/van Bantam tot het Rif noozden 33 mplen/lept op de 3 graden 48 minuten.

61. Van de Ooſt-punct van't rif/tot't Eplant Laſapara, N.ten O.8 a 9. Mplen/ dan men moet Noozden aengaen op de diepte van 7. 6½. 6, Vadem ſteeck gront. Lezapara is gelegen 3 mplen van Sumatra;ghp ſult bp Sumatra langens loopen/op de diepte van 7 vadem/1½ mple van 't lant/want aen de zpde van Lazapara,iſt oneffen gront en dzooghte/daerom zpt gewaerſchout andermael/ niet verder van Sumatra als ½ Mpl te gaen/ 't loot altoos inde hant. Laſapara Eplant.

62. Van Lazapara tot den hoeck A. N. W. ten Noozden 4 Mplen/diep 6,7. 8.Vadem/gront als voozen/ van A. tot den hoeck B N.W.7 mplen/diep 10. 12.8. Vadem: een mpl bupten Sumatra; tuſſchen Sumatra ende Banca iſt wpt 3 Mplen/men ſal hem wachten voo2 die zpde van Banca, want't is daer oneffen gront: van B. tot een Reviere C. N.W.ten Noozden 6 Mplen/van die voozſz Reviere tot Z.ende Noozden/ met die Rieviere Paliboam, diep 7 Vadem/W.N.W. 7 mplen: dit is een grooten inwijck/met laeg voo2 lant/dat men qualijck't Lant kan ſien. Paliboam Reviere.

Monopyn Berch. 63. Wie begeert aen de Noozt zyde van Banca om te zeylen/ die sette den berch Monopijn op't Noozt eynde van't Eylant Banca, Z. Oost van hem/ loopende dan N. ten Oosten/sult comen te sien 7 Eylandekens by den anderen leggen/genaemt Pulo Tayo. syn gelegen ontrent 12 mylen van Monopijn; dese voorsz Eylandekens sullen blyven aen de S. zyde: als Monopijn z. o. van u is/so streckt een Rif af van Banca Z. W. ontrent een myl lanck.

Pulo Tayo.

Tamiambon/een hoeck. 64. Van Zupden ende Noozden met de Revier Palinboam 3 mylen/diep 7 vadem; tot de hoeck van Tamiambon, N. West ten Noozden 20 mylen/diep 7 Vadem modder gront: desen hoeck is gelegen op een graet/bezupden de Linie; van Tamiambon, N. N. O. 2 mylen/is gelegen/'t Eylandeken Varella, latent aen stier-boozt leggen/lept op 52 minuten by zupden den Æquinoctiael, alsmen 't voorschreven Eylant begint te genaecken op 2 ende 3 mylen/soo krychtmen dieper water/10: 12 Vadem/in desen werck regheleertmen hem zelven meer naer de diepten als naer de cours / overmidts dat daer harde stroomen loopen.

Varella Eylandeken.

Calatingas/Eylandeken. Taynambassa, hoeck. 65. Van't Eylandt Varella, tot de zupdelijckste Eylandekens Calatingas, N. W. ten Westen 6 mylen/diep 14, 15, 12, 10 Vadem/ gront als voozen; van Calatingas, tot den hoeck Taynambassa, hier heeft Sumatra een grooten inwijck/ dat men geen lant sien en can tot Taynambassa, te weten de zeelijckste punt van't Rif/ofte dzoochte/N. W. ten N. 15 mylen.

66. Item van den hoeck Taynambassa, hier heeft Sumatra mede een diepen inwijck/tot den hoeck Taniambora, N. ten Oosten 7 Mylen in desen wegh diep 12. 14. 16 Vadem: soo ghy hier int Oost Zupdt Oosten/ende Z. O. ten oosten hoogh landt siet/sult weten dattet Eylandt Linga is: Vanden hoeck Taniambora tot Pulo Duray Noozden 7 mylen diep 10: 8: 7: 6. Vadem klep gront; tusschen Sumatra, ende 't Eylandt Duray ist wijdt ontrent twee Mylen/diep 6. a 7. Vadem/'t Eylandt laten aen stier-boozt leggen.

Taniambora hoeck. Pulo Duray. Batatinga Clippen. 67. Van Pulo Duraij, tot de twee Clippen Batatinga N. W. ten Westen 6 mylen/diep 6 a 7 vadem/ syn gheleghen op 50 minuten benoozden de Linie: ghy sult dese 2 voorsz Clippen aen stier-boozt laten leggen/ diep 6 a 7 Vadem: tusschen Sumatra ende Batatinga ist wyt een clepn myl/syn gheleghen met hooch water onder/ende laech water boven: van Sumatra comt een Revier upt loopen/ ghenaemt Camper, die stroom waidt naer die twee Clippen toe.

Camper/Revier.

Sabon/Eylant. Gerampooneerde Eylandt. 68. Van Sumatra tot Sabon ist wijt 2½ myle: Sabon ist Landt datmen aen stier-booz laet legghen: van de Westelyckste Clippe Batatinga, tot den Canael van't Gerampooneerde Eylant N. 3 myl en/latende een Eylandeken met een boom/ende noch een gantsch sonder geboomten aen bag-booz leggen/ diep 6, 7, 8, 7, 6 vadem: aen Sabon crijgtmen harde gront: van't Gerampooneerde Eylant tot Sabon ist wyt een clepne myle/ in 't midden van't baer water is gelegen een steen/ van 3 vadem oneffen gront/ so dat daer niet wijder is als ½ van een Myl: int rechte baer water diep 7 Vadem steeck grondt/ ghy sult 't Gerampooneert Eylant aen Bagbooz laten leggen/ende loopen by Sabon langens op 7 Vadem als voozen.

Alonalon/Eylandt. 69. Van't Canael van't Gerampooneert Eylant/tot Alonalon, 't welcke aen stier-booz blijft leggen/Noozt ten Westen dzp Myl en/diep 9 vadem steeck gront: van Alonalon tot Sumatra West 2½ Myl en.

Malacca. Landt. 70. Van Alonalon tot Malacca N. W. 22 myl en/ diep 12, 15, 20, 25, 26, 28. Vadem:

vadem: Malacca is gheleghen op de hoochte van 2½ graden bp Noozden de Linie: van daer tot Sumatra Z. W. 7 mijlen: aen de West zyde van Malacca, ontrent 3 mijlen/leggen 2 dzoogten / ½ mijl van't landt: van Malacca, tot de Caep de Rochado N. W. 9 mijlen/ een mijl vande voozs Caep diep 20 vadem/ lept op 2½ graden: vande Caep de Rochado, tot Sumatra Z. W. 5 mijlen. Caep de Rochado.

71. Vande Caep de Rochado gediept 22. 20. 18. 16. 14. 12 vadem/'t saventen thien uren geanckert op 12 vadem zant grondt / 't Noozdelijckste Eplant Aru West Noozt west van u so lange als Pulo Parselar, sien cont: ontrent half wegen zyde/blyft Pulo Parselaer, int Oosten/ende wat naerder de Eplanden comende / in't Oost ten Zupden/soo zyt ghy bzp van de dzoochten/ Pulo Parselaer, is een hoeck/ gelegen aen de Custe van Malacca. dan ghelijckt van verde een cont Eplandt te wesen; alsmen bupten 't vaer water is/ soo crijgt men de grondt van grof zandt/ende swarte schelpen / ende moetmen dan weder om soecken/ clepn dupn swart zant/ofte modder gront/ daer loopen harde stroomen. Aru/Eplant: Pulo Parselaer.

62. Vande Caep de Rochado, tot het Noozdelijckste Eplandt Aru West Noozt West 14 mijlen/lept op de hoochte van dzp graden/diep (1½ mijl doozgaens af) 18 vadem / latent aen bagboozt leggen: vant noozdelijckste Eplant Aru, tot het Eplandt Pulverre noozt W. ten W. 20 mijlen lept op 3½ graden/diep 35. 36. 34. 32 vadem: van Pulverre, tot Pottebackers Eplant Oost ten noozden 7 mijlen. Pulverre/ Eplant. Pottebackers Eplandt.

73. Van't Eplant Pulverre, tot Sumatra, op de hoogte van 5½ graden noozt West 31 mijlen: vande voozs hoogte Sumatra, noozt West ten noozden/ende West noozt west 26 mijlen/tot een hoeck gelegen een mijl vande Rede Achin: de Rede van Achin is gelegen op de hoogte van 5½ grad. bp noozden de Linie Æquinoctiael, afgaende noozt-westeringe 7 graden/ men lept ten ancker op 9 vadem clep grondt/ ½ pardt mijl vant Lant / de bovenste hoeck noozdt Oost: van u een clepne mijl: een Clip/ leggende boven water noozt Oost ten noozden/ist wijdt ½ mijl/ diep 7. 8 vadem zant grondt / ghy meucht wel tusschen deur passeeren: inde maenden December/ Januarius/ Febzuarius/ waepen hier N. O. ende O. N. O. ooste winden. Achin. Rede.

Aenwijsinge vande Courssen, om te seylen van *Achin* naer *Zeylon*, voorts naer *Punto Gallo*, tot *Mosulipatan* toe.

74. Item vertreckende van Achin, den 20 ofte 30 in Januarius/ende begeert 't wester gadt upt te loopen / soo is het vande Rede / tot het voozs gadt 5 mijlen streckt upt West Zupdt West lanck 2 mijlen / diep 18. 20/25 vadem vuyle grondt / daer loopen harde stroomen deur/ in dit voozs gadt is gelegen een steen onder water/ de zee sietmen daer op bzanden/ghy sult die steen aen stierboozt laten leggen/ende een Rif aen bagboozt/'t welc strecht van een Eplant af/gelegen dicht bp Sumatra: van dese steen/tot dat Rif noozt West een clepne mijle: hier moetmen tusschen dooz passeeren/latende de Gomes Poeles aen stierboozt leggen / gheljck als die steen/ dan't is beter tusschen de Gomes Poeles, ende Pulo Way deur te seylen/ overmidts dat het daer 3 mijlen wijt is / geen ancker grondt: soo laetmen de Gomes Poeles aen bagboozt leggen/ende Pulo Way aen stierboozt. Gomes Poeles. Pulo Way. Nicobars.

75. Van desen voozs-steen/ tot dat zupdelijckste Eplant Niobatis noozt noozt Eplant.

Noozt West twee-en-twintigh mijlen / dit is te verstaen op een Compas gheleghen op 8 graden afgaende Noozt-westeringe: van't Eylant Niobaris, tot Seylon, op de hoochte van 7 graden/128 duytsche mijlen : in dit overzeplen/om dees tydt des jaers/loopende harde stroomen / om den Zupdt/ overmidts dat de N. O. ende O.N.O. winden upt de Bocht van Bengale wapen.

Bocht van Bengala.

Puncto Gallo/ Fort.

76. Int gesicht van Puncto Gallo, so krygense den 14 Martius de eerste westelycke winden / te weten W.Z.West/daer naer Z.West / dan in't laetste van Meert wapen die voozs ghestadich deur / de stroom hardt om den Noozt/dat duert tot den eersten October toe/ dan beginnen de O.N.Ooste ende Noozdt Ooste winden te wapen / upt de Bocht van Bengala de stroomen upt de Zupt; geduerende wederom tot in't laetste van Martius / als voozen verhaelt;'t gebeurt somtyts wel dat de winden 14 dagen vroeger/ ofte later deur wapen.

Tanadara Bay.

77. Van Puncto Gallo, tot de Bay Tanadara, Oost 5 mijlen/heeft tot een teecken eenige roode aerde/ in desen wech diepte 33. 30 vadem zant gront: ontrent een mijl bupten lant / daer zijn gheleghen eenige groote steenen/soo dat de gront niet schoon is.

78. Item van Puncto Gallo, tot den hoeck O. ten Z.ende Z.Oost 7 mijlen; van desen hoeck strecht Ceylon Oost ten N.6 mijlen/in desen wech heeft men geen laeg vooz-landt; van daer strecht de Cust O.N.O. 15 mijlen/tot op de hoochte van 6½ graet; in dit vaer-water/ 2 mijlen buptens lant diepte 35.40 vadem zant gront/20 vadem is krael gront.

Mataca-lo Stadt.

79. Vande 6½ graden/tot een vzooch N.O. ten O.7 mijlen / gelegen op 6 graden 37 minuten/een mijl van't lant; vande voozs vzoogte/tot een andere vzoochte/N.O. wel so Oosteliycke/ 6 mijlen/ is ghelegen twee mijlen van 't lant/op 6 graden 50 minuten: vande tweede vzoochte/tot Mataculo, Noozden 10 mijlen; Mataculo is gelegen op 7½ graden / de beste Rede op 11, 12 vadem zant gront/¼ parts mijl van't lant;

Cabo de Frille/ ofte Munnicx-Cap.

Cabo de Frille, ofte Munnicx-cap, W. van u bevonden/daer 13 graden Noozt westeringe 11¼ graden/een streec op 't Compas: Die van Achin gaen't zepl/den 20 Januarius / ofte den 10 Febvzuarius; die begheert naer Puncto Gallo, sal Ceylon aendoen op 7 graden/ 1½ mijl buptens lant diep 24 vadem zant gront/ofte op 7½ graden.

Pulo Gamma.

80. Van Mataculo, tot de Revière Poele Gamma, N. ten W. 5 mijlen/in't incomen vande Revier/met hooch water/en spzing-stroom/diep 9 voeten/aen de Noozt zyde leyt een Clippe ontrent ¼ mijl van't landt : Van de Revière Poele Gamma tot de Revier Triquamalo, N. ten W. 13 mijlen/ gheleghen op 8½ graden/ontrent 2 mijlen aen de Zupd zyde/ende 2 mijlen aen de Noozt zyde van Triquamalo, zijn gelegen eenige Rutssen / ofte Clippen boven water; een half mijl van't lant.

Triquamalo, Revier.

Matabara Revier.

81. Van Triquamalo tot de Revière Matabara (is gelegen een Banck vooz/ strecht in Zee een mijl) N. N. W. 11 mijl/ te weten de zeeliyckste punct van 't Rif/lepdt op 9 graden 26 minuten ; inde distantie van 11 mylen ist diep 30 a 32 vadem/1½ mijl bupten lant.

82. Vande Zeeliyckste punct / tot't Noozdt eynde Celon, Noozdt West/ 10 mijlen/20, 15, 10 9, 8 vadem schoone zandt grondt 1½ mijl van 't Landt; de Noozdeliyckste hoeck van Celon is gelegen/op de hoochte van 9 graden/ 55 minuten.

83. Item

83. Item den 4 Apzil 's avonts/de Noozt hoeck van Celon Z. West van mp/7 mijlen/diep 15 vadem/hoochte 10½ graden/ met den zupdelicke wint/ deden cours West ten Zupden aen/lieten gestadig het loot gaen/ dzoogden op van 15/14/12/10/7/6 vadem/ meest steck gront;snacht ten 12 uren sagen 't vaste lant van Coromandel, deden doen cours langens de wal N. ten Oosten op 6 vadem/met cleyn sepl/den 5 des smozgens sagen Negapatan, N.N. West leggen.

84. Vande noozt hoeck Celon tot Negapatan, is inde ghemeene pascaert W.n.w. 30 mylen;ende naer mijn opinie/en giffinge na de stroom gemaeckt/ gesepit te hebben 21 mijlen: so dat vande noozdt hoeck Celon tot Negapatan behoozden te sijn n.w. 21 mijl; overmidts daer harde stroomen loopen/ is niet veel sekerhept af te schzijven:dan is geraden/die van den voozsz hoeck oversteeckt naer 't vaste lant Coromandel,'t loot gestadigh te ghebzupcken: 't welcke sal waerschouwen. Negapatan/ stadt.

85. De Stadt Negapatan is kenbaer/overmits datter in staen veel witte hupsen/lept op 10 graden 55 minuten: men mach anckeren op de Reede/op 5 vadem/schoone zant grondt/ een gotelings schoot van't lant:die na Negenampatuam begeert/moet Negapatan in't gesichte loopen.

86. Van Negapatan tot Negenampatuam noozt ten Oosten 12 mijlen/men lept ten ancker op de Reede in 7½ vadem sant gront:½ mijl van't lant/ hoogte 11½ graden afgaende noozt westeringe 15 graden: 5 mijlen aen de Zupt zijde Negenampatuam,lept een dzoochte van wit sant/ met laegh water boven/streckende van't lant een mijl 't Zeewaerts. Negha-nampatuam/Stadt.

87. Van Negenampatuam tot de Stadt S. Tome, (is kenbaer gheliick Negapatan)n. 19 mijlen/daer lept een cleyn banckxen vooz/ ½ mijl van't landt: van S. Tome tot Palicatte,n. 6 mijl/men lept op de Reede van Palicatte in 8 vadem schoone sant gront/met clep daer onder gemengt/ ½ mijl van't lant Palicatte is gelegen op de hoochte van 13 graden 24 Minuten: heeft een Revier met hoog water/ende syzing-stroom 10 voeten diep 1½ mijl aende noozt zyde van Palicatte,lept een banck/streckt Zeewaert 2/ofte 3 mijlen. S. Thome Stadt. Palicatte/ Stadt.

88. Item van Palicate, tot Armegon-Noorden 12 mijlen / van Armegon-Noorden 5 mijlen/is gelegen een banck / streckt langens de wal ½ mijl lanc: en een mijl't Zeewaerts: hier begindt een bocht te comen/en deurt tot een langen hoeck lants/daer een Rif afstreckt dzy mijlen't Zeewaerts. Armegon-noozden.

89. Van Palicatte tot den lagé hoec/streckt 1 Rif af 3 mijlen 't Zeewaerts/ diep 3.4 vadem on-effen gront/noozden 38 mijlen: desen voozsz hoeck is gelegen op 15 graden 45 minuten: als men op't Rif is/ so lept't hooge Landt van Moupelin, W. ten noozden/ende w.n.w. van u. Moupelin.

90. Van't Zeelijckste punt van't Rif tot de Rede Petapoely n.o. ten noozden/wel soo noozdelijcke 10 mijlen:om dese voozsz Rede te kennen/ heeft eenige Cocos,ofte Seterij boomen/ als die o. ende o. ten zupden / van u staen 1½ mijle van't Landt Petapoely, soo is men op de voozsz Rede/ anckeren in 7 vadem zant gront ½ mijl van't Lant: Petapoely, lept op 16½ graden. Petapoelij.

91. Vã Petapoely, tot eé Rif/ de Zeelijckste punt O.Z.O. 8 mijlen/ voozt langens 't Rif O.n.O. dzy mijlen/ so is men om't Rif: en is de cours nae de Reede van Maſulipatan n. 3 ofte 4 mijlen/setten op dzy vadem modder-gront een grooten boom rondt/west van ñ/ een mijl van't Landt: die begeert op 16 voeten waters te setten met een schip dat 12 voeten diep gaet/ can ½ mijl Maſulipatan. Stadt.

nader komen/gront als voren: Masulapatan is gheleghen op de hooghte van 16½ graet bp Noorden den Equinoctiael; afgaende Noortwesteringhe 17 graden.

Mataca-li. 92. Alsoo te Mataccalo is 13 graden noordt-westtringe/ende te Masulipatan 17 graden; differentie 4 graden/soo addeert 2 tot 13/maken 15 t'samen; om te weten dat dese courssen van Punct Gallo tot Masulipatan toe / beschreven zijn op een Compas/dat de naelde moet leggen op 15 graden noortwesteringe;'t welcke 1½ streckt op 't Compas is; dan ist geraden de Compasse Z.ende noorden te laten leggen/een peder kan daer na facit maecken: Dit achte genoegh te zijn tot behulp.

93. Item in 't eerste van Junius begint in Masulipatan de landelijcken wint te waepen/gedurende ontrent 14 daghen/soo vertrecken de Schepen vande vereenighde Oost-Indische Compagnie na Achin, Achin. ofte nae Bantam, bupten Sumatro om/ doende haren cours bp den wint over/om oorsake/ dat deses tijts jaers in Zee de winden Z.W.ende W.Z.W. waepen/ die stroomen loopen hart om de Noort;hebben altemet genoegh te doen Achin aen te seplen: Van Masulipatan tot Achin Z.O.wel soo zupdelijck 224 mijlen.

Aenwijsinge vande Courssen, om te zeylen van *Ternaten* langhens de Custe *Gilole*, ende *Bachian* deur, voorts naer 't Welt eynde *Borneo*, tot de *Cadiepes* toe.

Ternaten. 94. VErtreckende van Ternaten in 't laetste van Julio/ dan ist bequamer als in 't beginsel van Augusto/ overmits de zupdelijcke winden soo hart niet en waepen als in de maent van Julio: Van Ternaten tot de Custe Gilole. O.3.mijlen;van daer tot de Reede Gnoffiquia Z.ten W. 7 mijlen; van Machian,ofte de Reede Gnoffiquia.tot Gilole wijdt 2 mijlen; van daer mit swaters/tot de eerste engte/ofte gat/Z.ten O.wel soo oostelijck 10 mijlen;daer leggen drp Eplandekens/ waer van dat men twee aende Oost-zyde laten leggen/bp 't ronde Eplandeken langens; diep 30/40 vadem/¼ mijl wijt/van 't lant valt harde stroom deur/ lept op de hoogte van 23 minuten bezupden de Linie: oost-waerts dicht bp de twee voorsz Eplandekens/lept eē groot Eplant: ¾ mijl vande Cust Gilole, leggen 3 klepne Eplandekens bp / aen de Oost zijde/so dat het mede een gat maeckt.

Gilolo. Gnoffiquia. Machian

Bachian/ ofte Batsian. Bbp een gadt. 95. Vande eerste engte/tot een Eplant Z.O. 7 mijlen/tusschen 't zupdeynde van Bachian,ende 't Eplant/ist wijt twee groote mijlē;van 't gat Bachian, tot het Oosser gat Oby, Z.Z.O. 12 mijlen/wijt 2 mijlen/is gheleghen op de hoogte van een graet 30 minuten:'t Eplant dat aen backboort blijft leggen/is een lanck effen lant/ aen de Oost zijde leggen 2 Eplandekens/ bp zupden noch 2 Eplanden/gelegen bupten 't baer-water;'t Eplant dat aen stier-boort blijft leggen/is mede een lanck effen landt/streckt meerder zuptwaert:Van 't gat Oby, tot een Eplant west zupd west/ende Z.W. ten westen 8, mplen.

Boure Eplant Cadiepes. Soela Eplant. 96. Van 't Oost gat Oby, tot het west-eynde van Boure (lept op 3½ grad.) Z.W.ten zupden/ende 3.W.39.mijlen; van het west-eynde Boure, tot de Eplanden/ofte Canael Cadiepes Zupd West ten Zupden 24 mijlen/ hooghte 5½ graet;Van het west-eynde Boure, tot het Zupd-eynde Soela Noorden thien mijlen;

mijlen; 't gebeurt wel als de winden zupdelijck waren/dat men de Canael van de Cadiepers niet wel bezeplen kan/komende op Botton te vervallen/ſult veradverteert zijn daer een groote bocht/ ofte inwijck te weſen/ daer de Joncken wel mogen zeplt zijn/eenige daer van gebleven:van 't weſt eynde Bourc tot de hoeck Cromij, ofte 't Noozder gat van Botton, weſt zupd weſt 33. mijlen. Botton Eplant. Cromp/een hoeck.

97. 't Noozder gat van Botton is wijt 1½ mijl / is gelegen op de hooghte van 4 graden 18 minuten/ſtreckt vooz eerſt een mijl weſt/daer naer altemet zupdelijcker/tot het Z.weſten 2 mijlen / latende dan een klepn Eplandeken met 2 kliphens aen bagboozt leggen/ van daer ſtreckt Botton Z.ten weſten 7 mijlen/diepte 25.22.28.30.33.24.vadem goede ancker gront/ hier begint de eerſte engte/is wijt een half mijl:aen bagboozt laet men leggen een Eplandeken/daer een rif af ſtreckt van wit zant/aen ſtierboozt een dzooghte/ 't welck een enghte maeckt/diep 8.9.10.11.12. vadem harde gront; van de enghte tot een dzooghte Z.ten weſten 5 mijlen / een muſquet-ſchoot vande dzoogte aen de weſt zijde/diep 25 vadem zant gront/in deſe weg van 5 mijlen/iſt wijt 1.2.3.mijlen; vande vooꝛſz dzoogte tot het nauſte/wijt een muſquet ſchoot/ latende een klepn Eplandeken aen bagbooꝛt leggen/ 't welck met laeg water aen 't lant vaſt is/Z.ten weſten 3 mijlen:van het nauſte een muſquet ſchoot wijt/diep 50.60.70.vadem buyle gront daer naer 1½ / ſo dat 't gat op 't nauſte lanck is ½ mijl/daer valt harde ſtroom deur .... tot Botton Z.ten weſten/en Z.Z.W. 2 klepne mijlen/diep 50.45.40.35.vadem cley-gront/de ooſtelijcke wal naeſt:van daer tot Botton, zupden een mijl/lept op de hoogte van 5 graden 33 minuten : van Botton latende een Eplandt aen bagbooꝛt leggen/daer een rif aen ſtreckt/van wit zant/tot dat zupt eynde van 't Eplant Cambona, 't Middellant w.z.w. wel ſo weſtelijck 10 mijlen. Cambona:

98. Alſmen de Bogueronis paſſeert inde maent December ende Januarius/en begeert met contrarie ofte nooꝛdelijcke winden te zeplen naer Ternaten, ſoo is 't geraden tuſſchen Celebis ende de nooꝛt zijde van 't Eplandt Cambona deur te loopen: van de Bogueronis, tot dat gat O.N.O. 22 mijlen/ wijt op 't nauſten 1½ mijl/dan ſal u gemoeten een banck van 7.10.12.vadem buyle gront/Celebis naeſt gelegen:vande vooꝛſz banck tot het Eplant Sael N.O. 3 mijlen/latende twee dzoogten aen ſtierbooꝛt leggen/ groen water/ ende dicht bp Celebis eenige Eplandekens/wijt een half mijl/diep 25.26.28. 26.30.vadem: van Sael tot een rond Eplandeken dat aen bagbooꝛt blijft leggen W.ten zupden ½ mijl/diep 30 vadem:van sael tot 4. Eplandekens/die aen ſtierbooꝛt bleven leggen N.ten O.5 mijlen/diep 28. 24.17.16.15.14.13. vadem goede ancker gront, daer zijn gelegen veel laghe Eplandekens met dzoogten / leggen buyten dit baer-water om de ooſt:van 't weſtelijck Eplandeken vande vier/tot 6.a 7 dzooghten met groen water/ te weten de ooſtelycke dzoogte W.ten N. ½ mijl/ diepte 13 vadem: van 't weſtelijckſte Eplandeken vooꝛ eerſt de cours N.N.O. naer N.O. 3 mijlen/daer naer O.N.O.5 mijlen/diep 14/15/20/24/20. vadem ſchoone gront/een mijl van Celebis tot een Eplant dat aen ſtierbooꝛt blijft leggen, tuſſchen Celebis en 't vooꝛſz Eplant iſt wijt ½ mijl/diep 12 vadem/ſtreckt ooſt eē mijl/ dan ſiet men N.O. tē O. in zee 't nooꝛder gat van Botton upt/ofte de hoek kromt; vande O. zijde ½ mijls wijt nooꝛt ooſt ten ooſten 2 mijlen / diep 13.18.38. vadem / latende een Bap aen Celebis leggen, aen de O. zijde vande Bap ſtreckt een rif af. Sael/Eplant. Bougeronis. Ternaten. Celebis.

99. Item

99. Item van Celebris Noozden/wel ſo weſtelijck 4 mijlen/diep 28. 30. 20. 18. 15. vadem/ latende 3 klipkens/daer na Eplandekens met 3 klipkens aen bagbooʒt leggen/met een groot Eplant aen ſtierbooʒt/wijt op 't nauſte een klepne Mijl/van de 3 Eplandekens tot een Eplandeken N. N. Weſt 3 mijlen/latent aen de Ooſt ʒijde leggē/met 2 aen de weſt-ʒijde: ½ mijle/van 't Eplandeken N. N. W. 6 mijlen geen gront/men laet veel dʒooghten aen ſtierbooʒt/en aen ſtierbooʒt wijt ½ mijl/diep 30 vadem ſchoone gront; van 't gat een half mijl wijt/tot den rupgen hoeck/ſtreckt een langhe dʒooghte af N. O. twee mijlen/diep 28. 9. 7. vadem/lept op de hoogte van 3 graden 8 minuten: van de booʒſʒ tot een Eplandeken W. N. W. ½ mijl/aen de Z. Z. W. ʒijde van 't Eplandeken/ diep 10. 13. vadem/ſchoone gront.

Rupgen hoeck. 100. Van de Rupgen hoeck/tot 4 à 5 Eplandekens/ʒijn gelegen in den inwyck van Celebis N. ten weſten 2 mijlen/diep 30. 36. vadem ſchoone gront; in deſen weg laetmen veel Eplandekens/ende dʒoogten aen ſtierbooʒt leggen/wijt op 't nauſte een Goteling-ſchoot/diep 9. 10. vadem Cozael gront: van daer Noozden een mijl/diep 30 vadem/lept een dʒoogte aen bagbooʒt/met die 4 à 5 Eplanden: van 't nieuwe/ tot een Eplandeken leggen 3 klippen bp/aen 't ʒupd-epnde N. ten Ooſten/wel ſo Ooſtelijck 12 mijlen; hoogte 2 graden 10 minuten: Als men de booʒſʒ Eplanden aen de Weſt-ʒijde laet leggen/dan paſſeertmen 5 dʒoogten/daer van 2 aen de Ooſt-ʒpde blpven leggen/loopen noch over een Banck van 3 vadem/Cozael gront; dan N. N. W. aen 2 mijlen/ſepltmen noch booʒ 7 Eplandekens/diep 8. 9. vadem hier laetmen aen de Ooſt-ʒpde; van 't nauſten tot een Eplandeken/ Noozden ten Ooſten 17 mijlen: van dat booʒſʒ Eplant/tot een ander Eplant N. N. Ooſt 2 mijlen: Deſe Eplanden al te maet aen de O. ʒijde/is de bequaemſte wegh: van daer N. O. Ooſt 4 mijlen/ tot Bet jaga; valt harde ſtroom upt/ende is wijt ½ mijls/ ſtreckt Celebis Noozden ten Ooſten 40 mijlen/ſchoone cuſt/tot een graet bp noozden de Linie; van een graet/tot dat noozd-epnde van Ternaten O. 26 mplen.

Cromy. 101. Van 't noozder gat Botton, wijdt twee mijlen/ofte den hoeck Cromy, tot het ʒupd epnde van Zoela. Noozt Ooſt ten Noozden/wel ſo noozdelijck
Xula/Oby 38 mijlen/hoogte 2 graden 50 minuten; van't ʒupd epnde Xula tot Ooſt gat van Oby noozt ooſt/ende n. o. ten ooſten 32 Mijlen: van 't ooſter gat van
Batſian. Oby, tot het ʒupder gat van Batſian, wijdt twee groote mijlen n. n. Weſt 12 Mijlen; in dit vaerwater is gelegen een ſteen onder water: van 't gat Batſian, tot de enghte/dat ½ mijls wijt is. N. N. Weſt 7 mijlen/lept op de hoogte van 25 minuten bp ʒupden de Linie: van deſe lenghte tot het Eplant Macquian, de Reede Noff quia mitſwater noozd ten weſten/wel ſoo weſtelijck 10 mijlen: Tuſſchen Gilole, ende deſe booʒſʒ Reede iſt wijt 2 mijlen; achte deſe wegh bequamer naer Ternaten te ſeylen/overmits weynigh dʒooghten ʒijn gelegen/als booʒ de dʒoochten/ende ondiepten langens Celebes.

Aenwyſinghe van de Courſen, om te ſeylen van *Iaccatra* naer *Iapan*, tot inde haven van *Firando*.

Anno 1620. den 14 Junius/ Sondaeghs s' morghens/daeghs booʒ de volle Maen/met de Ooſtelijck Mouſon van Jaccatra t'ſepl ghegaen/lieten 5 Eplandekens aen ſtierbooʒt leggen/ʒijn gelegen van Jaccatra N. ten

Ooſten

Oosten 4 mijlen / waer van is't noordelijcx 't grootsten/'t savonts een Eylandeken/Oost van ons ½ mijl / diep 20 vadem; van Jaccatra, tot de voorsz. Eylandeken n. ten Westen 10 mijlen/ diep 18.15.20.24.26. vadem modder-gront/dan is geraden 't Eylandeken aen de West zijde te laten leggen; om redenen (dat de stroom hart om den West loopt) met springstroomen/ende so veel hooger boven de andere Eylanden te zeylen / die daer veel in't ghetal om den West blijven leggen.

103 Den 15 dito s'nacht de wint Oost/ ende O. Z. Oost met een doorgaende coelte/diepte 23. 18. 20. vadem / lieten alle de Eylanden aen dagboort leggen/'t naeste Eylandeken een mijl/behouden cours n. ten Oosten/ 9 mijlen: so dat wy van Jaccatra sijn 18 mijlen / sagen in't west n. westen een Eylanden 3 mijlen: en Z. noch een Eylandeken 4 mijlen ; dit Eylandeken lept op 5 graden 8 minuten: alst voorsepde Eylandeken W. Z. W. van u lept 3 groote mijlen/ist diep 12 vadem clep gront.

104. Den 16 dito dingsdaegs/den wint O. Z. O. hoochte aen de Sonne 3½ graedt/gesien Barca n. o. 4 mijlen van daer / deden onse cours W. n. W. twee mijlen/doen gesien het Eylant Luzapara n. w. ten Westen 3 mijlen van 't Eylandeken/gelegen op 5 graden 8 minuten: tot Luzapara n. ten Westen 27 mijlen/diepte 12.13.14.13.10.8: vadem/altemet groen water / oste het doorchten waren: van Jaccatra tot het Eylant Luzapara, lept op 3½ graden/ noordern ten Westen 47 mijlen / dan moet u wel wachten voor de stroomen/ die dees tyts van't Jaer om den West loopen. Barca Eylandt. Luzapara Eylant.

105. Den 17 dito s'morgens/den wint Z. oost: als ghy Luzapara n. o. van u begint te krijgen/so ist diep 4 vadem: so lange Luzapara oost van ons lagh 2 mijlen diep 4½ vadem / op dese diepte van 4 vadem ende een voet/ en 4 vadem min een voet / gedurende twee groote mijlen weeghs: latende 2 derde waters aen de zijde van Luzapara, ende een derde ndeel aen de zijde van Sumatra 't is van't voorschreven Eylant Luzapara tot de vaste Custe van Sumatra wijdt 3 clepne mijlen: om u voor een hoochte te wachten die aen de oost zijde blijft leggen/is groen water: Sumatra streckt tot den eersten hoeck noorden/wel soo Oosteljck dyp mijlen/diep 5.6.7.8.9. vadem: nevens den voorschreven hoeck ist diep 9 a 10. vadem: van den eersten hoeck / tot den tweeden hoeck noort West 7 mijlen/diep 10. 12. 15. 18. vadem/clep gront.

106. Vande tweede hoeck/tot den derden/ n. west ten noorden 6 mijlen/ is een lage punct/diep doer nevens seven vadem: Vande derde/ofte langhe punct/tot de vierden hoeck/west ten noorden 7 mijlen/ latende een droogte aende zuyd zijde van Sumatra, ende een aen de ande zijde van Banca, diep in 't vaer water 14.15.16 vadem steeck gront: van den vierden hoeck/tot den Berg Monaphi gelegen op dat noort eynde van't Eylant Banca n. ten oosten 5 mijlen; desen voorschreven Berg n. o ten noorden/een mijl buyten't voorland diep 15 vadem/ ende 't noort eynde van Banca noorden horen 2 mijlen: Op den 18 dese avonts/ van't noort eynde Bancke, tot de seven Eylanden/ofte Poulo tay te weten aen de oost zijde/n. n. oost 12 mijlen / diep 12. 15.18.20 vadem; de seylen Eylanden sijn gelegen op een graed 8 minuten: als dese voorsz. Eylanden west van u leggen een mijl/ diep 16 vadem; van 't noordelijckste van de seven Eylanden / tot een ander Eylant o. n. oost 5 mijlen: van Poule tay tot Poulepon, sijn gheleghen twee clepne Eylandekens aende n. oost zijde: is n. west 7 mijlen van 't noort eynde Bancka tot Poulepon, Monaphi een Berch. Poulo Tay. Poulo Pon.

lept u

lept op 48 minuten zuydelijcker breedte / daer is mede daer water op / is hoogden 17 mylen/sult in dit daer water vinden 18/17/16/15/14/12/10/8/9/10/11. vadem.

107. Item vande Eylanden / tot Pulo Timaon, als 't west van u lepdt 8 Mylen/is de cours noordē 58 Mylen, diep in desen weg 17/18/23/24/27/30. vadem; 't Middel-lant van Pulo Timaon is gelegen op de noordelijcker breedte 2¼ graden; heeft aen de noordt ende west-zyde versch water: Van Pulo Timaon, tot Pulo Candor, noozt noordt oost 98 mylen/ diep 32/36/40/38/35/32/30. vadem klep-gront: als Candor noozt ten oosten/ ende noozt noordt oost van u lept 27 mylen/soo krygt men zant gront 27/26/24/27. vadem/wp hadden hier 4 a 5 daghen harde Calen / met regen upt den west noozt westen/altemets noozd west / zeylden daer mede om den oost/kregen diep water/te weten 22 a 23 vadem grof zant-gront.

Pulo Candor.

108. Den 27 dito Saterdaeghs naer noen ten 3 uren / ist wat opgheklaert/gesien Pulo Candor, west ten noozden van ons 6 mylen/diep 24 vadem sant gront / een uyt daer naer weder doncker gheweest: daerom ist gheraden alsmen de lenghte van Pulo Timaon heeft/ 8 mylen daer van/(als boven verhaelt) dat men cours sal stellen Noozt ten Oosten: overmidts de Caecken/die dees tyts Jaers met ongestadigh weer/upt den west noozt westen/ende noozt westen komen/met klepne zeylen moeten loopen; Pulo Candor, is een hoogh Berghachtig Eylant / heeft aen de noozt oost zyde 5 a 6 klepne Eylandekens/lept op de hooghte van 8 graden 40 minuten / verschepden vande Custe Champa ontrent 14 mylen; als Pulo Candor oost van u lepdt/ ist diep 18 vadem 3 Myl daer af.

Brutte een Banck.

109. Van Picolander, tot de Banck de Brutte Noozdt Oost seventhien mylen/ghy sult dese Banck niet naerder komen als 16 Vadem/ is ghelegen op 4 Mylen t'Zeewaerts vande Custe van Camboya: vande voorschreven Banck tot de Caep de Cecir Noozt Oost ende Noozdt Oost ten Oosten 32 Mylen/ diep 19/21/20. Vadem / eerst wit sandt / daer naer schelp grondt: Vande Caep Cecir de Terre, tot Pulo Cecir de Mare. Zupt ende Zupt ten Westen 10 Mylen: Caep de Cecir is gheleghen aen de Cust van Champa, op de hooghte van 10 graden 53 Minuten; 't is tot Averhella Noozdt Oost / ende Noozt Noozt Oost/langens de Zee 33 Mylen/geen ancker gront/2 a 3 mylen bupten lants.

Camboya. Pulo Cecir. Champa. Avarella een Rots.

110. Pzimo Julij; van d'Avarella, gheleghen op de hooghte van dertien graden/is een Steen-Rots/staet boven op eenen Bergh/gheljck een Caep Baeche/ ofte Toozn/ tot Pulo Canton, Noozden / ende Noozden ten Westen 21 Mylen; als de Avarella Noozdt Noozdt West van u lepdt / ende zyt dzy Mylen van het vaste Landt/daer leggben eenighe Clippen / niet diep onder water; soo my veradverteert is / mooghter wel doozt / ofte tusschen Caton, ende tusschen het vaste Landt deur; het is daer wijdt twee en een halve Myl/ diep 30/35. Vadem/ half zandt/half klep grondt: Van Pulo Caton tot de Noozdt Oost punct Aymaon, ofte twee hooge Eylandekens Noozdt Noozd Oost 45 Mylen.

Pulo Caton.

Aymaon et Eylant.

111. Van de Noozt Oost punct van 't Eylant Aymaon, ghelegen op 18 en een halve graedt/ tot Ilhas de Lemo, zyn vier Eylanden/strecken aen de binnen ofte Noozdt zyde Noozdt Oost ten Oosten/ 4 Mylen/diep inde Canael/d'Eylanden naest/ 10/14/15. Vadem klep-grondt: dit Canael is wijt

twee

Mylen/daer ſeplt men dooz/ als men van Japan komt naer Maccau; van het
vooꝛſchꝛeven Canael/ tot Pedro Blanco. Oost Nooꝛd Oost 10 Mylen/een myl
daer af diep 18 a 19 Vadem/gront als vooꝛen: Blanco is gheleghen van het
vaste Lant 5 a 6 Mylen: Pedro Blanco lept op 22 graden 24 Minuten/ vooꝛ Japan/
eerſt ooſt nooꝛdt ooſt 11 Mylen/daer naer nooꝛd ooſt ten ooſten 12 Mylen/ Pedro
tot het Rif/oſte 3 klippen/ die op de Zupd Oost zyde van het Eplandt Ay- Blanco.
maon leggheu; ſoo dat van de Nooꝛt Oost punct van Aymaon tot het vooꝛ-
ſchꝛeven Rif/is 't Nooꝛdt Oost: ende Nooꝛd Oost ten Ooſten/een wepnigh
ooſtelijcker 120 Mylen/diep 35/38/40/35/30/27. Vadem klep gront; als men
het Rif begint te gheuaecken / diep 24/22. Vadem wit / ende ſwart ſant
gront.

112. Item het Eplant Aymaon, doet het van verde op als twee Eplan-
den/dan als men daer bp komt/ iſt een Eplandt met een Zael ; van de Zee-
lijckſte Eplanden/ofte dzy Clippen Aymaon, zyn gheleghen op 23 graden 6
minuten tot de dzy Eplandekens Kyrobo, waer van dat nooꝛdelijckſte het Kyrobo
klepnſte is/ weſende de anderen een wepnigh grooter : nooꝛd ooſt 10 Myl- Eplandse-
len van Kyrobo, tot een rondt Eplandeken/ dat aende zupdt ſyde vande Re- kens.
vier Chynchon nooꝛdt ooſt/ wel ſoo Nooꝛdelijcken acht Mylen; lepdt op de Chynchon
hooghte van 24 graden : vande ronde Eplandekens tot de Reviere Chyn- Revier.
chon Nooꝛd Nooꝛd West 2 en een halve Myl/heeft Eplandekens in't inko-
men/ een groot/ met noch eenighe klepnen / doch meught aen beyde zyden
wel in zeplen; van Chynchon tot de Viſſchers Eplanden Zupd ooſt ten Oo-
ſten 18 Mylen/hooghte 23½ graden. Van 't Rif Aimaon tot de Zupdelijck-
ſte Piſcadoꝛes Oost 24 Mylen: van het vooꝛſchꝛeven Rif Chinchio ſult op Piſcadoꝛes
de grondt vinden klepn ſant / met ſommighe ſchelpkens vermenght / ende Chinchio.
tegens Chinchio over klep gront de diepte van 18 tot 22 Vadem: van Chin-
chio gheleghen op 24 graden 20 minuten/ tot Cabo de Cumbor Nooꝛdt Oost Cabo de
87 Mylen/ langens deſe Cuſt is 't al vol Eplanden ; ontrent Chinchio ſult Cumbor.
daer ſandt grondt vinden/die ghy te vooꝛen niet ghehadt hebt/op 18/20/21
Vadem: van het ronde Eplandt vooꝛ Chinchio tot Cabo de Cumbor Nooꝛdt
Oost/ende Nooꝛd ooſt ten nooꝛden 85 Mylen / langhens deſe Cuſt iſt al vol
Eplanden.

113. Cacy de Cumbor is gelegen op de hoogte van 28½ grad./tot gheꝛoke Meraxma
Eplanden van Meaxima, waer van 7 in't getal zyn / n. o. ten ooſten 84 myl- Eplan-
len/ontrent half wegen ſult een modder banck vinden van 35/36/40 vadem: den.
van Cumbor tot deſe vooꝛſz/ ende over de Banck/diep 52/54/58 vadem aen-
de ooſt zyde van Meaxima geen gront/ aende West zyde wel.

114. Vande ooſt hoeck Leque Peneo gelegen op 25½ graden tot Meaxima Leque Pe-
Nooꝛd ooſt ende nooꝛd ooſt ten nooꝛden hondert ende dertigh mylen: dan neo.
met de zupdelijcke winden die ghemeenelicken inde maent van Julio ende
Auguſto upt den Z.Z.ooſten waepen/ iſt ghetaden een ſtreeck ooſtelicker/
aen te gaen.

115. 't Middel-lant vande Eylanden Meaxima, op de hoogte van 21 gra- Nange-
den 50 minuten/4 graden waſſende nooꝛd ooſteringhe/ tot Nangeſackque n. ſacque.
o. ten ooſten 20 mylen; in deſen weg geen ancker gront/ als bp de Cuſt van
Nangeſacque; tot vier Eplandekens/waer van het zupdelickſte ſpits/ heeft
het fatſoen van een Toꝛen/daer is vers water op / men laetſe alle vier aen
ſtierbooꝛt leggen/ nooꝛd nooꝛd West 4 Mylen vande vooꝛſz Eplanden/ tot

een

een rondt Eplandt/ende noch een lanck-werpigh Eplandt / noozdt weſt ten noozden dzp mylen: alſt ront Eplandeken noozdt noozt weſt/van u lept iſt diep 26 vadem Schelp grondt / dat wp aen bagbooꝛdt lieten legghen:

Firando. 't Eplant Firando iſ ſeer kenbaer/heeft aen de Tupt ende Z. ooſt ſijde eenen ſcharpen Pieck ſtaen; dan loopt het met een Sadel af; dan comender twee

Croeſima Eplant. vande Bergen van't ronde Eplandeken / tot 't Eplandt Croeſima, ſtreckt een clepne dzoochte af: aen't nooꝛdt epnde ontrent een mpl nooꝛtlijcker/ſijn gelegen twee Eplandekens d'een grooter als d'ander / iſ Nooꝛdt / ten ooſten 4 mplen/diep 27. 28. 24 vadem/latenſe aen ſtierbooꝛt leggen/op't nauſte een groot mple wijt: vande twee laet ſte Eplandekens / tot booꝛ de Bape

Coetche. Coetche, nooꝛt ten ooſten 3 mplen/ ſoo dat van Nangaſackque iſ tot Coetche 14 mylen. Item/ men mach't ronde Eplandeken / ende lanckwerpigh Eplandeken wel aen ſtierbooꝛt laten leggen / en eenige Eplandekens aen bagbooꝛt; daer mede een goet Canael iſ/wydt een myl/diep 23 a 24 vadem: van dit Canael/ tot een Clip/ die effen boven water lepdt nooꝛt ten weſten een myl/22 vadem: vande vooꝛſepde Clippe/tot het tweede Canael nooꝛdt ten ooſten twee mylen/ wydt een groot half myl: vande laetſte Canael/ tot de Bape van Coetche: nooꝛdt ooſt / ten ooſten / wel ſoo ooſtelijcke vier mplen/diep bupten de Bape 24. 26 vadem inde Bape van Coetche lept men ten Ancker op 10 a 12 vadem vaſte clep grondt / iſ gelegen op de nooꝛder bzeedte van 33 graden 20 minuten/ men lepdt beſchudt booꝛ alle winden/ behalven booꝛ een Gooſt / ende Tupt ooſten windt: ooſt Tupdt ooſte cours recht de Bape in/iſ wydt ontrent een myl van't landt / dat ooſt Tupdt ooſt van u lepdt; vande Bape Coetche, tot een Clippe/ die men aen Bagbooꝛt laet leggen/nooꝛt nooꝛt ooſt/een clepne myle.

Vande Clippe/tot de Logie/ofte Hollants Hupſ nooꝛt weſt/ een goteling ſchoots; men ſal hem wel wachten booꝛt lant aen Bagbooꝛt/ alſo de boeck black afſtreckt/in het overſteken vallen harde ſtroomen/ men wert gheneenlijck daer met Bercken in ghewyckt / 't is al vuple grondt.

Alſt hoogh water iſ/ ſoo valt de ſtroom de Haven van Firando in, daer menigen in leggen 5 a 6 Schepen / alwaer wp op den 4 Auguſti ſijn ghearriveert ; van Jaccatra tot Firando in Jappan ſijn ſeven honderdt vyftigh Mylen.

FINIS.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
New Delhi
LIBRARY

Cat.
V.R. 17/9/76